DE OPTATIVI APUD DIONEM CHRYSOSTOMUM ET PHILOSTRATOS USU.

Dissertatio inauguralis philologica

quam consensu et auctoritate amplissimi philosophorum ordinis

ad summos in philosophia honores
in Universitate Friderica Guilelma Silesiaca
rite impetrandos

die IV mensis Quintilis anni MCMXIII hora XII et dimidia

una cum sententiis controversis in Aula Leopoldina
publice defendet

Bertholdus Jaekel
Silesius

Adversarii erunt
Dr. phil. M. Krueger
Dr. phil. W. Lehmann

Trebnitziae
Typis Maretzke et Maertin
MCMXIII

De dissertatione probanda ad ordinem rettulit
Ricardus Foerster.

Examen rigorosum habitum est die 19 mensis Februarii
anni MCMXIII.

Ricardo Foerster

S.

Cum de optativi apud *Κοινῆς*, quae dicitur, scriptores usu complures iam commentationes exstent, ita ut, quomodo apud illos hic modus magis magisque evanescat, melius iam cognoverimus, qualis sit huius modi usus apud *Ἀττικιστάς*, qui dicuntur, excepto Schmidio [1]), qui de eorum genere dicendi in universum disseruit, a nullo diligentius exploratum est. Unius Dionysii Halicarnasei libri a Schroefelio (de optativi apud Dionysium Halicarnaseum usu, Vrat. 1909) accurate investigati sunt. Quatenus optativus apud posteriores illos *Ἀττικιστάς* denuo in maiore usu fuerit, hac de Dione Chrysostomo Philostratisque dissertatione, qui in amplissimorum *Ἀττικιστῶν* auctorum numero habentur, ostendatur.

Iam ad rem ipsam accedamus.

A. De optativi apud Dionem Chrysostomum usu.

In Dionis orationibus [2]) exstant optativi 1132, i. e. centum paginis Teubnerianis continentur 142, 6 optativi, quo numero cum tabula, quam apud Kapffium [3]) invenimus, collato, ut veteres scriptores aequaret, Dioni iam multo magis contigisse quam Dionysio, qui 58, 5 optativos in hoc spatio (cf. Schroefelium l. c. p. 4) praebet, satis intellegitur.

Exstant optativi inter genera verbi et tempora distributi hi:
811 opt. act. iique 441 praes., 161 aor. I, 209 aor. II
252 opt. med: 138 praes., 8 fut., 27 aor. I, 78 aor. II
69 opt. pass: 33 praes., 28 aor. I, 5 aor. II, 3 perf.

[1]) Der Attizismus in seinen Hauptvertretern von Dionysius v. Halicarnass bis auf den zweiten Philostratus. Stuttgart 1896.

[2]) Unam orationem XXXVII, quam a Dione non scriptam esse ab omnibus conceditur, infra seorsum tractavi.

[3]) R. Kapff, Der Gebrauch des Optativ bei Diodorus Siculus. Tübingen 1903 p. 2.

I. De optativorum usu universo.

1. Exstant optativi 1132, qui a 211 tantum stirpibus atque his apud Atticos scriptores maximam partem usitatissimis formati sunt. Praebent, ut maxime conspicua afferam exempla, *εἶναι* verbum optativos 133, *λέγω* (*εἶπον*) 100, *ἔχω* 60, *γίγνομαι* 53, *δύναμαι* 34, *ἐθέλω* 28, *φημί* 35, *εὑρίσκω* 24, *τυγχάνω* 22, *ἔρχομαι* 22, *δέω* 21, *ὁράω* (*εἶδον*) 21, *λαμβάνω* 16.

2. E verbis contractis, quorum tempore linguae hellenisticae exeuntis modo fere verba in -*εω* cadentia in usu erant, praebent verba in -*εω* exeuntia hos 67 optativos, quorum *δέω* verbi sunt 19:

act:

καλοῖς: II 278, 21 [1])
σκοποῖ: 6, 9
ἐπιθυμοῖ: 57, 20* [2])
ἀμελοῖ: 305, 26 II 92, 16*
ἐπιχειροῖ: 305, 31*
ὁμολογοῖ: II 228, 3
αἱροῖ: II 129, 21
φθονοῖ: II 212, 8 II 215, 12 II 217, 25
ἀποχωροῖ: II 259, 17*
ἀναχωροῖ: II 170, 26* [3])
μισοῖ: II 209, 15
νοσοῖ: II 210, 2*
ποιοῖ: II 296, 23
ἐνοικοδομοῖ: II 297, 32*
ἀγνοοίη: 5, 29
ἐπαινοίη: 104, 17
ζητοίη: 218, 12
μνοίη: 163, 22*
δοκοίη: II 82, 14
δέοι: 20, 10 70, 10 95, 6 168, 21 180, 10, 28 224, 6 252, 20 270, 7 281, 17 288, 12* 308, 18 II 219, 11 251, 4 257, 5 263, 13
διαχέοι: 85, 19
πλέοι: II 200, 10
ἀποτελοῖμεν: 213, 21
φθονοῖμεν: II 134, 6*
ἀπαιτοῖτε: 178, 8
καλοῖτε: 227, 9
ζητοῖεν: 132, 8 320, 14
ὁμολογοῖεν: II 11, 3
κροτοῖεν: II 212, 15
ἐπαινοῖεν: II 213, 22
ἀποκαλοῖεν: II 262, 26
φιλοῖεν: II 301, 6

---

[1]) Usus sum editione Arnimii, Berolini 1893, et significat, ut exemplum afferam, 20, 9 vel II 20, 9 voluminis primi vel secundi lineam nonam paginae vicesimae.

[2]) Optativi in codicibus corrupti asterisco insigniti sunt, quos in ea parte, in qua de optativi syntaxi egi, tractavi.

[3]) Praebent hoc loco UB *ἀναχωροῖ*, M *ἀναχώροι*, P *ἀναχωρίη*; quid equidem de hac forma iudicem, videas p. 8.

med:	δέοιτο: 168, 29
ἡγοῖτο: 228, 24, II 140, 25 II 215, 11 II 217, 26	προσδέοιτο: II 67, 12
παραμυθοῖτο: 254, 2	ἡγοῖσθε: 282, 4
προθυμοῖτο: II 104, 9	φοβοῖντο: 27, 16
λυποῖτο: II 170, 20	προσδέοιντο: 207, 3
ἐπιμελοῖτο: II 173, 16	pass:
ἐφικνοῖτο: II 253, 2	ἐπαινοῖτο: 102, 5
	ἐνοχλοῖτο: II 262, 15.

Optativorum verborum in -αω cadentium collegi hasce 8 formas:

act:	καταγελῷεν: II 184, 14
ὁρῴης: II 177, 21	med:
ὁρῴη: II 98, 7 II 178, 18	χρῷτο: 299, 18
διψῷεν: 86, 14	αἰτιῷτο: II 287, 30.
ἐρωτῷεν: II 118, 10	

Verborum contractorum in -οω exeuntium una optativi forma nobis occurrit: 213, 5 *οὐδὲ τοιοῦτον οὐδένα ἀξιοῖμεν ἂν ἐκείνων γίγνεσθαι, παραχωρεῖν δὲ ἑτέροις.* Sic scribit contra codices, qui habent *ἀξιοῦμεν*, H. de Arnim Reiskium secutus. Foerster mea sententia melius *οὐδέν' ⟨ἂν⟩ ἀξιοῖμεν* legendum esse censet.

Ita etiam apud Dionem formas verborum in εω exeuntium longe praevalere videmus. Quem in verborum contractorum usu Dio inter alios scriptores tenuerit locum, ex his numeris perspicies:

Habent optativos praesentis activi verborum contractorum

Diodorus	3	inter	254	optativos	(1 : 85)
Dionysius	23	„	1292	„	(1 : 56, 2)
Philodemus	13	„	326	„	(1 : 25)
Dio	59[1]	„	1133	„	(1 : 19, 5)

Qua ex tabula via, quam Dionysium petentem videmus, Dionem iam multum progressum esse facile intellegitur.

3. Verborum in -μι cadentium, quae in *Κοινῇ* paulatim aut emortua esse aut in verba in -ω transisse constat (Dieterich,

[1]) Ego ut Schröfelius hac in comparatione *δέω* verbi formas non respexi.

Untersuchungen zur Geschichte der griechischen Sprache von der hellenistischen Zeit bis zum 10. Jhrh. n. Chr. Byzantinisches Archiv Heft 1, Lpz. 1898, p. 216 sqq.) 13 stirpium inveniuntur optativi 212 [1]), ergo verborum in -*μι* et verborum in -*ω* ratio est 1 : 5, 39, qua proportione Dionem eodem modo quo Dionysium (1 : 5, 6) haec verba videmus adhibuisse.

4. Optativi praesentis longe aliter atque in *Κοινῇ* (Thumb, Die griechische Sprache im Zeitalter des Hellenismus, Strassburg 1901, p. 249) quin etiam apud Dionysium (opt. praes.: opt. aor. = 1 : 1, 77) inveniuntur plurimi. In Dionis orationibus optativorum praesentis et optativorum aoristi proportio, ut numeris utar, est 1 : 0, 82; eadem fere proportio apud Philodemum (1 : 0, 87) atque Strabonem (1 : 0, 5) reperitur, quorum hunc consilio numerum optativorum praesentis auxisse constat. Videmus igitur Dionem etiam hac in re multo magis quam Dionysium rationem Atticorum scriptorum, a quorum aetate usus optativi praesentis magis magisque imminui coeptus erat, secutum esse.

Optativi aoristi II apud Dionem eodem modo quo apud Dionysium plures quam optativi aoristi I nobis occurrunt, atque ita, ut praecipue a perpaucis stirpibus plurimi optativi formati sint; sic praebent exempli causa *εἶπον* aoristus formas 52, *εὗρον* 24, *εἶδον* 20, *εἷλον* 20, *ἔλαβον* 14, *ἐγενόμην* 42.

Reperiuntur optativi aoristi I 161, aoristi II 209 (1 : 1, 30).

Optativi futuri usus et in Dionis orationibus et apud Dionysium ad *Κοινῆς* scriptorum usum, apud quos paulatim evanuit, optime quadrat. Ut apud illum scriptorem ita apud Dionem optativi futuri activi exemplum non exstat. Semel tantum (295, 19) codices praeter H, quo in libro *ἥξει* lectio ex *ἥξοι* correcta est, optativum futuri praebent; hoc autem loco quin indicativus ponendus sit, non erit dubium consideranti hoc unum optativi futuri activi exemplum exstare atque Dionem, ut infra demonstrabitur, saepe in oratione obliqua post praeteritum tempus indicativum pro optativo retinuisse.

Etiam futuri medii optativos Dionem vitare studuisse eo

[1]) 168 optativi praesentis, 7 futuri, 17 aoristi I, 20 aoristi II, iique verborum *εἰμί* optativi 126, *φημί* 31, *εἶμι* 6, *οἶδα* 5.

ostenditur, quod octo exempla nobis occurrunt, e quibus quinque *εἶναι* verbi formae sunt [1]).

Neque aliud est dicendum de optativo perfecti activi, qui *οἶδα* verbi forma excepta [2]) sine verbo auxiliari formatus ut apud Dionysium omnino non apparet. Quater nobis occurrit ita ut optativus circumscribatur participio perfecti cum optativo *εἶναι* verbi coniuncto.

Exempla sunt:

ἑορακὼς εἴην: 127, 2
πεποιηκὼς εἴην: 220, 6
νενικηκὼς εἴη: 228, 12
εἰρηκὼς εἴη: II 6, 16.

Praeterea optativus perfecti medii semel nobis occurrit:

ἠσθημμένοι εἴητε: II 6, 3

passivi ter:

δεδομένον εἴη: 12, 29
πεποιημένα εἴη: II 224, 24
ἀπηλλαγμένοι εἶεν: 223, 10

5. Optativi activi reperiuntur 811, medii 252 (3, 22 : 1). Hos numeros velim conferas cum aliis scriptoribus. Ratio, quae intercedit inter opt. act. et med. est

apud Philodemum 2, 55 : 1
Dionysium 2, 2 : 1 (scr. rhet. 3 : 1; Antiqu. 1, 93 : 1)
Diodorum 2 : 1.

Est igitur statuendum in hac re Dionem eodem modo quo Dionysium in rhetoricis sermonem scriptorum Atticorum sequendum sibi non proposuisse.

Passivum multo rarius quam activum et medium adhibitum est. 69 huius verbi generis optativos inveni.

II. De singulis optativorum formis.

1. Ut iam apud veteres scriptores in optativorum formis in *-οῖμι* (*-οῖς* etc.) et *οίην* (*-οίης* etc.) desinentibus usurpandis nulla lex erat (cf. Kuehnerum § 214, 2 a et Schmidium

[1]) Cum his paucis optativis futuri congruit, quod Dio etiam futurum III, quod illi *Ἀττικισταί* futuro I passivi praeferebant, raro adhibuit.

[2]) Quinquies exstat:

εἰδείην: 36, 13
εἰδείης: 233, 11
εἰδείη: 231, 15*
εἰδείητε: II 152, 19*
εἰδεῖεν: II 257, 22.

l. c. IV p. 588), ita et apud Dionysium et apud Dionem optativorum verborum contractorum exitus fluctuant. *δέω*, *πλέω*, *χέω* verbis exceptis exeunt

2. pers. sing. semel in *-οῖς*: II 278, 21
semel in *-ῴης*: II 177, 21

3. pers. sing. 16 ies in *-οῖ*: 6, 9 57, 20 305, 26, 31 II 92, 16 129, 21 170, 26 209, 15 210, 2 212, 8 215, 12 217, 25 228, 3 259, 17 296, 23 297, 32
5 ies in *-οίη*:
5, 29 104, 17 163, 22 218, 12 II 82, 14
bis in *-ῴη*:
II 98, 7 II 178, 18

personae pluralis semper in *-οῖμεν -οῖτε -οῖεν* (*ῷεν*) desinunt.

Hos verborum contractorum exitus inter se variantes Dio num clausulae gratia adhibuerit necne, nunc est inquirendum. Dionem in universum aliter atque plurimos illorum *Ἀττικιστῶν*, qui dicuntur, veteres auctores imitantem magis materiam ipsam quam sermonis formam respexisse itaque instar Asianorum artificioso tantum genere dicendi animos movere repudiavisse satis iam ostenderunt Schmidius l. c. I 72 sqq. et Nordenus compluribus locis operis, quod inscribitur „Die antike Kunstprosa“, Lps. et Berol. 1909, et E. Wenkebach, Zu Text und Stil der Schriften Dions v. Prusa, Hermes 43 (1908) p. 77 sqq. Atqui eum clausularum regulis subiectum esse, quicumque unam eius orationem legerit, non negabit. Optativorum quoque exitus clausularum ratione tangi ex his, quae sequuntur, apparere mihi videtur.

1. II 278, 21 . . . *Λακεδαιμονίων δαίμονα καλοῖς* (*ἐκείνου γὰρ κελεύσαντος* . . . De clausula non agitur, forma *καλοίης* eodem modo adhiberi potuit.

2. Tertiae personae singularis 5 formae secundum omnium codicum consensum in *-οίη* cadunt:

5, 29 *εἰ ποιμὴν τοὺς συμφυλάττοντας αὐτῷ* ⟨*κύνας*⟩ *ἀγνοοίη καὶ μήτε τροφὴν αὐτοῖς ὀρέγοι* . . .

104, 17 *φροντίζων, εἴτε ἐπαινοίη τις αὐτὸν εἴτε καὶ ψέγοι τῶν παρόντων, οὐδὲ* . . .

218, 12 *ἡδονῆς ταύτης ζητοίη ἑτέραν μείζω καὶ παρανομωτέραν ὕβριν*;

163, 22 ἢ βάρβαρον μνοίη παραδοὺς εἰς μυστικόν τινα οἶκον . . .
II 82, 14 πράττων ὅτιδοκοίη τοῖς πολίταις καὶ τοῖς νόμοις, . . .
Ne his quidem locis de clausulis agi atque formas in -οῖ exeuntes eodem modo adhiberi potuisse nemo negabit.

3. 16ies formae tertiae personis singularis in -οῖ exeunt.

a) Hisce tribus locis, cum de clausula non agatur, formae in -οίη exeuntes eodem modo adhiberi potuerunt:

II 210, 2 εἰ δὲ δὴ σὺν αὐτῷ καὶ τὰ παιδία νοσοῖ καὶ ἡ γυνὴ καὶ οἱ φίλοι πάντες ἐπισφαλῶς, . . .
II 215, 12 διὰ δὲ τοῦτο ἐκείνοις φθονοῖ καὶ ἐπιβουλεύοι πάντα τρόπον . . .
II 217, 25 οὐδ᾽ ἂν φθονοῖ τοῖς μεταβαλλομένοις . . .

b) Bis formis in -οίη cadentibus clausulae causa Dio eodem modo uti potuit:

57, 20 . . . ὅποι βούλοιτο καὶ τυγχάνειν | ὧν ἐπιθυμοῖ. — ⏑ ⏑ — ⏓ (ὧν ἐπιθυμοίη — ⏑ ⏑ — — ⏓)
II 297, 32 . . . ἑτέρας βραχυτέ|ρας ἐνοικοδομοῖ· — ⏑ — ⏑ ⏑ ⏓ (ἐν|οικοδομοίη — ⏑ ⏑ — ⏓).

c) Semel altera forma in -οίη desinens ad clausulam formandam aptior fuit:

II 296, 23 . . . ἤδη διὰ | τὸν θάνατον ταῦτα ποιοῖ· — ⏑ ⏑ — — ⏑ — ⏓ (ταῦτα ποιοίη — ⏑ — — ⏓); nam clausula formae — ⏑ — — ⏓ apud Dionem multo saepius quam formae — ⏑ ⏑ — — ⏑ — ⏓ nobis occurit.

d) Reliquis decem locis formae in -οῖ exeuntes ad clausulam formandam partim neccessariae partim aptiores sunt quam in -οίη desinentes:

I 6, 9 ἀτιμάζοι τε καὶ | μὴ σκοποῖ τοῦτο, — ⏑ — — ⏑
I 305, 26 κινδυνεύον|τας ἀμελοῖ τῆς σωτηρίας. ⏑́ ⏑ ⏑ — — — — ⏑ —
I 305, 31 ὡς ἔτυχε κρού|οντα ἐπίχειροῖ λέγειν — ⏑ ⏑ — — ⏑ —
II 92, 16 ὁ δὲ | τούτου μὲν ἀμελοῖ, — — ⏑́ ⏑ ⏑ —
II 129, 21 τρέχων τις | αἱροῖ ἂν θᾶττον ἢ πετόμενος; — ⏑ — — ⏑ — ⏑́ ⏑ ⏑ —

II 170. 26 *ἀκαθαρτοτέρους αὐτοὺς γενέσθαι καὶ ἀνεχοίμην.* ⏑ — — ⏓ ; sic cum Arnimio lego *ἀνεχοιμοῖ* UB. *ἀνεχείμοι* M. *ἀνεχοίμη* P)
II 209. 15 *. Οὐκ ἂν ἴσως τοτὲ μισοῖ.* — ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏓
II 212. 8 *τυχὸν ἐρίζοι ἂν καὶ φθονοῖ.* — ⏑ — — ⏑ ⏓
II 228. 3 *οὐκ ἂν οἶμαι ὁμολογοῖ.* — ⏑ — ⏑ ⏑ ⏑ ⏓
II 259. 17 *καὶ ῥᾳθυμοῦντα. ἐπὶ φορᾶς ἀποχωροῖ τι.* — ⏑ ⏑ — — ⏑

Ex omnibus, quae his de formis disserui, certam regulam statui non posse concedes. Sed Dionem, ut iam veteres scriptores, formas in *-οίην* (*οίης* etc.) et *-οῖμι* (*οῖς* etc.) cadentes in universum quidem arbitrio adhibuisse, sed clausulae gratia Atticas formas in *-οίην* (*οίης* etc.) exeuntes videmus repressisse.

2. Optativi aoristi I activi, cuius de formis conferas Kuehnerum § 214, 3 et Schmidium l. c. IV 588 β, exit in Dionis orationibus aliter atque apud Atticos scriptores, qui formas in *-ειας* (*-ειε* etc.) praeferunt.

2. pers. sing. ter in *αις*:

64. 13 *καὶ τυχὸν ἂν πλήξαις τε καὶ ἐκβάλοις αὐτόν.* — ⏑ — — ⏑ — — ⏑
112. 11 *καὶ ὃ μᾶλλον θαυμάσαις ἄν.* — ⏑ — — — ⏑ — ⏑
II 233. 21 *ἐὰν κελεύσῃ σέ τις, ἀμύναις, ὡς ἔοικεν.*

bis in *-ειας*:

II 138. 24 *εἴγε καὶ τἆλλα ἀκούσειας.* — ⏑ — — ⏓
II 255. 5 *εἰ γοῦν ἐθελήσειας αὐτοῦ τῇ περὶ τὴν λέξιν.*

Bis optativi in *-αις* exeuntes (64, 13 112, 11) et semel forma in *-ειας* desinens (II 138, 24) clausulae causa adhibita sunt; bis (II 233, 21 II 255, 5) formarum exitus sine ulla certa causa inter se variant.

Certa ergo regula ne hic quidem statui potest, sed Dionem arbitrio inter formas in *-αις* (*-αι* etc.) et *-ειας* (*-ειε* etc.) fluctuare apparet.

3. pers. sing. cadit 40ies in *-ειε*: (semper ante consonantem)

6, 1, 27 15, 26 16, 17* 21, 9 44, 16 45, 19 46, 3 50, 10 75, 25 76, 19 94, 5 102, 3 112, 24 [1]) 169, 21* 199, 19 231, 16 241, 32 254, 25 261, 3 269, 29 295, 14* 296, 4 313, 5 337, 1

[1]) Hoc loco scribit Arnimius cum parte codicum *ἀπολέσειεν καὶ* . . . Sed sine

II 50, 1, 6 58, 29 75, 21 89, 2 102, 31 120, 4 169, 3 173, 18* 205, 15 228, 3 249, 22 252, 11 256, 15 288, 5

62ies in -ειεν:

45, 13 46, 22 50, 10 52, 20 112, 22 119, 18 126, 3 173, 5, 13 183, 23 199, 30 221, 9 226, 31 227, 10 230, 21 234, 8, 15 236, 3 238, 24 243, 11 244, 19, 25 253, 3 262, 16 274, 8 275, 13, 20 296, 2 307, 12 308, 9 310, 9*, 13 320, 4

II 31, 24 33, 6, 7 103, 4 161, 9, 22 162, 14, 18, 21 164, 19 194, 8 200, 20 201, 29 202, 24 206, 20 212, 1 215, 28 216, 1, 20 249, 31 259, 6*, 12 265, 2, 3 268, 10, 19 269, 24 290, 14 300, 14*, 15.

Hae formae semper aut ante vocalem aut ante gravem interpunctionem inveniuntur.

22ies in -αι:

51, 14 164, 17 216, 2 225, 20 228, 7 265, 17 309, 9

II 6, 20 67, 5 105, 27 112, 6 130, 16 141, 23 147, 21 165, 6 178, 18 191, 20 208, 16 213, 1 264, 11*, 25 304, 5.

Hi optativi 7ies ante vocalem et 15ies ante consonantem adhibiti sunt.

Certa ergo regula ne hic quidem statui potest; sed fere Dionem his formis ante consonantem usum esse et numeris supra allatis et inde cognoscitur, quod videmus inter septem illa exempla, quae post -αι vocalem praebent, quater ἂν particulam sequi, quae vox cum optativo antecedente quasi unum vocabulum habetur.

Quae adhuc de tertia persona singularis aoristi I activi invenimus, ut melius perspicias, haec velim consideres.

Exit illa forma

apud	Diodorum	29ies	in -αι,	22ies	in ειε(ν)		(1 : 0, 75)
	Philodemum	11ies	„ „	34ies	„ „		(1 : 3)
	Dionem	22ies	„ „	102ies	„ „		(1 : 4, 63)
	Dionysium	quater	„ „	143ies	„ „		(1 : 36).

ullo dubio hic quoque secundum regulam cum BPY codicibus ἀπολέσειε καὶ . . . scribendum est. Eodem modo etiam ceteris locis, quibus interdum nonnulli codices hanc regulam violant atque inter formas in -ειε et -ειεν fluctuant — omnia eiusmodi exempla enumerare necesse non esse arbitror —, ante vocalem formae in -ειεν et ante consonantem formae in -ειε cadentes ponendae sunt.

His numeris Dionem *Κοινῆς* scriptores sequi minimeque sermonem suum secundum veterum scriptorum usum conformare studuisse satis ostenditur.

Formas illas in *-αι* cadentes Dio num clausulas respiciens contra Atticam regulam adhibuerit, iam est inquirendum. Quid autem invenimus? Hisce sex tantum locis quin optativus huius neque alterius formae ad clausulam formandam adhiberetur, fieri non potuit:

II 147, 21 *περιποιεῖν. εἰ δὲ λύσαι, δυναμένης·* — — ⏑́ ⏑ ⏑ —
II 165, 6 *ὅστις οὐκ ἂν ἰσχύσαι ῥῆμα εἰπεῖν.* — — — —
II 191, 20 *πολλῶν ἂν ἴσως μοι δεήσαι πάνυ ἡμερῶν.* — ⏑ ⏑ — ⏑ —
II 213, 1 *κύκνοι . . . συμφθεγγομένων φροντίσαι ἂν οὐδέν,* — ⏑ — — ⏑
II 264, 11 *πόθεν ἂν αὐτῷ τοιοῦτος ὑπάρξαι γάμος·* — ⏑ ⏑ — — ⏑ —
II 304, 5 *καὶ ὡς ἂν εἰκάσαι τις ὀρῶν χαλκοῦν.* — ⏑ ⏑ — — —.

Ceteris locis, quibus de clausula non agitur, Dio eodem modo formis in *-ειε(ν)* exeuntibus uti potuit. Iam sequuntur exempla:

51, 14 *οὐκ ἂν τις ἀκούσαι ἢ τῶν σφόδρα ἐγγύθεν.*
164, 17 *τὸ τοιοῦτον γιγνόμενον θαυμάσαι τις ἂν πολύ . . .*
216, 2 *ὃν οὐκ ἂν ἔτι τολμήσαι διὰ φόβον ὑπερβαίνειν·*
225, 20 *οἷον εἴ τις μίαν λύσαι τῶν τιμωριῶν . . .*
228, 7 *ἐξ ὧν ἄν τις ἀρέσαι τινα . . .*
265, 17 *οἷς ἂν καὶ παραινέσαι τις καὶ περὶ ὧν . . .*
309, 9 *θαυμάσαι δ' ἄν τις τὴν αἰτίαν . . .*
II 6, 20 *ἴσως οὖν ζητήσαι ἄν τις, εἰ ἐπειδὰν . . .*
II 67, 5 *οὐκ ἂν οὕτως τοῦτο εὐφράναι τὴν ἐμὴν διάνοιαν.*
II 105, 27 *ὥστε τυχὸν ἄν τις ἐγκαλέσαι τῶν οὐ φιλούντων . . .*
II 112, 6 *τὸν βίον ἐπαινέσαι τις ἂν τοῦ ἀνδρὸς . . .*
II 130, 16 *οὐδὲ ἀποκτείνας σκυλεύσαι ἂν οὐδὲ . . .*
II 141, 23 *ὅπως μὴ παροξύναι τὸν Ἀγαμέμνονα . . .,*
II 178, 18 *αὐτοῦ κιθαρίζοντος μηδεὶς πώποτε ἀκούσαι, ἀλλὰ μηδὲ . . .*
II 208, 16 *φησίν, ὅτι βοῦν μὲν ἀπολέσαι ἂν γείτων . . .*
II 264, 25 *πῶς ἂν οὖν ἐκείνην πείσαι χαρίσασθαι . . .*

Ita Dionem in his optativis formandis Atticam normam, id quod saepius iam vidimus, sine ulla certa causa dereliquisse apparet.

Longe aliter 3. pers. plur., quae semel in *-αιεν*: 246, 20 *οὐδ᾽ ἂν αὐτοὶ φήσαιεν ὀλίγον αὐτῶν ἐλάττους ὑπάρχειν* . . . (clausula non exstat) et 6ies in *-ειαν* cadit: 56, 4 128, 23* 144, 16 II 106, 11 II 187, 11 optime ad Atticorum sermonem quadrat.

Idem dicendum est de 2. et 3. pers. plur. aoristi I passivi, quarum exitus *-είητε* (183, 4 254, 18) et *-εῖεν* (75, 14 246, 21* II 36, 13 II 231, 28) ex Atticorum sermone sumpti sunt (cf. Kuehnerum § 214, 1).

3. De formis optativi aoristi II hoc est dicendum: verborum *δίδωμι*, *γιγνώσκω*, *ἁλίσκομαι* hi 17 optativi exstant:

196, 10 *δῴην* sic BM; *δοίην* a correctore in U (fuit *δῴην*)
58, 27 *μεταδῴης* sic codd.; mutavit Dindorfius in *μεταδοίης*, eumque secutus est Arnimius
245, 24 *δῴη* sic libri; Arnimius *δοίη*
II 50, 1 „ „ „ ; mutaverunt Dindorfius et Arnimius
II 193, 4 „ *δοίη* P, *δῴη* H, *δώῃ* U, *δῷ* BM
II 264, 21 „ sic BM, idem fuit in U, ceteri *δοίη*
313, 23 *ἐνδῴη* sic libri, Arnimius *ἐνδοίη*
II 200, 22 *ἐπιγνοίης*
221, 10 *γνοίη*; *γνώη* M; *γνώῃ* U
II 130, 12 „ ; verba *γνοίη δ᾽ ἄν τις τὴν* om. U
II 170, 2 „
287, 11 *γνῴη*, Arnimius *γνοίη* contra codices
II 170, 1 „ , *γνώῃ* U m. pr. BM, *γνοίης* H
II 36, 10 *συγγνοίη* sic correxit Reiskius, codices *συγγνώμῃ τις*
II 208, 16 „ , *συγγνώη* UB
II 211, 5 *γνῷεν*; Dindorfius, quem secutus est Arnimius, legit *γνοῖεν* contra codices
193, 3 *ἀλῴη*, Arnimius contra codices *ἀλοίη*.

Hac enumeratione formas in *-οίη* desinentes ter ab omnibus codicibus tradi videmus; 6ies codices inter *-οίη* et *-ῴη* fluctuant, sed ita ut optativi in *-ώη* exeuntes a pluribus et melioribus praebeantur, 7ies formae in *-ώη* desinentes in omnibus

codicibus exstant. Semel *συγγνώμη* in codicibus invenimus, quod Reiskius in *συγγνοίη* correxit. Postquam iam supra Dionem exitus personarum praesentis et aoristi activi non stricte secundum Atticorum regulam formare vidimus, hic quoque, ut formae in *-οίη* et *-ῴη* fluctuent, fieri potest, neque facio cum Arnimio, qui semper formas in *-οίη* cadentes posuit.

Praeterea aoristi II formae nullam praebent difficultatem; exeunt enim

3. pers. plur. 17ies in *-οιεν* (semel *-ειεν* : *ξυνεῖεν*)
1. „ „ ter „ *-οιμεν*
2. „ „ quater „ *-οιτε* (semel in *-αιητε* [*ἱσταίητε*] qui exitus in verbis in *-μι* cadentibus Attica regula poscitur. Kuehner § 214, 1).

Optativorum aoristi II medii formae *πρόσοιτο*: 231, 25 et *πρόοιτο*: II 217, 23, quae ortae sunt per analogiam verborum in *-ω* exeuntium (Kuehner § 282 adnot. 5), mentione dignae sunt. Etiam apud Dionysium duae tales formae inveniuntur: *προσθοῖτο* et *ἐπίθοιτο*. Quamquam *Ἀττικισταί*, qui dicuntur, diligentissime Atticorum sermoni studebant, tamen nonnumquam eos in *Κοινῆς* sermonem recidisse his formis demonstratur; nam eiusmodi formae apud Polybium, Philonem, Diodorum (novies) nobis occurrunt.

Haec habui, quae de optativorum formis disputarem.

Hinc magnam partem praecipue in verbis contractis et optativis praesentis adhibendis Dioni melius quam Dionysio, ut Atticos scriptores aequaret, contigisse concedendum est, illinc autem consideranti, quae de futuri et perfecti et de medii usu atque imprimis de optativi formarum exitu disserui, eum his in rebus *Κοινῆς* scriptores plane sequi persuasum erit.

Iam transeamus ad optativi syntaxin.

De optativi syntaxi.

I. De optativo optantis.

Optativus, quo aliquid optari exprimitur, apud Dionem legitur

1. in enuntiatis primariis

a) praesentis

199, 25 μὴ γὰρ εἴη ποτέ, ὦ Ζεῦ, λαβεῖν
302, 15 ἀλλά μοι, φησίν, εἴη ῥαιβός,
II 89, 13 ἀλλ' εἰς ἐχθρῶν, φασί, κεφαλὰς τὰ τοιαῦτα τρέποιτο,
II 132, 26 εἴη δὲ[1]) καὶ νῦν ἐν καιρῷ ἀφῖχθαι
II 135, 12 οὕτω δὴ λέγοις.

b) aoristi

200, 2 μηδεὶς περιπέσοι τοιούτῳ πράγματι
II 64, 19 Ἀλλά τοι Δαμάτηρ, ἔφη, κεχολωμένα γένοιτο
II 89, 11 μὴ γὰρ ἴδοιμι τὴν ἡμέραν ἐκείνην

2. semel in enuntiato relativo

aoristi

89, 2 ἐὰν διενεχθῆτε πρός τινα πόλιν, ὃ μηδεὶς ποιήσειε θεῶν.

Horum 10 optativorum 6 affirmativum, 4 negativum sensum habent. Negatio est secundum regulam μή. Particulis optativi non inducuntur.

Huius optativi apud Κοινῆς scriptores et Dionysium usum spectantes invenimus Dionem hunc modum apud illos paene exoletum rarius quam Dionysium, apud quem 19ies exstat, adhibuisse.

Hoc ab optativi genere secernendi sunt 16 illi loci, quibus legimus εἶεν, quae vox, cum ad aliam rem deflectitur, adhibita est et sensum concessivum habet.

Exempla sunt: 70, 17 72, 15 208, 22 218, 6 249, 23 310, 16 II 116, 8 141, 30 178, 6 209, 16 211, 15 212, 7 238, 21 249, 16 250, 3 267, 10.

[1]) εἰ δὲ . . . codd., correxit in εἴη δὲ . . . Casaubonus.

II. De optativo potentiali.

Optativus potentialis, quo iudicium modestius profertur aut aliquid fieri posse significatur, hisce locis nobis occurrit:

1. in enuntiato pronuntiativo 312ies

a) praesentis activi

19, 15 20, 10 22, 2, 5 24, 3 30, 22 31, 12 37, 16 38, 15 46. 2 50. 30 59, 17 76, 13, 25 80, 1 *λοιπὸν δ' ἂν εἴη*[1]) *αὐτὸν τὸν νόμον λέγειν* 113. 10 163, 10 166, 14 *οὐκ ἂν ἔχοιμι*[2]) *διατεινόμενος εἰπεῖν ἐν τῷ παρόντι.* 168, 21 172, 11 178, 8 189, 23 208, 23 213, 5 *οὐδὲ τοιοῦτον οὐδένα ἀξιοῖμεν ἂν ἐκείνῳ γίγνεσθαι. παραχωρεῖν δὲ ἑτέροις* (de hoc loco velim conferas, quae disserui p. 3) 216. 12 *τάχ' οὖν λέγοι τις ἂν*[3]) *ἀγροικότερον οὕτω πως* 220, 24 236, 19 240, 12 241, 20 256, 1 259, 21 260, 13 262, 17 275. 5 *καὶ μὴν οὐδὲν ⟨ἂν⟩ ἔχοιτε*[4]) *θέαμα κάλλιον* (*ἂν* particula quo loco hic alibique, ubi in codicibus deest, inserenda sit, videas p. 21 sq.) 304, 23 308, 7 326, 15.

II 5, 6 9, 6, 16 52, 29 58, 26 61, 11 80, 15 *ταῦτα μὲν οὖν οὔτε καλῶς οὔτε συμφερόντως αὐτοῖς πράττοιτε ἄν*[5]). 84, 25 *ἴσως δ' ἂν ὅμοιος εἴην*[6]) *τοῖς τέττιξι* 94, 4 104, 12 106, 1 121, 12 157, 1 169, 22 170, 18, 27 171, 2 173, 6 183, 17 206, 5 207, 12 209, 3, 15 212, 8 *περὶ δὲ δόξης τυχὸν ἐρίζοι ἂν*[7]) *καὶ φθονοῖ* 215, 7 *ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἡδονάς τινας σίτων . . . τεθαυμακὼς . . . εὐδαιμονίζοι ⟨ἂν⟩*[8]) *τοὺς τυγχάνοντας αὐτῶν.* 217, 25 224, 9 226. 11 228, 9 230. 9 231, 2 234. 10 252. 25 253, 10 254, 15, 24 259, 19 263. 13 273, 17 274. 6, 26 277, 26 279. 3. 26 280. 24 286, 13 288, 4, 10, 26 291, 4, 27 309, 12 (frgm.)

---

1) *ἤδη* pro *εἴη* Y.

2) *ἔχοι* P.

3) *ἂν* om. U m. pr.

4) „ add. Emperius, *ἔχοι τε* M, *ἔχειτε* T.

5) *πράττετε* codd., corr. Emperius.

6) *ἂν ὅμοιος ἂν εἴην* UT.

7) *ἐρίζοι ἂν* Emperius. *ἐρίζοιαν* M. *ἐρίζοι* (om. *ἂν*) UB.

8) *ἂν* add. Dindorfius.

b) praesentis medii

81, 20 177, 22 190, 29 205, 1 *ἐπεί τοι τὰ τοιαῦτα καὶ αἰσχύνοιντο ἄν*[1]. 206, 30 *οὐδὲ γὰρ τοιούτους ὑποδέχοιντ' ἄν*[2], *ὡς εἰκός, ξένους* 207, 1, 2 *οὔτ' ἂν οἶμαι δύναιντο*[3] *θεραπεύειν ἱκανῶς οὔτ' ἂν ἴσως προσδέοιντο* 221, 2 268, 10

II 16, 24 38, 27 48, 18 116, 4 170, 2, 20, 26, 27 *αἰσχύνοιτ' ἂν ὀφθῆναι . . . καὶ ἔνδον μένοι ἂν*[4] *ἐγκλεισάμενος* 171, 2 *περὶ δείλην ἀναλαμβάνοι ἂν αὐτὸν καὶ γαυρότερος φαίνοιτ' ἂν*[5] *ἀεὶ πρὸς ἑσπέραν.* 171, 6 173, 15, 20 211, 3 213, 3 217, 26 251, 27 253, 2 282, 19 300, 22

c) praesentis passivi

17, 10 163, 15 293, 19, 24
II 11, 2 259, 25 262, 15

d) aoristi activi

9, 16 21, 9 36, 25 40, 26 45, 13, 19 50, 10 51, 14 56, 23 59, 5 62, 10 64, 13 (bis) 66, 3 75, 25 79, 12 90, 14 108, 2 111, 25 153, 21 164, 17 173, 5 178, 16 *ἀνθρώπων μὲν οὖν ἔγωγε οὐδενὶ παραχωρήσαιμ ⟨ἂν⟩*[6] *κρείττονα ἐμοῦ ποτε γενέσθαι.* 184, 26 204, 24 220, 32 221, 10 223, 2 224, 1 227, 14 229, 12 *οὐδ' ἂν νῦν ὀκνήσαιμι*[7] *εἰπεῖν* 231, 16 *ἢ γυναῖκα μὲν οὐδεὶς ἂν ὑπομείνειε*[8] *χρηστὸς ὤν* 231, 17 234, 8 235, 19, 21 236, 6 237, 26 *οἷον οἱ τῶν δημοσίων τι καταλύοντες οἰκοδομημάτων . . . μᾶλλον ἂν δόξειαν*[9] *τὸν ποιήσαντα ἀδικεῖν ἢ τὴν πόλιν.* 238, 8, 24 239, 30 240, 26 243, 11 244, 30 245, 13 246, 20 255, 4 256, 6 262, 16 263, 19 265, 9, 19 (bis) 273, 24 292, 27 *οὐδὲ γὰρ πόλιν εἴποι τις ⟨ἂν⟩*[10] *ὀρθῶς τὴν ἐκ τοιούτων* 294, 3 295, 14, 15 304, 12 308, 9 309, 9 310, 13 313, 4 320, 4 *ταὐτὰ δ'*

---

1) *αἰσχύνοντο* P.
2) *ὑποδέχοιτ' ἄν* U m. pr. (*-οιντ'* corrector) *ὑποδέχοιτο ἄν* BU.
3) *δύναιτο* U m. pr. BM (in H quoque *ν* a correctore).
4) *ἂν* om. UB.
5) *φαίνοιτο καὶ ἀεὶ* UBM.
6) *ἂν* add. Pflugkius.
7) *εἶπον — ὀκνήσαιμι* om. M, *νῦν οὐ γνήσαιμι* 1 v.
8) *ὑπομένειε* B v.
9) *δόξειε* BE, *δείξαιεν* M v, corr. Dindorfius.
10) *ἂν* add. Pflugkius.

⟨ἂν⟩[1]) ὑμᾶς ὡς ἀληθῆ βλάψειεν. 320, 22 οὐδὲ γὰρ ὑγιαίνειν ἀσφαλῶς εἴποι τις ⟨ἂν⟩[2]) τὸν πρὸ μικροῦ πυρέττοντα. 324, 1 327, 4 333, 13, 14

II 6, 20 31, 24 33, 13 καὶ ταῦτα οὐδεὶς ⟨ἂν⟩[3]) ἀντείποι 40, 11 50, 6 51, 13 58, 8, 29 77, 2 95, 5 99, 16, 27 105, 27 112, 6 116, 9 130, 16 147, 18, 21 148, 24 (frgm.) 158, 19 161, 9 161, 22, 24 162, 14, 18 163, 10 170, 2 172, 19 175, 14 180, 21 193, 4 200, 15, 20, 22 202, 16, 24 205, 15 ἔθος δὲ οὐκ ἂν οὐδεὶς ῥᾳδίως δείξειε[4]) λελυμένον 206, 20 211, 2, 5 212, 1 213, 1 217, 23 220, 13 228, 8 229, 8 245, 11, 29 246, 6 252, 16 254, 5, 8 271, 8, 12 285, 10 287, 3, 23 288, 5, 23 289, 24 290, 18, 24 291, 7 291, 28 294, 25

e) aoristi medii

9, 18 42, 15 οὐ μὴν φανερώτερον οὐδὲ κάλλιον ἕτερον ⟨ἂν⟩[5]) γένοιτο τῆς τοῦ παντὸς ἡγεμονίας 47, 21 (bis) 61, 17 62, 20 (bis) 66, 22 74, 22 77, 27 118, 33 154, 1 221, 9, 18 231, 2, 11 εἰκῇ μηδὲ ἀνάξιόν τινα ἐγὼ διαβεβαιωσαίμην[6]) ἄν. 233, 20 244, 15 259, 3 259, 5, 25 281, 6 295, 12 307, 7 313, 6 ἀλλ᾽ ἔγωγε πυθοίμην ⟨ἂν⟩[7]) ἡδέως τῶν ἐμπείρων

II 84, 11 144, 23 168, 16 172, 16 174, 20 179, 3 180, 22 202, 26 206, 2 210, 20 217, 23 222, 3

f) aoristi passivi

19, 20 43, 20 ὡς ἥκιστα μὲν κυβερνήτης ⟨ἂν⟩[8]) ἀχθεσθείη τοῖς ἐν θαλάττῃ πόνοις 183, 4 191, 5 246, 21 οὐδ᾽ ἂν αὐτοὶ φήσαιεν . . . ἀλλὰ κἂν φοβηθεῖεν[9]) εἰπεῖν τι τοιοῦτον.

II 151, 13 194, 10 199, 23 231, 28 262, 23 οὐδὲν ἂν ὠφελη-

---

1) ταῦτα δ᾽ ὑμᾶς (om. ἂν) codd.; corr. Emperius.

2) ἂν add. Dindorfius.

3) „ „ Reiskius.

4) δείξειεν U m. pr., δείξει M.

5) ἂν add. post φανερώτερον Iacobsius, post ἕτερον H de Arnim.

6) διαβεβαιωσάμην M, διαβεβαιβεωσάμην v.

7) ἂν add. Dindorfius.

8) ἂν add. Iacobsius.

9) φοβηθεῖεν T, φοβηθείην ceteri.

θείη[1]) *οὐδ᾽ ὑπὸ τῆς πάσης ἡσυχίας* 310, 18 *Πονηρίαν . . . κωλῦσαι τάχα τις κολάζων ⟨ἂν⟩*[2]) *δυνηθείη*

g) perfecti medii

II 6, 3

h) perfecti passivi

223, 10

2. in interrogationibus directis, quarum sunt 79 interrogationes rhetoricae et 8 interrogationes verae, 87ies

a) praesentis activi

54, 12 60, 11 113, 7 186, 14 198, 23 218, 12 220, 6 236, 32 255, 15, 24 279, 31

II 101, 20 123, 2 129, 21 142, 15 152, 19 *πῶς οὖν οὐκ ἂν εἰδείητε*[3]) *τούτων ἁπάντων τῇ τύχῃ τὴν χάριν* 182, 19 209, 1 214, 12 224, 27 233, 16 *Ἦ καὶ ἔχοις*[4]) *ἂν ὀμόσας εἰπεῖν* 257, 22 *πῶς γὰρ ἂν εἰδεῖεν*[5]) *τὸ σαφὲς* 270, 18 276, 18.

b) praesentis medii

17, 12 37, 15 231, 13, 15 *ἢ πῶς οὐκ ἂν ὀργίζοιτο . . . μᾶλλον ἤπερ εἰδείη*[6]) *χάριν;* 267, 1 282, 4

II 67, 12 104, 9 170, 3 193, 4 282, 12, 21, 25, 27

c) praesentis passivi

70, 21

d) aoristi activi

2, 16 6, 27, 28 16, 7 *πόσον γὰρ ἄν τι καὶ βλάψειε*[7]) *λέων ἢ σῦς ἄγριος;* 32, 3 35, 2 45, 24 *τί γὰρ ⟨ἂν⟩*[8]) *ἄλλο τις εἴποι* 76, 19 112, 26 119, 18 199, 19, 30 230, 21 249, 26 259, 19 275, 20, 22 288, 4 288, 5 307, 12

II 76, 11 102, 31 103, 26 138, 2 162, 21 164, 19 169, 3 194, 8 265, 3 290, 14

---

1) *ὠφεληθείη οὐδ᾽ ὑπὸ* . . . Casaubonus, *ὠφεληθῇ οὐδ᾽ ὑπὸ* M.
" *οὐχ* " UB.

2) *ἂν* inseruit Arnimius.

3) *εἰδείη γε* P (idem corr. U).

4) *ἔχεις* B.

5) *ἂν* om. U.

6) *εἴδει ἢ* MIv.

7) *βλάψοι* PW.

8) *ἂν* add. Dindorfius.

e) aoristi medii

19, 11 112, 17 177, 15 218, 9 231, 25, 26 252, 25 310, 14 320, 20 335, 3 II 54, 7 133, 16

f) aoristi passivi

2, 15 221, 29 II 103, 4.

Optativus potentialis in enuntiatis secundariis invenitur

1. in enuntiatis pendentibus ex *ὡς* et *ὅτι* coniunctionibus

a) praesentis activi

158, 12 *εἰδὼς ὅτι οὐδὲν ἂν*[1]) *ἔχοιμι διδάσκειν* 196, 4 296, 5 II 170, 22 sq. *ἐπειδὰν ἴδῃ τὴν σκιὰν ἑωθινὴν . . . δῆλον ὅτι χαίροι ἂν . . . καὶ βαδίζοι*[2]) *ἂν* 201, 22 239, 25 (bis) 240, 32

b) praesentis passivi

II 210, 29 289, 17 293, 24

c) aoristi activi

102, 1 (bis) 231, 21 296, 6 II 249, 31

d) aoristi medii

230, 25 248, 5 250, 29 *εἴ τις ὑμῖν ἔλεγεν . . ., οὐκ ἔστιν, ὅπως οὐκ ⟨ἂν⟩ ἀνδράποδον ἡγήσαισθε*[3]) *εἶναι τὸν λέγοντα.*

2. in interrogationibus indirectis

a) praesentis activi

213, 11, 21 II 58, 24

b) praesentis medii

II 31, 31 277, 3

c) praesentis passivi

223, 9

d) aoristi activi

58, 27 228, 7 II 264, 11

e) aoristi medii

161, 14 213, 13 232, 18

f) aoristi passivi

331, 16.

---

1) *οὐδένα* (om. *ἂν*) codices, correxit Iacobsius.

2) *βαδίζοιεν* (om. *ἂν*) M; *ἂν* om. etiam UB.

3) *ἂν* addidit Emperius; *ἡγήσασθε* libri (om. T.) corr. Reiskius.

3. in enuntiatis relativis

a) praesentis activi

208, 11 II 136, 6 187, 27 201, 27 254, 15 274, 23

b) praesentis medii

207, 21 II 8, 4 200, 24 260, 8

c) praesentis passivi

II 15, 29

d) aoristi activi

52, 20 112, 11 *καὶ ὃ μᾶλλον θαυμάσαις*[1]) *ἄν*. 216, 2 230. 9 231, 9 232, 26 233, 3 254, 23 265, 17 275, 12 *οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἂν εἰσελθὼν καταπλαγείη*[2]) 310, 9

II 33, 6 36, 10 142, 22 144, 20 *ὃ νίκης μὲν οὐκ ἄν ποτε τύχοι*[3]) 148, 20 165, 6 187, 11 201. 31 *ἐν ὅσῳ πλεονάκις ἂν εἴποι*[4]) *τὸν ἥλιον ἐκλελοιπέναι* 255, 7 *ὃν . . . κανόνος ἂν τρόπον ὑπόσχοι*[5]) *τῷ πρὸς αὐτὸν ἀπευθῦναι* 301, 2 304, 5

e) aoristi medii

80, 30 140, 24 306, 1 II 3, 17 146, 13

f) aoristi passivi

254, 18 II 36, 13 42, 7 134, 21, 22

4. in enuntiato causali

praesentis medii

II 207, 19 *δι' ἄλλο τί φησι . . . ἢ διότι ἧττον* ⟨*ἂν*⟩[6]) *ἐργάζοιτο . . .*

Iam accedamus ad optativi potentialis usum disserendum. Exstant apud Dionem 477 optativi potentiales (398 in enuntiatis primariis, 80 in enuntiatis secundariis), qui iis, qui in enuntiato condicionali inveniuntur (143), additis plus dimidiam partem omnium optativorum efficiunt (1 : 1, 80). Quam proportionem velim conferas cum aliis scriptoribus et invenies apud

---

1) *θαυμάσαι ἂν* UBV.

2) *καταπλάττει ἤ τε* M.

3) *τύχοι* P, *τύχη* H, *τύχῃ* UBM.

4) *εἴπη* P, *εἴποι* ceteri.

5) *ὑπόσχοιτο* UB.

6) *ἥττονα* H, corr. P. *ἂν* Geelius, *ἐν* M, om. ceteri.

Dionysium 568 pot. inter 1292 opt. (1 : 2, 3)
(in Antiqu. 1 : 3, in rhet. 1 : 1, 4)
Diodorum 124 pot. inter 254 opt. (1 : 2, 04)
Philodemum 206 „ „ 326 „ (1 : 1, 6).

Hac ex comparatione Dionem secundum veterum scriptorum usum paene eodem modo quo Dionysium in rhetoricis optativum potentialem videmus adhibuisse; in Dionysii Antiquitatibus multo rarius exstat.

Inter hos optativos potentiales apud Dionem non aliter atque apud Dionysium quin formae quaedam dicendi persaepe inveniantur, non dubium erit respicienti nonnulla verba saepissime nobis occurrere; sic praebet *εἶναι* verbum 35 optativos potentiales, *λέγω* et *εἶπον* 43, *φημί* 23, *ἔχω* 23, *εὑρίσκω* 21, *γίγνομαι* 17, *αἱρέω* 12, *δύναμαι* 11, *βάλλω* 7, *βούλομαι* 6, *φέρω* 6, *βουλεύω* 6, *ὁράω* 6, *μένω* 5, *λαμβάνω* 5.

De *ἂν* particula Schroefelium l. c. p. 58 recte iudicavisse persuasum habeo. Ego quoque hanc voculam, ubi in orationibus Dionis optativo potentiali addita non sit, incuria librariorum omissam atque addendam esse censeo.

20 eiusmodi exempla nobis occurrunt eaque:

42, 15 *οὐ μὴν φανερώτερον οὐδὲ κάλλιον ἕτερον ⟨ἂν⟩ γένοιτο τῆς . .*

43, 20 *ὡς ἥκιστα μὲν κυβερνήτης ⟨ἂν⟩ ἀχθεσθείη τοῖς ἐν θαλάττῃ πόνοις*

45, 24 *τί γὰρ ⟨ἂν⟩ ἄλλο τις εἴποι*

158, 12 *εἰδὼς ὅτι οὐδὲν ⟨ἂν⟩ ἔχοιμι διδάσκειν*

170, 14 *ἀπολογησάμενος . . . μισθὸν ἕτερον τοῦ παρ' Ἠλείων προσλάβοις ⟨ἂν⟩ μείζω καὶ τελειότερον.*

178, 16 *ἀνθρώπων μὲν οὖν ἔγωγε οὐδενὶ παραχωρήσαιμ' ⟨ἂν⟩ κρείττονα ἐμοῦ ποτε γενέσθαι*

250, 29 *εἴ τις ὑμῖν ἔλεγεν . . ., οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ⟨ἂν⟩ ἀνδράποδον ἡγήσαισθε*

273, 5 *εἰ λέγοιμι . . .. τάχ' ⟨ἂν⟩ ληρεῖν με φαίητε*

275, 5 *καὶ μὴν οὐδὲν ⟨ἂν⟩ ἔχοιτε θέαμα κάλλιον καὶ παραδοξότερον*

292, 27 *οὐδὲ γὰρ πόλιν εἴποι τις ⟨ἂν⟩ ὀρθῶς τὴν ἐκ τοιούτων*

308, 27 *εἴ τις εἰκάζοι, οἵους ⟨ἂν⟩ ἀνθρώπους ὑπολάβοι εἶναι*

313, 6 *ἀλλ᾽ ἔγωγε πυθοίμην ⟨ἂν⟩ ἡδέως*
320, 22 *οὐδὲ γὰρ ὑγιαίνειν ἀσφαλῶς εἴποι τις ⟨ἂν⟩ τὸν πρὸ μικροῦ πυρέττοντα*
II 33, 13 *καὶ ταῦτα οὐδεὶς ⟨ἂν⟩ ἀντείποι*
152, 15 *τῶν μὲν γὰρ πρωτείων οὐκ ⟨ἂν⟩ ἄλλως τύχοιμεν*
162, 14 *καὶ οὐδεὶς ⟨ἂν⟩ αὐτὸν κωλύσειεν ἥδεσθαι*
207, 19 *δι᾽ ἄλλο τί φησι . . . ἢ διότι ἧττον ⟨ἂν⟩ ἐργάζοιτο*
215, 7 *ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ἡδονάς τινας σίτων . . . τεθαυμακὼς καὶ τούτων ἐπιθυμῶν . . ., εὐδαιμονίζοι ⟨ἂν⟩ τοὺς τυγχάνοντας αὐτῶν*
259, 8 *οἷον εἴ τις Ἀθηναῖος ὢν . . . ὁ δὲ ἀναχωρήσειεν . . ., οὗτος ⟨ἂν⟩ ἀνακεχωρηκέναι λέγοιτο*
310, 18 *Πονηρίαν γὰρ ἀρχομένην κωλῦσαι τάχα τις κολάζων ⟨ἂν⟩ δυνηθείη.*

De *ἄν* particula et his in enuntiatis et in universum in Dionis orationibus posita haec disserere mihi liceat.

1. Ut apud Homerum veteresque scriptores ita etiam apud Dionem *ἄν* particula plerumque ante optativum (395ies), si modo fieri potest, in initio enuntiationis posita est. Neque vero est ipsum primum verbum, sed non aliter atque enclitica, quae dicuntur, cum alio coniuncta est.

a) Praecipue sequitur negationem[1]. 178 eiusmodi exempla in Dionis orationibus insunt; quam ob rem dubium non est quin hisce sex locis *ἄν* post negationem suo loco inserta sit: 158, 12 250, 29 275, 5 II 33, 13 152, 15 162, 14.

b) In interrogationibus directis, quae habent sensum positivum, *ἄν* vocula plerisque locis (42ies) post pronomina interrogativa exstat. In interrogationibus negativis *ἄν* post negationem et in interrogationibus, in quibus *γάρ* particula nobis occurrit, post hoc vocabulum posita est (16, 7 *πόσον γὰρ ἂν* . . . 37, 21 *τάχιστα γὰρ ἂν* . . . 45, 24 *τί γὰρ ἂν* . . . 89, 14 *τί γὰρ ἂν* . . . 221, 29 *τί γὰρ ἂν* . . . 231, 13 *τίς γὰρ ἂν* . . . 288, 4 *ὑμεῖς γὰρ ἂν* . . . II 170, 3 *πῶς γὰρ ἂν* . . . II 257, 22 *πῶς γὰρ*

[1]) Enclitica, quae dicuntur, in universum saepissime negationem sequi nos docuit Wackernagelius compluribus locis commentationis, quae inscribitur „Über ein Gesetz der indogermanischen Wortstellung“, Indogermanische Forschungen I 1892 p. 335 sq., 343, 380.

ἂν . . .). Qua de causa Dindorfius 45, 24 ἂν particulam post γάρ sine ullo dubio recte inseruit.

Reliquis quoque in enuntiationibus ἂν saepe post γάρ voculam exstare et ipse in Dionis orationibus observavi et Werferus in universum satis demonstravit (cf. acta philologorum Monacensium I 246 sqq.).

Neque aliter atque in directis ἂν particula in indirectis interrogationibus post pronomina interrogativa posita est. Semel negatio intercedit et semel clausulae causa ἂν optativum sequitur (161, 14 εἴπατε πότερον ἁρμόζων ὁ λόγος οὗτος . . . γέ|νοιτ᾽ ἄν, ὦ παῖδες Ἠλείων — ⏑ — — ⏑ — — —). Ergo Reiskium 308, 27 ἂν post οἵους recte inseruisse nemo negabit.

Praeterea ἂν vocula 5ies post pronomina demonstrativa et 11ies post pronomina relativa nobis occurrit. His praecipue in enuntiatis relativis ἂν particula formula ὡς ἂν excepta, quae quinquies exstat, multis locis sine ulla regula posita est (cf. Wackernagelii commentationis paginas 386 sqq.).

c) 66ies ἂν particula coniuncta est cum adverbiis optativos antecedentibus, quae sunt imprimis τυχόν, σχεδόν, μᾶλλον, ῥᾷον, ἴσως, τάχα, δικαίως, κυρίως etc. Quae cum ita sint, non modo 273, 5 et II 207, 19 ἄν, cum nullum aliud vocabulum antecedat, quod sequi possit, recte post adverbia additum esse, sed etiam II 310, 18 non cum Arnimio post κολάζων, sed, praesertim cum clausula non deleatur, post τάχα concedes inserendum esse. (Πονηρίαν γὰρ ἀρχομένην μὲν κωλῦσαι τάχ᾽ ἄν|τις κολάζων δυνηθείη· — ⏑ — — ⏑ — — ⏑).

2. Si ante optativum vocabulum deest, quod ἂν vocula sequatur, eam post optativum poni consentaneum est. Et post ipsos optativos invenitur (88ies) et post τις pronomen indefinitum, ut exempla afferam, εἴποι τις ἄν, λέγοι τις ἄν, φαίη τις ἄν, εὕροι τις ἄν, ἴδοι τις ἄν, ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, quas formulas in Dionis orationibus saepissime inveniri facile intellegitur. Quapropter 170, 14 178, 16 313, 6 et 292, 27 320, 22 ἂν particula quin suo loco a viris doctis addita sit, dubium non est; meo iudicio etiam 43, 20 eadem de causa ἂν non cum Iacobsio post κυβερνήτης, sed post ἀχθεσθείη collocanda est.

42, 15 Iacobsius post *φανερώτερον* et Arnimius post *ἕτερον* voculam *ἄν* addiderunt. Equidem hisce commotus exemplis, quae eandem structuram praebent, post *γένοιτο* eam inserendam esse censeo:

22, 2 *οὐδὲ γὰρ μουσικήν, ἔφη, πᾶσαν μανθάνειν ἐθέλοιμ᾽ ἄν*
213, 5 *οὐδὲ τοιοῦτον οὐδένα ἀξιοῖμεν ἄν*
206, 30 *οὐδὲ γὰρ τοιούτους ὑποδέχοιντ᾽ ἄν, ὡς εἰκός, ξένους*
II 116, 9 *οὕτως μὲν οὐδὲ Ἀρχίλοχον εἴποις ἂν Ὁμήρου ζηλωτήν*
130, 16 *ὅς γε οὐδὲ ἀποκτείνας σκυλεῦσαι ἄν*
180, 22 *οὐδὲ τούτων ἀμελήσας αἰσχρόν τι καὶ φαῦλον προέλοιτ᾽ ἄν*
228, 8 *οὐδὲ τοιοῦτον εἴποι ἂν ἐλεύθερον.*

Omnia, quae attuli, exempla talia sunt, ut negationem simplicem vel cum *γάρ* coniunctam gravissimum vocabulum sequatur et *ἄν* particula post optativum posita sit.

3. In enuntiati condicionalis apodosi *ἄν* particula semper fere secundo loco post vocabulum gravissimum modo ante modo post optativum nobis occurrit. Quam regulam respicientes Dindorfius et Emperius II 215, 7 et II 259, 8 *ἄν* sine dubio recte inseruerunt.

ἄν particula bis ad optativum apposita secundum omnium codicum consensum duobus locis nobis occurrit:

213, 11 *ὅπως ἂν ἢ ὑφ᾽ ὧν γιγνόμενα ἥκιστα ἂν εἴη βλαβερά, οὐ νῦν καιρός ἐστι διορίζειν.*
II 200, 21 *ἀλλὰ τάχ᾽ ἂν ὀργῆς ἢ φιλοτιμίας καταλαβούσης οὐκ ἂν ἐπιγνοίης αὐτὸν ἀσάλευτον καὶ πιστόν.*

Semel tantum in U et T codicibus bis apparet:

II 84, 25 *ἴσως δ᾽ ἂν ὅμοιος ἂν εἴην τοῖς τέττιξι.*

Quod attinet ad optativum potentialem enuntiatorum secundariorum, in his quoque Dio Atticos scriptores secutus est; nam in enuntiato causali et consecutivo, in quibus veteres scriptores hunc modum rarissime adhibuerunt, apud Dionem potentialis semel nobis occurrit, in interrogationibus indirectis, in sententiis pendentibus ex *ὡς* et *ὅτι* coniunctionibus, praecipue in enuntiato relativo multo saepius invenitur. Has inter enuntiationes relativas illae potissimum mentione dignae

sunt, quibus comparatio exprimitur per particulas *ὡς ἄν* 140, 24 II 3, 17 8, 4 148, 28 278, 21, *καθάπερ ἄν* II 260, 8—10 *οἷον ἄν* II 201, 27 *ὥσπερ ἄν* II 274, 23.

Denique optativus potentialis 464ies ad praesens tempus pertinet et 14ies sensum futuri habet.

337ies exstat, ut iudicium modestius proferatur et 130ies, ut aliquid fieri posse significetur.

Ex omnibus, quae de optativo potentiali disserui, Dionem in hoc modo usurpando prorsus Atticorum sermonem secutum esse apparet.

Transeamus

III. ad optativum obliquum

quem invenimus

1. in enuntiato pendente ex *ὡς* et *ὅτι* coniunctionibus

a) post tempora praeterita

α) praesentis

act: 10, 14 12, 14 90, 10 101, 3 114, 7 127, 2 128, 2, 28 132, 8 151, 19 313, 2 II 116, 24 135, 26 140, 27 141, 4 147, 4 212, 31 301, 6

med: 58, 6 64, 20 120, 9 127, 31 II 28, 16 140, 25 *οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνα ἥδετο λέγοντος τοῦ Ἀγαμέμνονος . . .. ὅτι προτιμᾷ τῆς γυναικὸς αὐτὴν καὶ οὐδὲν ἡγοῖτο*[1]) *χείρονα*

pass: 103, 12 *ἔλεγε δὲ ἐπισκώπτων, ὅτι ὀρθῶς ἐπιπλήττοιτο*[2]) *τὸ τοῦ κυνός·* 121, 4

β) futuri

act: 205, 19

med: 10, 20 66, 5 *πλὴν σαφῶς γε εἰδὼς ὅτι οὐδὲν ἔσοιτο*[3]) II 140, 21

γ) aoristi

act: II 106, 10

med: 128, 3 129, 31

pass: 136, 4

[1]) *ἡγεῖτο* B.

[2]) *ὅτι - κυνός* corrupta sunt; praebent codd. PY *ἐπιπλήττοιτο τοῦ*, UB *ἐπιπλήττοιτο το τοῦ*; Arnimius legit *ὅτι ἐπιπλήττοι τὸ τοῦ κυνός* et fortasse *ἐπιτηδεύοι τὸ τοῦ κυνός* scribendum esse existimat. Equidem Reiskium sequor, qui coniecit *ὅτι ὀρθῶς ἐπιπλήττοιτο τὸ τοῦ κυνός*.

[3]) *πείσοιτο* pro *ἔσοιτο* Cobetus Herwerden.

δ) perfecti

act.: 127, 2.

ε) praesens et aoristus inter se variant

II 50, 1 139, 18.

Horum enuntiatorum in numero illos quoque locos

58, 2 *διὰ ταῦτα δὴ δακνόμενος, εἴ τις αὐτοῦ διοίσει ῥαδίως οὕτως καὶ ἀπραγμόνως ζῶν, καὶ προσέτι οὐχ ἧττον ὀνομαστὸς ἔσοιτο* [1]) et

II 238, 29 *ἐφιλονίκουν καὶ ἐδόκει ἄτοπον εἶναι, εἰ μηδὲν ἔσται εἰπεῖν τεκμήριον . . . ἀλλ' εὐμαρὲς ἔσοιτο περὶ παντὸς ἀμφισβητεῖν*, quibus optativi ab *εἰ* coniunctione pendent, habendos esse existimo.

b) post tempora praesentia

α) praesentis

act.: 88, 18 *διὰ ταῦτα τὸν μῦθον λέγειν, ὡς τὸν Προμηθέα κολάζοι ὁ Ζεὺς* . . . 117, 20 *εἴ τις ψευδῆ ἀποφαίνοι . . . οὐθ' ὡς ἡ Σφὶγξ ἀφικομένη κατεσθίοι τὰ τέκνα αὐτῶν* II 137, 16 *λέγει γάρ, ὡς οὐδὲν εἴη τὰς φρένας χείρων* 278, 1 *φασὶ τοὺς φιλοσόφους λέγειν, ὡς ἄρα εὐδαίμων εἴη μόνος ὁ σοφός*

β) aoristi

med: 120, 7 *περὶ αὐτοῦ οὐδὲν εἴρηκεν, ὅτι πύθοιτο παρὰ θεοῦ τινος*

act., med., pass. inter se variant:

126, 3 *ἀκούοντες Στησίχορον λέγειν, ὅτι τὸ παράπαν οὐδὲ πλεύσειεν ἡ Ἑλένη . . . ὡς ἁρπασθείη μὲν Ἑλένη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, δεῦρο δὲ εἰς Αἴγυπτον ἀφίκοιτο* [2]).

[1]) Indicativus *διοίσει* cum optativo *ἔσοιτο* coniunctus offendit Wilamowitzium; mea quidem sententia iniuria. Praeterquam quod praecipue apud hellenisticae aetatis scriptores saepius in eodem enuntiato sensu incolumi modos inter se variare constat, hisce locis Dionis in omnis generis enuntiatis sine ulla sensus differentia modi inter se mutantur: 90, 10 80, 30 127, 2 321, 18 265, 17 32, 7—10 155, 16—20 224, 29—31 314, 5 112, 20 12, 14 II 22, 13 37, 13 58, 24 140, 25 142, 22 178, 25 187, 12 184, 6—9 227, 27—228, 3 238, 27—29 272, 10 285, 11—16 255, 7 301, 6.

[2]) *ἀφίκετο* UBT.

Haec sex exempla quin per analogiam tantum illorum post praeterita tempora exemplorum orta sint, nemo dubitabit.

E 43, quae enumeravi, exemplis pendent 18 ex ὡς, 23 ex ὅτι coniunctionibus, bis ὡς et ὅτι inter se variant.

Idem est subiectum in enuntiato primario et secundario 9ies, 36ies variat.

De huius optativi obliqui et apud Dionem et apud alios huius temporis scriptores syntaxi ut dicam quod sentio, eos omnino non causa in ipsa sententia posita, ut optativum adhiberent, commotos, sed elegantem tantum Atticorum scriptorum stilum imitatos esse statuo.

Optativum potentialem Dionem eodem modo quo Dionysium in rhetoricis adhibuisse supra vidimus; optativum obliquum eum non aliter atque hunc in Antiquitatibus vitasse cum eo, quod inter tam paucos illos, quos attuli, optativos 19 sunt εἶναι verbi formae, tum hisce locis, quibus Dio post praeterita tempora indicativum usurpavit, satis ostenditur:

11, 24 12, 1, 14 14, 19 17, 24 20, 6 54, 11 57, 9, 17, 57, 18, 21, 23, 26 58, 19 59, 9, 15 62, 29 66, 9 68, 21, 25 82, 3 85, 9 90, 11 92, 3 96, 20, 22 101, 6, 31 102, 15 103, 5 107, 2 111, 29 115, 1, 4, 15, 17, 19 127, 2 128, 30, 32 130, 13, 14 132, 8 133, 27 144, 2 146, 3, 21 153, 6, 25 156, 21, 26 158, 22 163, 18 181, 1, 25 184, 23, 24 185, 28 187, 1 191, 16 201, 3 (bis) 202, 7 (bis) 213, 15 235, 3 248, 6 253, 2 256, 29 257, 19 265, 17 277, 23 279, 22 297, 6 308, 26 309, 24 330, 4

II 5, 33 32, 14 40, 6 48, 9 54, 26 62, 5 72, 17, 27 81, 4, 6 83, 4 87, 21 88, 1 92, 20 95, 18 99, 6 100, 25 101, 3 135, 16, 24 136, 21 139, 25, 31 168, 2 188, 10 235, 1 296, 2 301, 6, quo loco contra Arnimium retineo, quod praebent codices ἔλεγε . . . ὡς ἀγαθοί τέ εἰσι καὶ φιλοῖεν respiciens, quae in adnotatione 1 paginae 25 disserui, et hac quoque in oratione post praeteritum tempus indicativum servatum esse statuens.

Hac enumeratione Dionem post praeterita tempora 39ies optativum et 104ies indicativum posuisse videmus (opt. obl. : ind. = 1 : 2, 66).

Post praesens tempus indicativus 335ies nobis occurrit; ergo omnes opt. obl. : omnes, qui exstant, indic. = 1 : 9, 82

Apud Diodorum opt. obl. : ind. = 1 : 19, 6
apud Dionysium „ „ : „ = 1 : 5, 7,
e qua comparatione Dionem his in enuntiatis optativum etiam rarius quam Dionysium adhibuisse apparet.

2. In interrogationibus indirectis optativum obliquum pro indicativo hisce invenimus locis

a) post praeterita tempora

α) praesentis

act: 12, 18 34, 3 98, 1 107, 25 *ἀνέκρινεν ὁ Διογένης τὸν ἄνθρωπον ὅ, τι πράττοι* [1]) 179, 18 198, 4
II 95, 20 119, 19 213, 21 238, 31 239, 5 292, 19 294, 4 295, 4
med: 66, 17 137, 5 182, 8 II 135, 23
act. et med. inter se variant: 104, 17

β) futuri

med: 144, 1 II 191, 12

γ) aoristi

act: 15, 26 144, 16 190, 9 II 228, 5

δ) perfecti

act: 97, 29

ε) praes. et perf. inter se variant

58, 25

b) post praesentia tempora

aoristi

act: 137, 4 *ἔτι δὲ τὴν νυκτερινὴν ἐκκλησίαν βουλευομένων, ὅπως φύγοιεν* 331, 18 *ἵνα μηδεὶς πυνθάνηται, ὅστις εἰμὶ καὶ ὁπόθεν ἔλθοιμι*, quo loco indicativus antecedit et optativus non nisi variandi causa positus est.

Contra 29 illos, quos attuli, optativos post praeterita tempora hi 68 loci stant, quibus indicativus apparet:

12, 12 13, 27 57, 12 62, 14 66, 5 68, 13 (bis) 86, 15 89, 18 96, 28 (bis) 101, 6 105, 3, 10, 32 107, 19 124, 6 125, 23, 24 159, 19 178, 23 179, 19 182, 16 184, 16 185, 7 187, 4 190, 7 199, 33 (bis) 197, 27 198, 8 204, 18 299, 10 312, 29 322, 20, 21

---

[1]) *ὅτι πράττοιεν* UBV.

II 41, 20 74, 30 82, 28 83, 20 105, 1, 25, 28 116, 17, 18 117, 1, 2, 16 118, 4 (bis) 123, 26 120, 7 128, 5 135, 15 138, 9 139, 21 173, 9 232, 6, 10 233, 4 234, 29 240, 20 248, 18 270, 11 278, 4 293, 5 295, 6 299, 20.

Post praesens tempus indicativus 235ies invenitur; ergo opt. : ind. = 29 : 303 = 1 : 10, 7, e qua proportione Dionem in interrogationibus indirectis optativo non aliter atque *Κοινῆς* scriptores quin etiam rarius quam illos (apud Diodorum ratio est 1 : 5, 8) usum esse intellegitur. Optativum obliquum praecipue his in enuntiatis ab *Ἀττικισταῖς*, qui dicuntur, rarissime adhibitum esse infra in Philostrati operibus tractandis saepius videbimus.

Optativum pro coniunctivo dubitativo Dio omnino non adhibuit, cum coniunctivus dubitativus post praeteritum tempus quater et post praesens tempus 12ies nobis occurrat.

3. In enuntiato finali

optativus pro coniunctivo invenitur pendens

a) e tempore praeterito

α) post *ἵνα* quater

praesentis

act: 182, 9 II 115, 8
med: 15, 7
pass: II 272, 10

β) post *ὡς* bis

praes. act: 104, 4
aor. act: II 248, 11

γ) post *ὅπως* quinquies

praes. act: 187, 18
fut. act: II 223, 14 *ἠμύνοντο, ὅπως μὴ εἰσίοι*[1]) *ἔξωθεν παρ' αὐτούς*
aor. act: 180, 26 II 141, 23
aor. med: II 48, 2

b) e tempore praesenti

α) post *ἵνα* ter

praes. act. et med. inter se variant II 128, 25 *εἰ δίκαιός*

[1]) *μὴ εἰσίοι* B] *μὴ εἰσίοιεν* C, *μὲν εἰσίεν* M.

ἐστιν ἀλαζὼν δοκεῖν, ἵνα θαυμάζοιτο καὶ δοκοίη μακάριος, ἢ μᾶλλον ἵνα πειθομένους ἔχοι[1]) τοὺς ἀκούοντας

aor. med: 142, 15 II 256, 26 βουλοίμην δ' ἂν . . . γενέσθαι, ἵνα . . . χρήσιμοί τι γενοίμεθα[2])

β) post ὅπως ter

praes. act: 70, 25 τοὺς θεοὺς πλέον οὐδὲν λογιζόμενος, ὅ τι μὴ . . . ὅπως ἔχοι κληρονομεῖν II 131, 26 νῦν . . . ἐλήλυθα, ὅπως . . . τὰ Ἡρακλέους τόξα κομίζοιμι τοῖς συμμάχοις

aor. act: II 300, 15 ὥσπερ εἴ τις . . . ῥίνην ἀποκρύψειεν, ὅπως . . . λύσειεν ἑαυτόν

γ) post ὅπως ἂν semel

II 170, 25

δ) post ὡς ἂν semel

II 294, 21.

Quid iam his ex optativis discimus? Apud Atticos scriptores non solum post praeterita tempora optativum in enuntiato finali paulatim crevisse, quin etiam coniunctivum paene repressisse, sed hunc modum etiam post praesentia tempora ad opinionem quandam exprimendam nonnumquam adhibitum esse inter omnes constat (Kuehner-Gerth § 353, 4). A Platonis et Xenophontis aetate optativus coniunctivo paulatim reprimi coeptus est. Fere apud scriptores linguae hellenisticae exeuntis rem ita se habere Polybii (K. Reik, Der Optativ bei Polybius und Philo von Alexandrien, Lpz. 1907, p. 38 sqq.) et Diodori sermone (Kapff l. c. p. 65 sqq.) satis ostenditur.

Hos auctores Dionem longe aliter atque Dionysium, cui in Antiquitatibus, ubi exstant optativi 64 in enuntiatio finali, ut veteres illos Atticos aequaret, optime contigit, prorsus secutum esse cum parvo post tempora praeterita optativorum numero tum his exemplis, quibus post praeteritum tempus coniunctivum retinuit, dilucide cognoscitur:

---

[1]) Sic Arnimius, quem sequor; δοκῇ M δοκεῖ UB; ἔχῃ UBMH ἔχει P m. pr. corr. Wilam.

[2]) γενοίμεθα Emperius] ἐγενόμεθα BM, item N, sed fuit hoc in codice ἐγινόμεθα.

46, 14 90, 7, 9 92, 21 103, 4 108, 11 109, 8 148, 7 153, 2 168, 2 174, 7 207, 11 255, 8 258, 16, 21 280, 28 287, 5 331, 15, 17

II 1, 3 23, 20, 23, 24 43, 15 47, 29 48, 27 59, 20 63, 13 73, 15, 29 83, 20 102, 11 123, 16 142, 5 223, 12 248, 14 267, 12.

Post praesens tempus Dio coniunctivo 128ies usus est; ergo opt. : coni. = 17 : 165 = 1 : 9, 78.

Hanc proportionem cum Polybio (1 : 39) et Diodoro (1 : 22, 4) comparantes Dionem his in enuntiatis optativum valde quidem, sed non eo modo, quo in interrogationibus indirectis, vitasse videmus.

E particulis, quae enuntiata finalia introducunt, inveniuntur

ἵνα	98ies :	7ies	c. opt.,	91ies	c. coni.
ὅπως	71ies :	8ies	„ „	63ies	„ „
μή	9ies :			9ies	„ „
ὡς	quater :	bis	„ „	bis	„ „
ὅπως ἄν	semel		„ „		
ὡς ἄν	„		„ „		

Qua tabula Dionem in particulis adhibendis Atticorum usum, apud quos tragicis solis exceptis ὡς omnino fere particulis ἵνα et ὅπως oppressa est (Kuehner-Gerth § 353, 1 adnot. 1), plane secutum esse elucet.

4. Post verba timendi

habes optativum 5ies post tempora praeterita

praes. act: 91, 2 II 296, 23
„ med: 65, 16 170, 28
aor. act: 132, 20.

Coniunctivus post praeteritum tempus 10ies nobis occurrit (60, 22 90, 8 102, 12 131, 13 141, 13, 19 144, 14 187, 8 195, 31 II 51, 4) et post praesens tempus 22ies; ergo opt. : coni. = 1 : 6, 4.

Quod hucusque de optativi usu disserui, ad locos quoque, qui verba timendi exhibent, pertinet, etiamsi Dio his in enuntiatis optativum paulo saepius quam Dionysius (1 : 8, 7) adhibuit.

In enuntiationibus relativis et temporalibus hic optativus omnino non apparet.

Quod iam in singulis enuntiationibus tractandis de optativi obliqui apud Dionem usu exposui, in universum de hoc modo dicendum est. Dionysium in Antiquitatibus optativum obliquum denuo saepius adhibere coepisse nos docuit Schroefelius. Dio aeque atque scriptores linguae hellenisticae et Dionysius in rhetoricis hoc modo rarissime usus est.

IV. Optativus iterativus

nobis occurrit

1. in enuntiato temporali

a) post praeterita tempora 18ies

praesentis: 85, 19 86, 14 102, 5 (bis) 203, 17 II 268, 7 293, 4 297, 28

aoristi: 2, 4 56, 4 75, 14 81, 2 105, 6 107, 6 183, 7 192, 26 II 81, 19 212, 25

b) post praesens tempus bis

praesentis: 114, 14 II 262, 9.

Omnia exempla *ὁπότε* coniunctione inducuntur.

2. in enuntiato relativo

a) post praeterita tempora 12ies

praesentis: 12, 5 15, 12 57, 20 (bis) *καὶ ὅτι αὐτῷ μὲν ἔδει . . . εἰ μέλλοι βαδίζειν ὅποι βούλοιτο καὶ τυγχάνειν ἂν ἐπιθυμοῖ*[1]) 60, 6 II 82, 14 113, 18 237, 16

aoristi: 16, 3 97, 20 *οὐκ ὀλίγων καπήλων διακαπηλευόντων ὅ, τι τύχοιεν*[2]) *ἕκαστος* II 268, 10, 19, 20 292, 6

b) post praesens tempus quater

praesentis: 308, 16 II 104, 9

aoristi: 255, 10 II 218, 9.

In enuntiato condicionali optativus iterativus 31ies invenitur (cf. p. 39 sq.).

Hunc quoque optativum Dionysius in Antiquitatibus, in quibus exstant 139 exempla, secundum Atticorum usum denuo saepius quam *Κοινῆς* scriptores adhibere coepit. Sed non cum Antiquitatibus sed cum rhetoricis Dionysii, in quibus hic quoque optativus prorsus paene evanuit, hic Dionis usus comparandus est.

---

[1]) *ἐπιθυμοῖ* V; *ἐπιθυμεῖ* UBP.

[2]) *ὅτ᾽ ἂν τύχῃ* UB.

Iam agamus

V. de enuntiato condicionali

I. De optativo potentiali

1. *εἰ* c. opt. — opt. c. *ἄν* (aut inf. vel part. c. *ἄν*)

a) praesentis optativum ex *εἰ* pendentem habemus et ita quidem, ut in apodosi legamus

α) optativum praesentis c. *ἄν*

8, 24 117, 14 141, 15 168, 29 261, 2 *οὐδέ γε εἴ τις νόσον ἰάσασθαι δύναιτο ἐνοχλοῦσαν πάλαι, φείδοιτ᾽ ἂν*[1]) *ἐξ ἀρχῆς ὑγιαίνειν* 273, 3—5 *εἰ οὖν τὰ τοῦ Ἑρμοῦ ἔπη κἀγὼ λέγοιμι πρὸς ὑμᾶς* . . ., *τάχ᾽* ⟨*ἂν*⟩[2]) *ληρεῖν με φαίητε*

II 89, 14 112, 22 *τὰ μὲν ἄλλα εἰ διεξίοι τις, πολὺ ἂν ἔργον εἴη*[3]) 121, 4 *οὐδ᾽ εἰ περὶ Ἀδράστου τοῦ Ταντάλου λέγοις*[4]), . . . *ἀχθοίμην ἄν*, 121, 6 164, 21 170, 13—18 184, 14 210, 2 *εἰ δὲ δὴ σὺν αὐτῷ καὶ τὰ παιδία νοσοῖ*[5]) . . . *ἆρα καὶ τότε εὔχοιτ᾽*[5]) *ἂν μηθένα ἄλλον ἰατρὸν εὑρεθῆναι* 212, 15 249, 31 256, 23 262, 26 sqq.

β) optativum aoristi c. *ἄν*

40, 26 51, 17 112, 3 116, 18 *οὐκ ἂν οὖν θαυμάσαιμι καὶ ὑμᾶς, ἄνδρες Ἰλιεῖς, εἰ πιστότερον ἡγήσασθαι*[6]) *Ὅμηρον* . . . *κἀκεῖνον μὲν ὑπολαβεῖν θεῖον ἄνδρα* . . . *καὶ διδάσκειν* . . . 117, 16 169, 21 *καὶ τὴν ἄλογον ἂν ἐκπλήξειε*[7]) *τοῦτό γε τῶν ζῴων φύσιν, εἰ δύναιντο προσιδεῖν* 186, 9 169, 3—171, 1 196, 10 *ἃ εἴ τις ἐθέλοι*[8]) *γεωργεῖν, οὐ μόνον ἂν προῖκα δοίην* 227, 9 228, 24 *ἢ νόμισμα μὲν εἴ τῳ χαρίζοισθε*[9]) *κίβδηλον, οὐδεὶς ἂν ἑκὼν λάβοι* 264, 17 274, 8 287, 11 308, 18—27 321, 17

[1]) *φοβοῖτ᾽ ἄν*, quod vult Arnimius, improbo.

[2]) *ἄν* addidit Wilamowitzius.

[3]) *ἐπεί* pro *εἴη* M; *ἐπήη* B, *ἐπήιη* U m. pr. (corr. litterae η priori superscr. *εί*; *ἔργον εἴη* mrg.).

[4]) *λέγοις* M; *λέγεις* PH; *λέγειν* BU m. pr.

[5]) *νοσεῖ* PH; *εὔχοιτο* (om. *ἄν*) H *εὔχοι᾽ ἄν* (*εὐ*-a corr.) U.

[6]) *ἡγήσασθαι* U, *ἡγήσασθε* BVT; *ἡγήσαισθε* et mox *ὑπολάβοιτε* et *διδάσκοιτε* Reiskius. Equidem Arnimium sequor, cui post *εἰ* optativus velut *τλαίητε* videtur inserendus esse, unde infinitivi pendeant.

[7]) *ἐκπλήξει* codd.; corr. Geelius.

[8]) *θέλοι* U m. pr.; *ἐθέλει* PH, *ἄν* om. UBM.

[9]) *χαρίζεσθε* ME; *χαρίζεσθαι* BIv; corr. Arnimius.

II 151, 13 εἴ μέ τις ὑψηλὸν ἄρας ἄγοι [1]) μετέωρον . . . οὐκ ἂν τὴν Λυδῶν ἑλοίμην τροφὴν 173, 16—19 εἴτε ἱππικῆς ἐπιτηδεύοι . . . εἴτε στρατηγεῖν ἐθέλοι [2]) . . ., καλῶς ἂν πάντα ποιήσειε 178, 7, 12 191, 19 219, 11—13 224, 24 257, 5—6 264, 26 265, 5

b) Aoristi optativum ex εἰ pendentem his locis invenis atque ita, ut in apodosi positus sit

α) optativus praesentis c. ἄν

94, 21 238, 18 262, 27 sq.

II 201, 29 227, 21 257, 3 259, 6—8 οἷον εἴ τις Ἀθηναῖος ὢν . . . ὁ δὲ ἀναχωρήσειεν [3]) εἰς Μέγαρα ἢ . . . οὗτος ⟨ἂν⟩ ἀνακεχωρηκέναι λέγοιτο; 259, 9, 12

β) optativus aoristi c. ἄν

46, 21—23 (bis) 64, 25 185, 15 ὅμοιον γὰρ ἂν ποιήσαιτε [4]), ὥσπερ εἰ . . . ἀποδείξαιτε . . . 223, 22 225, 27 sq. 240, 16 245, 24 310, 25

II 33, 7—10 37, 30 130, 12 204, 19, 216, 1—20 264, 21 265, 1, 2 287, 22.

Denique notemus II 138, 24 εἴ γε καὶ τὰ ἄλλα ἀκούσειας, quo loco apodosis suppressa est.

Horum 69 optativorum potentialium 61 nobis occurrunt, quibus iudicium modestius profertur, et 8, quibus aliquid fieri posse significatur; 64 ad praesens tempus pertinent, 6 futuri sensum habent.

2. εἰ c. ind. — opt. c. ἄν (Kuehner § 573)

invenimus in apodosi

a) optativum praesentis

act: 36, 13 38, 3 52, 4, 11 59, 20 112, 18 172, 24 195, 7 211, 6 εἰ γάρ τῳ δοκεῖ [5]) . . . βλασφημεῖν, πολὺ πλείω

[1]) ἄνω codd.; corr. in ἄγοι Arnimius.

[2]) ἐθέλοι in mrg. suppl. P.

ποιήσειε Emperius, ποιήσει UBM, ποιήσοι PH.

[3]) ἀναχωρήσει codd.; ἀναχωρήσειε(ν) Emperius, qui etiam ἂν in apodosi addidit.

[4]) ποιήσητε PY; ποιήσετε UBM; corr. Emperius.

[5]) Sic libri, quam lectionem retineo; δέοι Emperius, quem secutus est Arnimius.

ἂν ἔχοιεν καὶ τῷ ὄντι αἰσχρὰ . . . 214, 5 228, 28 233, 11 252, 14 306, 8

II 6, 16, 20, 24 11, 3, 4 35, 12 68, 26 καὶ γὰρ ⟨ἂν⟩[1] εἴη δεινόν, εἰ οἱ ἄνθρωποι ἀδικώτεροι ἔσονται 115, 27 134, 6 εἰ δὲ δὴ τοῦδ' ἐθελήσεις κοινωνεῖν τοῦ βίου . . ., οὐκ ἂν φθονοῖμεν[2]) 139, 12 209, 23 214, 14, 15 236, 2 239, 29 240, 1 270, 12 281, 3 286, 17 294, 12

med: 210, 15 307, 10 325, 18

II 11, 5 12, 17 142, 19 209, 9 κυβερνήτης . . . κυβερνήτην οὐκ ἂν ἥδοιτο[3]) ὁρῶν συμπλέοντα αὐτῷ 215, 27 287, 30

pass: 233, 27

β) optativum aoristi

act: 112, 24 170, 14 ἀπολογησάμενος ἱκανῶς . . . μισθὸν ἕτερον τοῦ παρ' Ἠλείων προσλάβοις ⟨ἂν⟩[4]) μείζω II 152, 15 τῶν μὲν γὰρ πρωτείων οὐκ ⟨ἂν⟩[5]) ἄλλως τύχοιμεν μὴ . . . ἁμιλλώμενοι 170, 1 260, 21, 24

med: 37, 21 II 58, 28 238, 3

pass: II 255, 11

3. ἐάν c. coni. — opt. c. ἄν

exstat in apodosi

a) optativus praesentis

act: 8, 23 61, 20 173, 13 219, 16

II 6, 9 213, 7 228, 3 259, 25

med: 27, 16 289, 2

pass: 214, 20 ἐὰν οὖν καὶ ἡμεῖς μὴ προσήκοντα . . . φαινώμεθα διεξιόντες, μακρολογεῖν εἰκότως ἂν λεγοίμεθα[6]) II 288, 1

b) optativus aoristi

act: 111, 6 II 67, 5 233, 21 σὺ δὲ οὐ μόνον ὑπὲρ σεαυτοῦ ⟨ἂν⟩

---

[1]) ἂν om. UBM, habet T.

[2]) φθάνομεν M.

[3]) ἡγοῖτο codd., correxit in ἥδοιτο Seldenus, quem secutus est Arnimius.

[4]) ἂν addidit Geelius.

[5]) „ „ Emperius.

[6]) φαινοίμεθα PY, φαινώμεθα UBM corr. in λεγοίμεθα Wilam.

καὶ τῆς σῆς μητρός, ἐὰν κελεύσῃ σέ τις, ὀμόσαις[1]), *ὡς ἔοικεν* pass: 95, 9.

Ex his 69 exemplis optativus potentialis 64ies ad iudicium modestius proferendum adhibitus est et 5ies aliquid fieri posse significat; 63ies ad praesens, 6ies ad futurum tempus pertinet.

Praeterea enumeratione, quam supra attuli, optativi potentialis usum in his quoque enuntiatis optime ad id, quod p. 19 sqq. de eo disserui, quadrare satis ostenditur.

Sed ne enuntiata ab *εἰ* et *ἐάν* pendentia praetereamus. In iis optativum similiter atque obliquum et iterativum magis magisque evanescere ex his, quae sequuntur, satis apparet. 32ies in iis nobis occurrit *εἰ* c. ind., quam constructionem Dio ter (59, 20 307, 10 II 68, 26), ut fictam quandam cogitationem exprimat, adhibuit. His locis quin Attici scriptores *εἰ* c. optativo coniuncturi fuerint, nemo est qui dubitet. Tum *ἐάν* c. coni. 18ies invenimus. Hanc constructionem modo iterativo post praesens tempus excepto apud Atticos, nisi de exspectatione agitur, non exstare omnes sciunt. In Dionis autem orationibus contra hanc regulam quater (61, 20 95, 9 112, 24 II 67, 5) ad opinionem exprimendam adhibita est; quinquies, quibus locis partim de exspectatione partim de opinione agitur, eodem modo *εἰ* c. opt. poni potuit.

Denique etiam participium, quod his in enuntiatis 22ies reperitur, quinquies (II 6, 16 11, 3, 4 35, 12 209, 9), quibus locis cogitationem exprimit, constructionem *εἰ* c. opt. repressit.

His igitur in enuntiatis Dionem optativum secundum Atticorum sermonem adhibere minime studuisse duodecim illis, quae attuli, exemplis satis ostenditur.

4. *εἰ* c. opt. — ind. (inf., part., imp.)

a) *εἰ* c. opt. praes.

in apodosi

α) ind. praes.

4, 14 6, 7—9 *εἰ δέ τις πρὸς μὲν ταῦτα ἔχοι μετρίως, πρὸς δὲ πλησίον αὐτῷ . . . ἀτιμάζοι*[2]), *λανθάνει προδότης αὐτοῦ*

---

[1]) *ἄν* add. Geelius, qui etiam *ὀμόσαι ἴσως ἔοικεν*, quam lectionem praebent UBM, correxit.

[2]) *ἀτιμάζοι* E. Emperius ex coni., *ἀναγκάζοι* UBV, *ἀναγκάζει* PW.

γιγνόμενος. 20, 9 *οὐδὲν μέντοι ἄτοπον . . . εἰ καὶ ποιητὴς ἀγαθὸς εἴην*[1]) *παρεχούσης τῆς φύσεως* 38, 25 50, 12 61, 4 70, 10 164, 3 171, 24 180, 28 227, 29 230, 17 237, 9 246, 30 252, 20 270, 7 281, 17 305, 31

II 32, 17 59, 31 81, 33 128, 7 138, 7 160, 25 161, 12 165, 21 *εἰ δέ τις οὕτως ἀσθενῶς ἔχοι*[2]) *τὴν διάνοιαν . . . πῶς οὐχὶ τούτῳ φευκτὸς ὁ βίος* 165, 24 173, 21 200, 10 206, 2 225, 16 231, 7 245, 24 249, 6, 18, 19, 22 254, 29 256, 17 259, 15—17 268, 20

β) imp.

10, 27 *τούτῳ μήποτε ὀκνήσῃς εἰπεῖν τόνδε τὸν μῦθον, εἰ καί σου καταφρονεῖν τινες μέλλοιεν*[3]) 258, 25

γ) impf.

64, 17 180, 10 II 94, 25 165, 19

δ) ind. fut.

9, 19 110, 28 112, 20 224, 6 251, 6 255, 22 289, 9—18 299, 18 304, 31 324, 28

II 37, 13 64, 22 177, 22 179, 13 250, 5 256, 2

ε) ind. aor.

85, 4

b) *εἰ* c. opt. aor.

in apodosi

α) ind. praes.

46, 3 50, 10 91, 27 94, 5 128, 13 183, 23 *καίτοι εἴ τις συναγαγὼν τούς τε κιθαριστὰς . . . πόλιν κατοικίσειεν*[4]) *ἐξ αὐτῶν, ποία τις ἂν ὑμῖν δοκεῖ γενέσθαι πόλις* 206, 22 224, 29 225, 22 229, 1 230, 6 234, 3, 14[5]) 240, 22 313, 23 314, 5

---

[1]) *εἴη* UBV.

[2]) Codicum lectionem *ἔχοι* retineo contra Arnimium, cum de opinione agatur: cf. enuntiatum antecedens et sequens, quae eodem sensu praebent optativum.

[3]) *κἂν* (pro *εἰ καὶ*) PW: *μέλοιεν* P.

[4]) *κατοικήσειεν* BM; *κατοικήσειν* U.

[5]) Loco 236, 7 *οὐχὶ δεινόν, εἰ καταχρησόμεθα* praebet B *καταχρησώμεθα*, ceteri *καταχρησόμεθα*, Arnimius *καταχρησαίμεθα* coniecit. Cum Foerstero *καταχρησόμεθα* retinendum esse censeo.

II 120, 4 127, 7 145, 11, 16 160, 9 177, 12 178, 16—21 235, 14 257, 1 260, 15 *εἰ δὲ καὶ πλείους τις ἐκβάλοι* [1]), *οὐ πολλοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τῷ τοιούτῳ πρᾴως ἔχοντες* 269, 24

β) imp.

II 22, 13 297, 11

γ) impf.

323, 28

δ) ind. fut.

244, 19, 25 307, 24

II 65, 7 75, 20 255, 5 256, 16 291, 20 249, 30

ε) ind. aor.

II 252, 16.

Harum enuntiationum condicionalium in numero habendae sunt illae, quibus altera res cum altera comparatur. Haec sunt exempla, quae exstant:

a) *εἰ* c. opt. praes.

in apodosi

α) ind. praes.

111, 25 *Ναὶ μὰ Δία, ὥσπερ εἰ λέγοις* [2]), *ὅτι δάκνοντα ἢ λακτίζοντα ἵππον οὐκ ἂν ζητήσαιμι* 163, 22 *σχεδὸν οὖν ὅμοιον ὥσπερ εἴ τις . . . βάρβαρον μυοίη* [3]) *παραδοὺς εἰς μυστικόν τινα οἶκον* 241, 15 253, 32 255, 25 269, 29 305, 24 320, 14 328, 7 330, 25

II 8, 10 14, 20 *οἷον εἴ τις θαυματοποιὸς ἐκ κηροῦ πλάσας ἵππους ἔπειτα ἀφαιρῶν καὶ περιξύων ἀφ᾽ ἑκάστου προστιθεὶς ἄλλοτε ἄλλῳ τέλος . . . μίαν μορφὴν . . . ἐργάζοιτο* [4]) 92, 14—17 *τοῦτο δεινὸν . . ., ὥσπερ εἰ ναυπηγὸς μὴ παρέχοι τὴν ναῦν πλέουσαν. καὶ εἰ κυβερνήτης . . . πρὸς αὐτὸ τὸ κῦμα ἀποκλίνοι* [5]) *. . . ὁ δὲ τούτου μὲν ἀμελοῖ* [5]) 97, 3—9 98, 4—7 104, 3 142, 23

---

[1]) *ἐκβάλοι* Emperius; *ἐκβάλῃ* M; *ἐκβάλλῃ* UB.

[2]) *λέγεις* PYB.

[3]) *μυεῖσθαι* codices; corr. in *μυοίη* Arnimius.

[4]) *ἐργάσοιτο*, quam lectionem praebent codices, Arnimius recte in *ἐργάζοιτο* mutavit; non autem eius coniecturam *προστιθείη* accipio, etiamsi concedo inter magnum participiorum numerum Dionem hoc loco optativum melius posuisse.

[5]) Pro *ἀποκλίνοι* (*ἀποκλείνοι* M) Emperius *ἀποκνοῖ*, quod improbo; *ἀμελῶν* libri; Arnimius, quem sequor, *ἀμελοῖ*.

158, 18 243, 10—14 273, 16 276, 4—7 *ὥσπερ εἰ νομίζοιμεν*[1]) *τοὺς ἰατροὺς ἅπαντας ἀγαθοὺς εἶναι . . . τῶν δὲ καμνόντων κακῶς τινας πράττοντας βλέποιμεν*[1]), *δῆλον ὅτι . . .*

β) impf.

II 223, 16

γ) perf.

5, 29

b) *εἰ* c. opt. aor.

in apodosi

α) ind. praes.

115, 17 292, 22 296, 2—4

β) perf.

225, 20 II 300, 14 *ἀποκεκλεῖσθαι γὰρ αὐτὸ πάνυ ἀκριβῶς, ὥσπερ εἴ τις ἐν δεσμωτηρίῳ ῥίνην ἀποκρύψειεν*[2]).

His exemplis illa adiungo, quae inducuntur per *ὥσπερ ἂν εἰ*, quae constructio ellipsi quadam *εἶναι* verbi explicanda est: 244, 20 269, 20 278, 21 II 25, 13 91, 23.

Hac ex enumeratione potentialem formae *εἰ* c. opt. — ind. apud Dionem 127ies nobis occurrere apparet, potentialem formae *εἰ* c. opt. — opt. c. *ἂν* 72ies exstare supra vidimus (1, 76 : 1; apud Dionysium eadem fere proportio, eaque 1, 55 : 1). Kruegeri (§ 65, 5, 4) definitionem („Diese modifizierte Form des hypothetischen Satzgefüges ist dann berechtigt, wenn die Bedingung als rein subjektiv, bloss gedacht, die Konsequenz dann als unzweifelhaft sicher hingestellt werden soll") saepe non sufficere optativumque potentialem illos fines saepe transisse et novimus et apud Philostratos confirmatum videbimus. Aliter apud Dionem. 48ies in eius orationibus *εἰ* c. opt. fictam opinionem exprimit, et ceteris locis partim de opinione partim de exspectatione agitur. Ad exspectationem solam exprimendam *εἰ* c. opt. omnino non usurpatur. Cum hac re optativum his in enuntiatis minime contra suam naturam artificiose a Dione adhibitum esse intellegitur tum hisce locis, quibus ad opinionem exprimendam constructione *ἐάν* c. coni. usus est:

---

[1]) Libri habent *νομίζεις* et *βλέπομεν*; Reiskius, quem secutus est Arnimius, recte in *νομίζοιμεν* et *βλέποιμεν* mutavit.

[2]) *ἀποκλέψειεν* M.

224, 29—33 305, 11 308, 2 316, 25 331, 16
II 37, 16 40, 12 58, 14 178, 25 180, 7 204, 23 228, 6.

Exemplorum, quibus partim de opinione partim de exspectatione agitur, longe plurima per *ἐάν* c. coni. expressa esse nobis iam non mirum esse potest.

II. Optativus obliquus

qui dicitur, pro *ἐάν* c. coni. hisce locis apparet

1. post tempora praeterita

α) praesentis

128, 5 146, 15 288, 12
II 47, 29 128, 1 210, 4 251, 4 298, 24

β) aoristi

151, 14 II 117, 24

2. post praesentia tempora

aoristi

109, 24 261, 3 147, 21.

Huius optativi in condicionalibus quoque enuntiatis non plures inveniri optime ad id, quod iam p. 24 sqq. de optativi obliqui usu disserui, quadrat.

III. Ad rem iteratam significandam adhibetur *εἰ* c.

optativo iterativo,

quem dicunt, hisce locis

a) post tempus praeteritum (praecipue imperfectum) 8ies

α) praes.

57, 19, 23 133, 30 *οὐκ εὐθὺς ἐδίωξαν τὴν ἀδελφήν, μάλιστα μέν, εἰ κατὰ πλοῦν ἕλοιεν* [1]) II 118, 10 120, 16

β) aor.

192, 27 193, 3 241, 32

γ) perf.

12, 29

b) post praesens tempus 23ies

α) praes.

32, 9 71, 17 78, 8 93, 24 95, 6 155, 16 *εἰ δ' αὖ τις ἐθέλοι* [2])

---

[1]) *ἔλθοιεν* libri praeter V, Arnimius *ἕλοιεν*, quod accipio improbans, quod dicit in adnotatione fortasse scribendum esse *εἰ δύναιντο κατὰ πλοῦν ἑλεῖν*.

[2]) *θέλοις* M, *ἐθέλει* Y.

σκοπεῖν τῆς πτερώσεως τὸ κοῦφον παρέχει θεάσασθαι ἑαυτόν 256, 20 II 145, 12 218, 2

β) aor.

44, 16 92, 10 *εἰ δέ ποτε ἐπέλθοι*[1]) *παίζειν τοῖς τοιούτοις* . . ., *μέμνηται τοῦ θανάτου* 148, 22 226, 30 312, 21

II 166, 8 181, 21 184, 9 214, 27 256, 15 263, 10 *εἰ δέ ποθεν ἀλλαχόθεν προσπέσοι*[2]) *θροῦς* . . ., *εὐθὺς ἀνακυπτούσας* 266, 25 *εἰ δ' ἄρα καὶ ἅψαιντο*[3]) *τῶν τοιούτων, μεθ' ὕβρεως* . . . 285, 11 289, 6 298, 14, 27.

Hic quoque exempla post praesentia tempora, quamquam plura sunt, sine ullo dubio per illorum post praeterita tempora analogiam orta sunt. Ceterum de optativo iterativo velim conferas, quae exposui p. 31.

Quid iam ex omnibus, quae de optativi et formis et syntaxi exposuimus, sumendum est? Optime omnia cum iis, quae Schmidius et Nordenus (locis p. 6 a me allatis) de Dionis genere dicendi explicaverunt, congruunt. Ut alias Atticorum scriptorum proprietates, ita etiam optativum Dio non consilio quam saepissime usurpare studuit, sed, etiamsi non eadem ratione qua Dionysius in rhetoricis, hoc modo e parte non aliter atque *Κοινῆς* scriptores usus est. Unius optativi potentialis usus valde ab iis abhorret etiamque magis quam apud Dionysium ad Atticorum usum quadrat. At optativum obliquum et iterativum et optativum ex *εἰ* coniunctione pendentem Dionem valde neglexisse nemo erit qui neget.

Haec habui, quae de optativi usu Dioneo disputarem.

Iam examinemus orationem XXXVII,

cuius auctorem Dionem non esse ab omnibus conceditur. Eam artificiosissime secundum Asianorum, qui dicuntur, dicendi genus conscriptam (cf. Norden l. c. 422) Favorino tribuendam esse primus ostendit A. Emperius (de oratione Corinthiaca falso Dioni Chrysostomo adscripta (1832), quae commentatio repetita

[1]) *ἔλθοι* P.

[2]) *προπέσοι* pro *προσπέσοι* M.

[3]) *ἅψαιτο* codices, in *ἅψαιντο* correxit Reiskius.

est in eius opusculis 18 sqq. ed. Schneidewin Gotting. 1847), quem secuti sunt Cobetus (Mnemosyne Nov. Ser. V 100) et R. Volkmannus (Plut. I 199). Neque huic opinioni usus optativi obloquitur.

8 optativi in ea nobis occurrunt iique sunt

1. praesentis

act: εἴη: 25, 2 27, 29
φαίη: 25, 23
ἔχοι: 24, 2
med: φαίνοιτο: 28, 26

2. aoristi I

act: εἰκάσαις: 19, 26

3. aoristi II

act: εἴποιμι: 25, 19
med: γένοιτο: 22, 13.

Transeuntes ad horum optativorum syntaxin habemus

1. semel optativum optantis ab εἴθε γάρ pendentem: 27, 29

2. quater optativum potentialem eumque

a) praesentis

act: 24, 2 25, 2

b) aoristi

act: 19, 26 25, 19.

3. Semel exstat optativus obliquus in enuntiatione ab ὡς pendente

praes. med: 28, 26.

Indicativus quater in ea apparet.

4. Bis adhibetur optativus in enuntiato condicionali

a) εἰ c. opt. — imp.

22, 13

b) in enuntiato comparativo post ὥσπερ ἂν εἰ

25, 23.

B. De optativi apud Philostratos usu.

Complures viri doctissimi, quomodo inter quattuor illos Philostratos scripta, quae sub eorum nominibus memoriae tradita sunt, distribuenda essent, indagare conati sunt [1]). Hanc quaestionem Muenscherum, qui postremus tractavit (Die Philostrate, Philologus Suppl. X 1907), recte disceptasse persuasum habeo. Secundum eius sententiam Nero Philostrato primo, vitae Apollonii et sophistarum, Gymnasticus, quae exstant epistulae Philostrato secundo, Imagines priores, Heroicus, *ἐπιστολικὸς χαρακτὴρ* Philostrato Lemnio, Imagines posteriores Philostrato quarto tribuenda sunt. Schmidius quoque, qui Muenscheri commentationis censuram egit (Berliner philologische Wochenschrift 1909 n. 17) in universum eum sequitur, sed Heroicum quoque et Imagines et Neronem a secundo Philostrato scripta neque epistulas omnes huic Philostrato tribuendas esse arbitratur.

Iam in singulis operibus qui sit usus optativi, inquiramus.

In Nerone,

quod opusculum etiam Suidas Philostrato primo vindicat, quattuor inveniuntur optativi iique

1. 2 opt. praes. act:

εἴη: 222, 29 224, 8

2. 2 opt. praes. med:

χαριζοίμην: 220, 16
μιμοῖτο: 222, 26.

Horum optativorum unus est optativus potentialis, qui adhibitus est ad iudicium modestius proferendum atque in interrogatione indirecta nobis occurrit: praes. 220, 16.

Unus optativus post praeteritum tempus reperitur in enuntiato finali pendens ab *ὡς* coniunctione: praes. 224, 8.

---

[1]) Bergk, Die Philostrate, in Th. Bergks fünf Abhandlungen zur Geschichte der griechischen Philosophie und Astronomie ed. G. Hinrichs, Lpz. 1883, p. 175 sqq. — Rohde, Göttinger gelehrte Anzeigen 1884 I p. 32 sqq. — Fertig, de Philostratis sophistis, Diss. Bamberg, 1894. — Schmid l. c. IV 1 sqq.

Bis optativus apparet in enuntiato condicionali: semel in enuntiatione formae εἰ c. opt. praes. — part. perf. 222, 29 et semel est optativus iterativus post praesens tempus 222, 26.

His ex perpaucis optativis nihil de Neronis auctore statui posse concedes.

Transeamus ad Philostrati secundi opera tractanda atque primum

de optativi in Apollonii et sophistarum vitis usu disseramus.

In vita Apollonii optativi nobis occurrunt 724, i. e. centum paginis Teubnerianis continentur 212, 8 huius modi exempla, quo numero paene tanto, quantus apud Platonem invenitur, in optativo adhibendo Philostratus quantopere Dionem quoque superaverit, dilucide cognoscitur.

In vitis sophistarum optativi exstant 134, ergo in 100 paginis 105 exempla reperiuntur. Etiamsi sunt dimidio minora quam vitae Apollonii, e materia, quae tot optativos non admittit, hoc satis intellegi potest.

Optativi inter genera verbi et tempora hoc modo distribuuntur:

514 opt. act:	253 opt. med:
304 praes.	131 praes.
246 in vita Ap.	114 in vita Ap.
58 in vitis soph.	17 in vitis soph.
15 fut.	10 fut.
11 in vita Ap.	8 in vita Ap.
4 in vitis soph.	2 in vitis soph.
56 aor. I	33 aor. I
49 in vita Ap.	29 in vita Ap.
7 in vitis soph.	4 in vitis soph.
132 aor. II	77 aor. II
120 in vita Ap.	66 in vita Ap.
12 in vitis soph.	11 in vitis soph.
8 perf.	2 perf. in vita Ap.
6 in vita Ap.	
2 in vitis soph.	

91 opt. pass:

43 praes.
 37 in vita Ap.
 6 in vitis soph.
45 aor. I
 36 in vita Ap.
 9 in vitis soph.
3 aor. II
 2 in vita Ap.
 1 in vitis soph.

I. De usu optativorum universo.

1. Ut apud Dionem, his quoque in vitis optativi a paucis tantum stirpibus 213/76 [1]) formati sunt. Praeter verba *κραδαίνω*, *ψεκάζω*, quod verbum Atthidis esse Phrynichus negat, *χραίνω*, *γλίχομαι*, *ἐμφοροῦμαι*, *κνάμπτομαι* pro *γνάμπτω*, *ἀποβρέχομαι*, *ἀποκνέω*, *βασκαίνω* omnia apud Atticos quoque scriptores saepissime adhibita sunt.

2. Verborum contractorum in -*όω* cadentium optativi non exstant; verborum in -*έω* exeuntium inveni has formas:

in vita Ap. 60

act:

ξυγχωροίην: 49, 5 [2])
ἐπαινοίην: 51, 30
παραινοίην: 197, 4
ἀδικοίην: 96, 11
φιλοσοφοίην: 106, 22
δοκοίην: 179, 2
ἐνοχλοίην: 188, 13
εὐδοκιμοίην: 321, 22
δοκοίης: 36, 3
ξυμφιλοσοφοίης: 206, 24
θαρροίης: 273, 10
ζητοίη: 18, 11
κοινωνοίη: 33, 12
χωροίη: 51, 24
ἐπαντλοίη: 328, 3
ἐπαινοῖ: 149, 2
δέοι: 80, 10
πλέοι: 143, 20
πλεονεκτοῖεν: 93, 2
πωλοῖεν: 102, 32
φθονοῖεν: 278, 21
καταφρονοῖεν: 160, 8

med:

ἡγοίμην: 109, 16 235, 17
ἐξηγοίμην: 4, 28 147, 24
αἱροίμην: 48, 22
κοσμοίμην: 68, 13
ἐμφοροίμην: 96, 13
ἀπολογοίμην: 262, 22
ἡγοῖο: 108, 22 180, 17 303, 11
ἀπολογοῖο: 187, 10
αἱροῖο: 215, 32
παραιτοῖτο: 1, 5 186, 13

---

[1]) Quod est: 213 in vita Ap. et 76 in vitis soph.
[2]) Usus sum editione Kayseri Lipsiensi 1870/71.

ἡγοῖτο: 61, 3 148, 5 150, 5 296, 3 333, 6
ἀφικνοῖτο: 61, 16
ποιοῖτο: 66, 23
ἐνθυμοῖτο: 76, 24
οἰκοδομοῖτο: 205, 21
δέοιτο: 125, 17
ἡγοῖντο: 80, 7 92, 22 97, 16 111, 27 114, 2 156, 7
δέοιντο: 125, 19

pass:

μισοῖτο: 37, 4
θεωροῖτο: 114, 6
φθονοῖτο: 149, 28
καλοῖτο: 253, 14
ἀγνοοῖτο: 300, 32
οἰκοῖντο: 128, 23

in vitis soph. 6

act:

αἰτοίην: 112, 22
δοκοίη: 115, 30

med:

σιτοῖτο: 61, 20
δέοιτο: 44, 9
δέοιντο: 67, 32

pass:

ἀμελοῖτο: 92, 8.

Verborum in *-άω* exeuntium repperi in vita Ap. hosce 25 optativos

act:

δρῴην: 193, 26
ὁρῴης: 287, 3
μελετῴη: 26, 1
φοιτῴη: 30, 4 71, 26
ὁρῴη: 66, 29
διορῴη: 47, 5
ἐῴη: 74, 14
διαιτῴη: 81, 6
διψῴη: 87, 20
ἀνασπῴη: 92, 22 94, 29
ἐρῴη: 176, 10 255, 2
ἐρυθριῴη: 224, 7
δρῴητε: 96, 13
ἐπιφοιτῷεν: 176, 12

med:

χρῷο: 215, 32
ἁμιλλῷτο: 147, 17
χρῷτο: 162, 32
πλανῷτο: 209, 6

pass:

ἀνασπῷτο: 199, 22
ὁρῷτο: 119, 27
τιμῷτο: 237, 23
ἐρῷτο: 251, 17

in vitis soph. 2

act:

μελετῴη: 51, 14

med:

μελετῷτο: 66, 13.

Hac enumeratione in vita Ap. quattuor illis *δέω* et *πλέω* verborum formis exceptis 81 optativos praesentis activi ver-

borum contractorum inter optativos 724 (1 : 8, 93) exstare ostenditur. Quam spectantes proportionem Philostrato ut Atticorum sermonem aequaret, hac in re etiam melius quam Dioni (1 : 19, 5) contigisse omnes concedent.

3. Verba in -*μι* desinentia hic paulo rarius quam apud Dionysium et Dionem nobis occurrunt; exstant enim eorum in vita Ap. 105 optativi[1]) (opt. verb. in *μι* : opt. verb. in -*ω* = 1 : 6, 90), in vitis soph. 10[2]).

4. E temporibus apud Philostratum etiam magis quam apud Dionem praesens secundum veterum scriptorum usum saepissime 478 ies nobis occurrit (opt. praes. : opt. aor. = 1 : 0, 78).

Futurum quoque aliter atque apud *Κοινῆς* scriptores et Dionem, quem hoc tempus plane vitasse supra vidimus, in his vitis saepius invenitur.

Haec exempla inveni:

in vita Ap. 19

act:	*δικάσοι*: 80, 26
μεθέξοιμι: 101, 21	med:
ἀποκνήσοι: 4, 25	*προσδέξοιο*: 303, 26
αἰτήσοι: 35, 2, 6	*ἔσοιτο*: 173, 9 309, 31
φιλοσοφήσοι: 71, 24	*ἄρξοιτο*: 7, 19
ἀποκόψοι: 11, 22	*τέρψοιτο*: 330, 32
διατρίψοι: 229, 24	*ἀναγνώσοιτο*: 148, 12
ἀντιλέξοι: 216, 9	*προβήσοιτο*: 173, 8
ἄρξοι: 259, 17 316, 30	*ἀφίξοιντο*: 212, 31

in vitis soph.

act:	med:
δώσοι: 44, 9	*ἔσοιτο*: 121, 32
ποιήσοι: 79, 1	*δέξοιτο*: 18, 5.
ἐμπαιδεύσοι: 29, 19	
ἥξοι: 90, 4	

Idem est dicendum de optativis perfecti, quos 8 ies meros:

---

[1]) 70 opt. praes., 7 fut., 5 opt. aor. I, 23 opt. aor. II.
[2]) 16 „ „ 3 „ 1 opt. perf.

in vita Ap.

ἑστήκοι: 17, 22 31, 33	τεθνήκοι: 173, 6
ἡρήκοι: 171, 12	πεφεύγοι: 173, 5
ὡρμήκοι: 260, 9	

in vitis soph.

ἐπιδεδώκοι: 57, 14	προειρήκοι: 95, 27;

6ies participio perfecti cum optativo *εἶναι* verbi coniuncto circumscriptos videmus:

in vita Ap.

act: *μεμαθηκὼς εἴην*: 95, 18
ἀνηλωκὸς εἴη: 181, 31
med: *ἠκροαμένος εἴη*: 41, 14
πεποιημένος εἴη: 258, 10

in vitis soph.

act: *διεφθορὼς εἴη*: 19, 1
pass: *παρεωραμένος εἴη*: 87, 24.

Ex omnibus, quae de temporibus in Apollonii et sophistarum vitis optativi disserui, Philostratum magis quam Dionysium et Dionem secundum Atticorum sermonem illa adhibere studuisse satis cognoscitur.

5. Optativi activi nobis occurrunt in vita Ap. 434, in vitis soph. 83, medii in vita Ap. 217, in vitis soph. 34 (2 : 1). Eadem proportio est apud Diodorum, quem in singulis rebus veteres scriptores imitatum esse constat, cum ceteri *Κοινῆς* scriptores eodem modo quo Dionysius in rhetoricis et Dio medio multo rarius utantur.

II. De singulis optativorum formis.

1. Dionem verborum contractorum formas in *-οίην* (*-οίης* etc.) et in *-οῖμι* (*-οῖς* etc.) cadentes partim ex arbitrio adhibuisse partim illas clausulae causa saepius repressisse in Dionis orationibus pertractandis invenimus. Apud Philostratum horum verborum optativi uno *ἐπαινοῖ* 149, 2 excepto (hac de forma conferas velim, quae in pagina sequenti exposui) secundum Atticorum usum semper in *-οίην -οίης -οίη* exeunt. His formis Philostratum non clausulae regulis commotum, sed ut sermonem

suum secundum veterum auctorum normam conformaret, usum esse hisce, quae exstant, exemplis satis apparet.

2. pers. 36, 3 ὅπως ἂν μὴ ἄλλῳ . . . παραιτεῖσθαι δοκοίης, ἅπερ ἂν ὁ βασιλεὺς διδῷ

206, 24 . . . ἐμοί τε ξυμφιλοσοφοίης καὶ τοῖσδε

273, 10 . . . ὅπως θαρροίης μὲν τὰ ἐπ᾿ ἐμοὶ ὄντα,

3. pers. 18, 11 ἐρομένου . . . τινός, ὅτου ἕνεκα οὐ ζητοίη, ὅτι ἔφη . . .

33, 12 ὡς μὴ κοινωνοίη τοῦ αἵματος.

51, 24 ὅτε γε δι᾿ ἕλους ἢ πηλοῦ χωροίη;

328, 3 . . . οὔτ᾿ εἴ τις ἀπαντλοίη, ὑποδιδοῦσαν.

in vitis soph.

115, 30 ὡς μὴ δοκοίη δι᾿ ἑνὸς ἀνδρὸς κηρύττεσθαι . . .

Quater omnino non de clausula agitur (in vita Ap. 18, 11 36, 3 273, 10, in vitis soph. 115, 30) et quater ad clausulam formandam altera forma eodem modo uti potuit (in vita Ap. 33, 12 51, 24 206, 24 328, 3). Uno illo loco 149, 2 ut forma ἐπαινοῖ Philostratus numerosi enuntiationis exitus causa adhibuerit, fieri potest: ita enim oritur clausula formae — ⏑ — / — ⏑, quae melior est, quam si forma ἐπαινοίη usus esset.

Formarum aoristi I activi exeunt in vita Ap.

2. pers. sing. semel in -ειας:

30, 13 καταφρονήσειας δ᾿ ἄν;

bis in -αις

145, 1 καὶ γήμαις δ᾿ ἂν αὐτήν;

261, 32 ὡς / παῖδα θύσαις ὑπὲρ μαντικῆς.

Formas in -αις exeuntes Philostratus sine ullo dubio clausulae causa posuit.

3. pers. sing. cadit semel in -αι:

36, 8 ἐπανιοῦσι δὲ ἐκεῖθεν οὔτ᾿ ἂν ἀπο/χρῆσαι ταῦτα [1].

---

[1] Loco 152, 13 lectionem codicum, qui habent ξυνῆκεν ὅτι πλευστέα εἴη . . . ὁ δὲ στέφανος καὶ ἄλλην ἴσως δηλώσει νῆσον retineo contra Kayserum, qui coniecit δηλῶσαι; nam ἴσως vocula nullo Philostratorum operum loco cum solo optativo, sed semper cum optativo cum ἄν coniuncta est. Cum indicativo ἴσως saepenumero nobis occurrit.

21ies in -ειε(ν)

atque ita, ut -ειε semper ante consonantem et -ειεν semper ante vocalem nobis occurrant:

22, 26 29, 23, 27 30, 12 44, 24 52, 3, 60, 7 61, 27 66, 7 86, 13 129, 6 172, 22 174, 3, 4 210, 10 226, 3, 5, 6, 7, 8 324, 26.

In vitis soph. haec forma semper (quater) in ειε(ν) exit:

70, 30 90, 21 106, 14 120, 13.

Hanc formarum proportionem qui comparaverit cum auctoribus, quos attuli p. 9, Philostratum hac quoque in re multo magis quam Dionem veterum scriptorum usum secutum esse videbit. Duas illas formas in -αι exeuntes Dionem numerosi enuntiationis exitus causa adhibuisse persuasum habeo.

De ceteris aoristi personis nihil mentione dignum est: omnes secundum Atticorum sermonem formatae sunt.

Quod iam in Dionis orationibus invenimus formas aoristi II partim in -φην (-φης etc.) partim in -οίην (-οίης etc.) desinentes, hic quoque videmus: bis ἀναβιοίη: 1, 3 324, 27, bis βιφη 50, 6 190, 6 nobis occurrit.

Bis γενοίσθην solum exemplum optativi dualis praebet [1]) (in Ap. vita: 52, 27 237, 11).

Etiam in vita Ap. verborum in -μι cadentium πρόσοιτο et ἐπίθοιντο formas exstare non iam mirum erit spectanti in Dionis quoque orationibus (cf. p. 12) eiusmodi formas nobis occurrisse.

Ex omnibus, quae de optativorum in vitis Ap. et soph. formis statuimus, Philostrato, ut sermonem suum secundum Atticorum rationem conformaret, permulto magis quam Dionysio et Dioni contigisse elucet.

[1]) De dualis in Philostrateorum operum corpore praecipue in verbis imminuto usu vide Schmidium l. c. IV 46.

De optativi syntaxi.

I. Optativus optantis

apud Philostratum legitur

1. in vita Ap. 24ies

a) in enuntiatis primariis

α) praes: 33, 4 80, 14 180, 1 187, 2 324, 13
β) aor: 10, 14 33, 5 35, 4 43, 3 71, 27 125, 20 127, 26 159, 12 188, 5, 7 226, 3—8 (sexies) 258, 15 265, 14 305, 8 313, 45

b) in enuntiatis secundariis

α) in enuntiato ab ὡς coniunctione pendente

aor: 102, 18 260, 4, 5

β) in enuntiato relativo

praes: 223, 4 320, 32

2. in vitis soph. ter

semper in enuntiatis primariis

praes: 70, 23
aor: 38, 9 54, 18.

Illorum 35 optativorum, quos enumeravi, 21 affirmativum, 14 negativum sensum habent. Semel (in Ap. vita 258, 15) optativus particulis εἰ γάρ inducitur. Quod 2. persona praecipue pluralis in maiore quam ceterae personae usu est, optativo δοίητε, ὦ θεοί, a Philostrato 5ies in Ap. vita adhibito: 10, 14 35, 4 125, 20 127, 26 159, 12 facile explicatur.

Ceterum videmus Philostratum hunc optativum optantis, qui apud Dionem rarissime, apud Dionysium non multo saepius nobis occurrit, secundum Atticorum scriptorum usum denuo saepius adhibuisse.

Optativus concessivus semel exstat in vita Ap. loco 221, 13.

II. Convertamus nos ad

optativum potentialem,

quem invenimus

1. in enuntiatis primariis.

a) In enuntiato pronuntiativo exstat hisce locis:

α) praesentis activi

in vita Ap.

2, 12 3, 2 22, 27 48, 20 49, 5 (bis) 51, 30 59, 6, 10 78, 6 79, 27 81, 6 118, 26 *καὶ γὰρ κέρδος* ⟨*ἂν*⟩ [1]) *εἴη μήτε πιστεύειν μήτε ἀπιστεῖν πᾶσιν.* 145, 1 155, 14 160, 8 177, 27 191, 1 203, 9 225, 9 227, 32 234, 26 238, 22 249, 7 267, 19 287, 29 292, 2 297, 30, 31.

β) praesentis medii

αα) in vita Ap.

22, 20 59, 32 65, 20 80, 7 108, 22 159, 24 160, 10 231, 20 263, 11

ββ) in vitis soph.

15, 29

γ) praesentis passivi

in vita Ap.

43, 18 255, 20 *καὶ λέγοιτο μὲν* ⟨*ἂν*⟩ [2]) *πολλὰ τοιαῦτα* 297, 29

δ) aoristi activi

αα) in vita Ap.

4, 17 19, 15 22, 26 34, 2 35, 18 55, 2, 3 66, 5 97, 10 100, 26 156, 26 166, 3 180, 7 182, 2, 16 209, 8 224, 16 225, 5 231, 1 244, 21 249, 32 256, 7, 19 265, 25 275, 1 293, 2 300, 24 301, 19, 20 315, 24 (bis) 321, 6

ββ) in vitis soph.

18, 17 21, 14 (bis) 102, 27 110, 26

ε) aoristi medii

αα) in vita Ap.

24, 1 31, 28 34, 1 48, 17 57, 17 65, 13 128, 30 202, 17

---

[1]) *ἂν* add. post *γάρ* Scheibelius et Cobetus, post *κέρδος* recte Kayser (cf. p. 56).

[2]) *ἂν* addiderunt post *μὲν* Iacobsius et Kayser (cf. p. 55).

226, 15 230, 10 234, 22 264, 16 287, 30 297, 9 315, 25 319, 9

ββ) in vitis soph.

36, 10 122, 19

ζ) aoristi passivi

αα) in vita Ap.

108, 8 128, 30 263, 30 270, 9 327, 4

ββ) in vitis soph.

17, 30 107, 4 127, 6.

b) In interrogationibus directis optativum potentialem hisce habes locis

α) praesentis activi

αα) in vita Ap.

12, 13 24, 20 52, 31 53, 2 119, 10 134, 20 140, 9 149, 2 197, 4 198, 7 276, 10 287, 18 319, 3

ββ) in vitis soph.

14, 30 111, 22 120, 12 (bis) 126, 10

β) praesentis medii

in vita Ap.

4, 28 61, 3 68, 13 101, 24 147, 24 189, 32 284, 9 293, 25

γ) aoristi activi

αα) in vita Ap.

8, 17 30, 13 82, 25 97, 23 100, 28 145, 1 154, 27 190, 3 226, 11 268, 5 301, 29 305, 10 331, 6

ββ) in vitis soph.

114, 3

δ) aoristi medii

in vita Ap.

41, 21 68, 30 111, 30 186, 5 262, 8 305, 10 316, 28.

2. In enuntiatis secundariis

haec optativi potentialis exempla collegi:

a) In enuntiatis pendentibus ab ὡς et ὅτι coniunctionibus nobis occurrit potentialis

α) aoristi activi

αα) in vita Ap. 327, 13

ββ) in vitis soph. 120, 13

β) aoristi medii

in vita Ap. 153, 19

γ) aoristi passivi

in vitis soph. 94, 8

δ) aoristi genera verbi inter se variant

in vita Ap. 36, 8.

b) In interrogationibus indirectis reperitur optativus potentialis

α) praesentis activi

in vita Ap. 36, 3 40, 8 53, 7 116, 20 132, 1 193, 26

β) praesentis passivi

in vita Ap. 128, 23

γ) praesentis genera verba inter se variant

in vita Ap. 139, 2 158, 28

δ) aoristi medii

αα) in vita Ap. 190, 9

ββ) in vitis soph. 52, 2 89, 20.

c) In enuntiationibus relativis hisce locis potentialem invenimus

α) praesentis activi

in vita Ap. 47, 7

β) praesentis medii

in vita Ap. 245, 20

γ) praesentis passivi

in vita Ap.

3, 26 *ἐπέστελλε δὲ βασιλεῦσι σοφισταῖς φιλοσόφοις Ἠλείοις . . . ὑπὲρ θεῶν . . . ὑπὲρ νόμων, παρ᾽ οὓς ὅτι ἂν πράττοιτο*[1]), *ἐπηνώρθου.*

---

[1]) *παρ᾽ οὓς ὅ τι ἂν πράττοιτο*] sic lego cum Oleario et Bentleyo.
παρ᾽ οἷς ὅ τι ἂν πράττοιτο codd.
παρ᾽ οἷς ὅ τι ἁμαρτάνοιτο Kayser.

δ) aoristi activi

αα) in vita Ap.

80, 24 172, 22 210, 7 „τίς εἶ“; καὶ ὁ Ἀπολλώνιος „ὃν ἂν“ ἔφη „παρὰ τοῖς Γυμνοῖς εὕροις“ [1]) 331, 6

ββ) in vitis soph.

46, 5 οὐκ ἐς ἐγκώμια κατέστησεν ἑαυτὸν τοῦ ἄστεως τοσούτων ὄντων, ἅ τις ὑπὲρ Ἀθηναίων ⟨ἂν⟩ [2]) εἴποι.

ε) aoristi medii

in vitis soph. 120, 10

ζ) aoristi passivi

in vita Ap. 138, 17.

d) In enuntiato consecutivo semel optativus potentialis adhibitus est:

in vitis soph. 19, 1. Ceterum his de enuntiatis vide Schmidium l. c. IV p. 87 sqq.

Quid iam hac ex enumeratione discimus? Apud Diodorum, Dionysium, Dionem optativos potentiales dimidiam fere partem omnium optativorum efficere supra vidimus. Longe aliter in Ap. et soph. vitis 157 + 24 tantum huius modi optativi inter 724 + 134 nobis occurrunt. Etiamsi sermonem Dionysii rhetoricum et Dionis orationum saepius occasionem huius potativi generis usurpandi dare sine ullo dubio concedendum est, tamen hac proportione potentialis usum in his vitis minutum esse apparet.

Formulas rhetoricas, quas apud Dionysium et Dionem frequentissimas invenimus, hic raro nobis occurrere magnam partem e materia intellegitur, quae non tot eas adhibendi facultates praebuit.

Optativum potentialem in vita Ap. septies ἄν particula omissa exstare dicit Schmidius l. c. IV p. 89.

Haec examinenus exempla:

22, 12 τοῦ δὲ „βασανιῶ σε“, εἰπόντος „εἰ μὴ λέγοις“, εἰ γὰρ ταῖς σεαυτοῦ χερσίν“, εἶπεν „ὡς αὐτὸς βασανισθείης, θιγὼν

[1]) εὕροις Kayser (potentialis pro futuro), εὕρῃς codd.

[2]) ἂν post Ἀθηναίων inseruit Kayser (cf. p. 56).

ἀνδρός". Hoc loco non de optativo potentiali, sed de optativo finali agitur.

De 152, 19 velim conferas, quae disserui p. 48.

223, 4 *εὐφημία γὰρ φίλη μὲν ἐμοί, φίλη δὲ Ἰνδοῖς, ἣν ἀσπαζοίμην ὡς ὀπαδὸν ἅμα καὶ ἡγεμόνα τῆς γλώττης.* Hic quoque in enuntiato relativo non de potentiali, sed de optativo optantis agitur.

Iam restant e septem illis optativis, quos Schmidius optativos „urbanitatis" esse iudicat, hi quattuor:

118, 26 *καὶ γὰρ κέρδος ⟨ἂν⟩ εἴη μήτε πιστεύειν μήτε ἀπιστεῖν πᾶσιν.*

190, 7 *εἰ δὲ καὶ Βιτελίῳ τῷ πάντων ἀσελγεστάτῳ τὴν ἀρχὴν παραδοίημεν, ἀναβιῴη ⟨ἂν⟩ Νέρων.*

217, 30 *εἰ γὰρ ἀφίκοιτό τις ἐς ἤθη τὰ ἐμά, τράπεζαν μὲν ἀνηρῆσθαι πᾶσαν ⟨ἂν⟩ ἕλοιτο*

255, 20 *καὶ λέγοιτο μὲν ⟨ἂν⟩ πολλὰ τοιαῦτα.*

Praeterea hisce locis in codicibus *ἂν* particula deest:

in vita Ap.

183, 14 *ἀλλ' ὑμεῖς γε ὅσ' ⟨ἂν⟩ πράττοιτε φειδόμενοι τούτων* (codd. *ὅσια πράττοιτε*)

266, 11 *ἐγὼ γὰρ περὶ μὲν τῷ ἐμαυτοῦ σώματι κινδυνεύω οὐδὲν οὐδ' ἀποθάνοιμ' ⟨ἂν⟩ ὑπὸ τῆς τυραννίδος* (codd. *ἀποθάνοιμι ὑπὸ*).

in vitis soph.

46, 5 *οὐκ ἐς ἐγκώμια κατέστησεν ἑαυτὸν τοῦ ἄστεως τοσούτων ὄντων, ἅ τις ὑπὲρ Ἀθηναίων ⟨ἂν⟩ εἴποι, . . .*

His sex locis *ἂν* particula carentibus, quibus 220 obstant, ubi est adiecta, eam a librariis omissam addendam esse nemo negabit. Quater *ἂν* vocula sine ullo dubio suo loco a viris doctis addita est (183, 14 217, 30 255, 20 266, 11).

Loco 190, 7 *ἂν* nullo alio loco inseri potest. Loco 118, 26 Kayserum hanc particulam contra Scheibelium et Cobetum recte ante *εἴη* inseruisse inde apparet, quod inter decem locos, quibus *εἶναι* verbi optativi cum *ἂν* coniuncti nobis occurrunt, septies *ἂν* particula ante hanc formam posita est (in vita Ap.:

53, 7 78, 6 95, 18 145, 2 297, 31 in vitis soph: 11, 26 19, 1). Ter tantum haec regula clausulae causa violatur (in vita Ap.: 2, 12 . . . *ἐπαι/νοῦντος εἴη ἄν*. 134, 20 . . . *ὁ λόγος/οὗτος εἴη ἄν*, 203, 9 . . . *πρόρρησις ἡ τοι/άδε εἴη ἄν*).

In vitis soph. 46, 5 meo iudicio *ἄν* particula non cum Kaysero post *Ἀθηναίων* sed post *ἅ τις* inserenda est, etiamsi praecipue in enuntiationibus relativis eam secundum certam regulam minime positam esse concedo (cf. p. 22).

Ceterum *ἄν* particula apud Philostratum non aliter atque in Dionis orationibus plerisque locis (168ies) ante optativum posita est. Imprimis negationem (55ies) et *γάρ* voculam (33ies) et pronomina interrogativa (47ies) sequitur. 8ies cum pronomine demonstrativo et ter cum pronomine relativo coniuncta est; 9ies *κἄν* nobis occurrit.

ἄν particulam repetitam in Philostratorum operibus non inveni.

Quod attinet ad optativum potentialem enuntiatorum secundariorum, eodem modo quo apud Atticos scriptores imprimis in interrogationibus indirectis et in enuntiato relativo adhibitus est.

Denique optativus potentialis 145ies ad praesens tempus pertinet, 36ies futuri sensum habet [1]).

161ies ad iudicium et 8ies ad voluntatem modestius proferendam nobis occurrit; 12ies aliquid fieri posse significat.

Iam agamus

III. de optativo obliquo,

quem invenimus

1. in enuntiato pendente ex *ὡς* et *ὅτι* coniunctionibus

a) post tempora praeterita

α) praesentis activi

αα) in vita Ap.

1, 16 8, 3 12, 11 31, 31 43, 12 50, 15—16 80, 10 81, 2

---

[1]) In vita Ap. 191, 29: *Νέρωνα δὲ τίς οὐκ ἂν εὔξαιτο τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ ἀποκτεῖναι*, qui locus unicum optativi potentialis ad praeteritum tempus pertinentis in vita Ap. exemplum praebet, hunc corruptum et scribendum esse *τίς οὐκ ἂν εὔξαιτο* assentior Kaysero.

106, 3 109, 17 137, 29 152, 17 160, 32 164, 12 171, 7, 9 174, 11 206, 10 212, 19 224, 7 238, 16 249, 14 255, 2 259, 12 279, 4 292, 19 298, 18 300, 32 342, 25, 32 343, 8

ββ) in vitis soph.

8, 10 41, 22 45, 3, 26 51, 8 63, 6 85, 6, 12 109, 22 109, 26 114, 27 118, 17 124, 26

β) praesentis medii

αα) in vita Ap. 1, 9 43, 27 66, 23 134, 13
ββ) in vitis soph. 43, 24 44, 9

γ) praesentis passivi

in vita Ap. 104, 11 253, 14

δ) praesentis genera verbi inter se variant

in vita Ap. 61, 16 92, 21 176, 9—17 337, 5

ε) futuri activi

αα) in vita Ap. 11, 22 35, 2 71, 24 216, 9 259, 17
ββ) in vitis soph. 44, 9 79, 1 90, 4

ζ) futuri medii

in vita Ap. 212, 31 309, 31

η) aoristi activi

in vita Ap. 261, 32

ϑ) aoristi medii

αα) in vita Ap. 153, 8 186, 11
ββ) in vitis soph. 52, 14 61, 16

ι) aoristi passivi

in vitis soph.

18, 8 21, 2 *οὗτος μὲν οὖν, εἰ καὶ κάλλιστος λόγων αἰτίαν ὅμως παρέδωκεν, ὡς ἐκ τῶν Γοργίᾳ σπουδασθέντων . . . συντεθείη* [1]).

κ) aoristi genera verbi inter se variant

in vita Ap. 44, 22—24 115, 25—26

---

[1]) Recte Kayser *συντεθείς*, quam lectionem praebent codd., in *συντεθείη* correxit.

λ) perfecti activi

αα) in vita Ap. 29, 22 31, 13 171, 12 [1])

ββ) in vitis soph. 56, 7 95, 27

μ) perfecti medii

in vita Ap. 41, 14 258, 10

ν) tempora inter se variant

in vita Ap.

1, 2—5 5, 16—18 51, 8 207, 5 216, 30—32 235, 16—21 35, 6 74, 27—28 173, 5—6

b) post praesentia tempora

α) praesentis activi

in vita Ap.

176, 1 196, 2 sequitur in eodem enuntiato sine ulla sensus differentia indicativus.

β) praesentis medii

in vita Ap. 205, 21 274, 31

γ) praesentis genera verbi inter se variant

in vita Ap. 122, 19—21

δ) praesens et aoristus inter se variant

in vitis soph. 70, 29.

Haec 97, quae exstant, exempla 52ies + 19ies *ὡς* et 21ies + 5ies *ὅτι* coniunctionibus inducuntur, unde in vitis soph. *ὡς* etiam magis quam in vita Ap. praevalere cognoscitur.

Idem est subiectum in enuntiato primario et secundario 24ies, variat 73ies.

De syntaxi horum optativorum haec sunt adnotanda.

1) Sex illa post praesens tempus exempla sine dubio per illorum post praeterita analogiam orta sunt.

2) Optativi potentialis usum a Philostrato in vitis Ap. et soph. minutum esse supra vidimus; optativus obliquus permulto

[1]) Loco 260, 9 habent codices: *τοὺς μὲν ἐστῆλθε Ἀβάριδος τοῦ ἀρχαίου δόξα, καὶ ὅτι ἐς τοιόνδε τι ὡρμήκει;* Kayser *ὡρμήκοι* scripsit; equidem respiciens illos locos, quibus Philostratus post praeterita tempora indicativum adhibuit (cf. p. 59), hic quoque indicativum retineo.

saepius quam apud Dionysium et Dionem nobis occurrit. Illic opt. obl. in enuntiatis ex ὡς et ὅτι pendentibus : universus optativorum numerus = 1 : 25, hic 1 : 10. Etiamsi iterum partim e materia ipsa, quae hic multo plures optativos obliquos admittit quam in Dionis orationibus, maior huius optativi numerus intellegi potest, tamen Philostratum hunc modum magis quam potentialem secundum veterum auctorum sermonem adhibere studuisse persuasum habebis respiciens eum hisce 36 tantum locis indicativum post praeteritum tempus retinuisse:

in vita Ap.

3, 8 15, 17 30, 9 49, 23 128, 28 138, 21 140, 24 142, 2 147, 32 182, 24 199, 11 214, 13 217, 2, 27 228, 19 243, 26 247, 23 250, 20 279, 7 311, 3 314, 10 337, 25

in vitis soph.

1, 4 9, 23 12, 29 24, 9 45, 8 46, 8 104, 20 124, 31.

Ergo opt. obl. : ind. = 1 : 0, 37 (1 : 0, 31), e qua proportione Philostratum optativum obliquum indicativo post praeteritum tempus aliter atque Dionem, apud quem ratio est 1 : 2, 66, praetulisse facile intellegis.

2. In interrogationibus indirectis optativum obliquum pro indicativo legimus post tempora praeterita

α) praesentis activi

αα) in vita Ap.

13, 28 15, 13 18, 11 20, 30 30, 4 (bis) 45, 13 47, 15 76, 10 80, 25 86, 5 90, 24 95, 30 ἐκπλαγέντος δὲ τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ ὁπόθεν εἰδείη [1]), ἐπερομένου . . . ἔφη. 101, 18 108, 20, 31 114, 13 115, 4 130, 19 142, 19 145, 29 150, 8 158, 18 162, 30 164, 1 181, 31 183, 31 189, 5 218, 29 219, 6 248, 4 272, 31 275, 20 297, 11

ββ) in vitis soph.

45, 25 61, 20 62, 17 65, 7, 17 69, 31 70, 2 86, 18 111, 12 114, 20 118, 22 119, 9 123, 19

[1]) Recte Cobetus hoc loco εἰδείη contra codices, qui perperam praebent ᾔδει, proposuit.

β) praesentis medii

αα) in vita Ap.

76, 24 85, 26 97, 16 107, 18 111, 27 114, 2 125, 17, 19 126, 12 148, 5 150, 5 162, 32 173, 27 180, 17 220, 1 251, 19 296, 3

ββ) in vitis soph. 26, 21 61, 21 67, 32 78, 30 79, 28

γ) praesentis passivi

αα) in vita Ap. 296, 13

ββ) in vitis soph. 87, 24

δ) praesentis genera verbi inter se variant

in vita Ap. 209, 6 (bis)

ε) aoristi activi

αα) in vita Ap. 30, 12 212, 21 332, 21

ββ) in vitis soph. 90, 25 118, 14

ζ) aoristi medii

in vita Ap. 22, 7 112, 3

η) aoristi passivi

in vita Ap. 18, 29 136, 17

ϑ) futuri activi 4, 25 101, 21 229, 24

ι) futuri medii 7, 19 148, 12 173, 8 (bis) 330, 32

ϰ) tempora inter se variant

in vita Ap. 216, 30.

Horum 101 optativorum plurimi (69) sunt optativi praesentis, ceterorum temporum 11 tantum exstant.

Ceterum de optativo obliquo in interrogationibus indirectis adhibito nihil aliud nisi quod iam de eius in enuntiatis ab ὅτι et ὡς pedentibus usu (p. 59 sq.) disserui, dicendum est.

His locis indicativum post praeteritum tempus retinuit:

in vita Ap.

17, 12 18, 32 22, 8 32, 3, 10 33, 7 42, 31 59, 24 68, 2 80, 19 91, 24 118, 13 136, 10 149, 26 151, 31 171, 11 183, 18 190, 13 199, 3 209, 21 216, 11 228, 25 250, 6 251, 22 261, 9 272, 31 284, 27 311, 19 343, 15

in vitis soph. 41, 8 50, 3 100, 13 105, 8.

Ergo in vita Ap. opt. obl. : ind. = 1 : 0, 42, in vitis soph. = 1 : 0, 18, qua re Philostratum in vita Ap. optativo paulo rarius, in vitis soph. autem saepius quam in enuntiatis ab ὡς et ὅτι coniunctionibus pendentibus usum esse ostenditur. Pro coniunctivo dubitativo optativus bis positus est:

post praesens tempus

in vita Ap. 80, 27

in vitis soph.

76, 3 *διαμιλλῶνται οἱ πάπποι, παρ' ὁποτέρῳ τρέφοιτο*[1] *τὸ παιδίον*.

3. In enuntiato finali

optativus nobis occurrit

a) post tempora praeterita

α) pendens ab *ἵνα* coniunctione

αα) praesentis activi

in vita Ap. 232, 13 337, 1 341, 3

ββ) praesentis medii

ααα) in vita Ap. 28, 13 222, 12, 21 340, 23

βββ) in vitis soph. 75, 22

γγ) praesentis passivi

in vitis soph. 3, 19 66, 13

δδ) praesentis genera verba inter se variant

in vita Ap. 321, 22

εε) aoristi activi

ααα) in vita Ap. 60, 6 170, 19 172, 9 290, 16 305, 15

βββ) in vitis soph. 41, 24

ζζ) aoristi passivi 15, 5.

b) pendens ab *ὡς* coniunctione

αα) praesentis activi

ααα) in vita Ap. 33, 12 149, 7 219, 30 220, 6 287, 3

βββ) in vitis soph. 69, 21 106, 8 115, 30

ββ) praesentis medii

in vita Ap. 259, 28 276, 19

---

[1]) *ἄν*, quam particulam habent deteriores, abiciendam esse assentior Kaysero.

γγ) praesentis passivi

ααα) in vita Ap. 149, 28

βββ) in vitis soph. 45, 6

δδ) praesentis genera verbi inter se variant

in vita Ap. 143, 20 214, 3—4 278, 20

εε) aoristi activi

in vita Ap.

34, 22 61, 27 136, 28 161, 32 164, 21 253, 19 255, 5 342, 19

ζζ) aoristi medii

ααα) in vita Ap. 63, 16 162, 16 229, 2 235, 21 253, 54

βββ) in vitis soph. 65, 12

ηη) aoristi passivi

ααα) in vita Ap. 38, 20 212, 24 261, 31 324, 26

βββ) in vitis soph. 25, 30 49, 17, 60, 10.

Semel optativus tantum negatione μή inducitur.

in vitis soph. 108, 13.

b) post praesentia tempora

α) pendens ab ἵνα coniunctione

αα) praesentis activi

in vita Ap. 58, 11 188, 11 189, 24 320, 28 329, 5

ββ) praesentis medii

ααα) in vita Ap. 97, 3 293, 24 343, 32

βββ) in vitis soph. 111, 23

γγ) praesentis genera verbi inter se variant

in vitis soph. 111, 29

δδ) aoristi activi

ααα) in vita Ap. 195, 16

βββ) in vitis soph. 119, 10

εε) aoristi medii

in vita Ap. 195, 25 319, 17

β) pendens ab ὡς coniunctione

αα) praesentis activi

in vita Ap. 137, 8 145, 15 147, 22 179, 2 188, 4

ββ) praesentis medii

ααα) in vita Ap. 187, 10

βββ) in vitis soph. 51, 2

γγ) praesentis passivi

in vita Ap. 281, 31 286, 12

δδ) praesentis genera verbi inter se variant

in vita Ap. 184, 24

εε) aoristi activi

in vita Ap. 115, 31 164, 29 277, 3 288, 28

ζζ) aoristi medii

in vita Ap. 245, 14 310, 29

ηη) aoristi passivi

in vita Ap. 22, 12

ϑϑ) tempora inter se variant

in vita Ap. 206, 23 247, 24

γ) pendens ab ὅπως coniunctione

in vita Ap. 273, 10, quo loco praesens et aoristus inter se variant.

δ) pendens ab ὅπως ἄν

in vita Ap. 36, 3

ε) semel tantum negatione μή inductus

in vita Ap. 71, 27.

Secundum Atticorum usum apud Dionem ὡς coniunctionem multo rarius quam ἵνα et ὅπως invenimus; Philostratum hanc veterum auctorum sermonis proprietatem prorsus neglexisse enumeratione, quam attuli, videmus: in ea ὡς 48ies + 9ies, ἵνα 25ies + 7ies, ὅπως semel et ὅπως ἄν semel nobis occurrit. In sententiis negativis semper fere ὡς reperitur (31ies + 8ies), ἵνα in iis 6ies + semel tantum exstat.

Multo magis optativi ipsius usus cum veterum illorum sermone congruit. Dionysium etiamsi omnibus aliis in enuntiatis optativum obliquum, qui dicitur, raro adhibuit, primum hoc modo in enuntiatis finalibus secundum Atticorum scriptorum usum saepius usum esse nos docuit Schroefelius l. c. p. 68 sqq. Dio optativum obliquum in universum itaque etiam in enuntiatis finalibus plane neglexit.

Longe aliter Philostratus, cuius in Ap. et soph. vitis praecipue optativum obliquum denuo renasci saepius iam cognovimus, his quoque in enuntiatis persaepe, quin ita eo usus est, ut coniunctivum post praeterita tempora in vita Ap. omnino

non, in vitis soph. semel tantum invenerim: 56, 9, 10 *ἔλεγε γὰρ δή, ὡς προσήκοι τὸν ὀρθῶς πλούτῳ χρώμενον τοῖς μὲν δεομένοις ἐπαρκεῖν, ἵνα μὴ δέωνται, τοῖς δὲ μὴ δεομένοις, ἵνα μὴ δεηθῶσιν, . . .*

Post praesentia tempora coniunctivus adhibitus est post *ἵνα* coniunctionem: in vita Ap. 6ies [1]), in vitis soph. semel (105, 16), post *ὡς* in vita Ap. bis (81, 14 248, 23), in vitis soph. semel (31, 9).

His numeris coniunctivum in enuntiato finali et post praeterita et post praesentia tempora prorsus paene optativo repressum esse dilucide ostenditur.

4. Post verba timendi

ter tantum optativum a tempore praeterito pendentem invenimus:

in vita Ap. praes. med: 159, 4
aor. act: 228, 29
aor. med: 155, 9.

Bis Philostratus post tempus praeteritum coniunctivum retinuit: in vita Ap. 31, 21 299, 28.

5. In enuntiato temporali

habes optativum obliquum loco coniunctivi cum *ἄν* coniuncti in vita Ap.

b) post praesens tempus

praes.: 113, 9.

a) post tempus historicum

aor.: 83, 9.

In vitis sophistarum hic optativus non reperitur.

Neque multo saepius hic optativus exstat

6. in enuntiationibus relativis,

in quibus reperitur

in vita Ap.	in vitis soph.
praes. act.: 36, 10 130, 19	praes. act.: 78, 24
praes. med.: 33, 9 218, 31	fut. med.: 121, 32
fut. act.: 80, 26	perf. act.: 57, 14.
aor. act.: 95, 19	
aor. med.: 277, 32 [2])	

---

[1]) 197, 10 235, 7 297, 18 307, 16 320, 9 337, 8.

[2]) In vitae Ap. loco 203, 29 *καὶ ἡ ναῦς, ἣν ἐμβαίη Ἀπολλώνιος, ἐῴκει*

Hac explicatione in enuntiatis pendentibus ab ὡς et ὅτι coniunctionibus, in interrogationibus indirectis, in enuntiatis finalibus indicativum vel coniunctivum optativo obliquo plane oppressos, hunc autem modum a Philostrato in enuntiatis temporalibus et relativis eodem modo quo a *Κοινῆς* scriptoribus vitatum esse invenimus.

IV. Optativus iterativus

nobis occurrit

1. in enuntiato temporali

a) ad rem tempore praeterito iteratam significandam

α) praesentis

αα) in vita Ap.

3, 7 *καίτοι τίς οὐκ οἶδε τὸν Ἀναξαγόραν Ὀλυμπίασι μέν, ὁπότε ἥκιστα ὕοι*[1]), *παρελθόντα* . . . 18, 5 61, 16, 32 69, 18 87, 20 161, 10 179, 8.

ββ) in vitis soph.

32, 15, 28 *διελέγετο δὲ ἀπὸ μὲν τοῦ θρόνου ξὺν ἁβρότητι, ὅτε δὲ ὀρθὸς διαλέγοιτο*[2]) *ἐπιστροφήν τε εἶχεν ὁ λόγος καὶ ἔρρωτο* 48, 21 51, 14 57, 31 93, 23 107, 18

β) aoristi

αα) in vita Ap. 14, 20 70, 15 92, 17 187, 20 192, 1

ββ) in vitis soph. 51, 11 75, 8 91, 21 106, 14

γ) perfecti

in vita Ap. 17, 22

b) post praesens tempus

α) praesentis

αα) in vita Ap.

21, 1 26, 1 51, 24 85, 7 102, 6 *λέγουσι δὴ μελεδωνοὶ μὲν*

θεωρίδι optativum libris traditum nullo pacto explicari vel excusari posse, sed in indicativum *ἐνέβη* vel potius *ἐμβαίνει* mutandum esse Foerster censet.

[1]) *ὕοι* codices, quos sequor; *ὕε* Kayser.

[2]) Recte hoc loco Kayser codicum lectionem *ὅτε διελέγετο* in *ὅτε διαλέγοιτο* mutavit.

εἶναι λῃστῶν, δεῖσθαι δέ μου μὴ ἀφελέσθαι . . .. μηδὲ ἐς ἄστυ ἐκπλεῦσαι, ὁπότε ἐκ εἶθεν ἄραιμι [1]) 212, 24 215, 23 218, 15

ββ) in vitis soph. 126, 24

β) aoristi

in vita Ap. 52, 3—5 110, 23.

Hac ex enumeratione optativum iterativum 24ies + 12ies in Ap. et soph. vitis apparere videmus.

Coniunctiones inveniuntur

ὁπότε: 15ies + 7ies
ὅτε: 7ies + quater
ἐπεί: bis (in vita Ap. et vitis soph.)
ἐπειδή: semel

2. in enuntiato relativo

a) post tempus praeteritum

α) praesentis

αα) in vita Ap. 2, 1 98, 24 113, 31
ββ) in vitis soph. 75, 7 124, 27

β) aoristi

αα) in vita Ap.

19, 28 154, 8 162, 2 173, 7 202, 4 241, 19 257, 6

ββ) in vitis soph. 108, 8, 11

b) post praesens tempus

praesentis

αα) in vita Ap. 42, 25, 96, 13 223, 7 303, 5
ββ) in vitis soph. 30, 14.

In enuntiato condicionali optativus iterativus 18ies invenitur idque ita, ut eodem modo quo apud Dionem imprimis post praesens tempus adhibitus sit.

Huius optativi iterativi in Ap. et soph. vitis usus optime cum Dionysii rhetoricis et Dionis orationibus congruit. Sed cum his in scriptis rhetoricis materia ipsa multos optativos iterativos non admitti concedamus, in vitis Ap. et soph. tam paucorum huius generis optativorum causam non materiae tri-

[1]) *ἄραιμι* Cobetus, *ἄροιμι* codd.

buendam esse Dionysii Antiquitatibus materia his vitis sine dubio similibus, in quibus hic modus saepissime nobis occurrit, satis ostenditur. Hoc ergo in optativo adhibendo Philostratum longe a sermone veterum scriptorum abesse omnes concedent.

Iam accedamus

V. ad enuntiatum condicionale

pertractandum, in quo exstat

I. optativus potentialis

1. *εἰ* c. opt. — opt. c. *ἄν* (aut inf. vel part. c. *ἄν*)

a) Praesentis optativum

ex *εἰ* pendentem habemus, et ita quidem, ut in apodosi legamus

α) opt. praes. c. *ἄν*

in vita Ap. 42, 2 96, 11 114, 6 229, 6

β) opt. aor. c. *ἄν*

αα) in vita Ap.

74, 14 147, 17 156, 6 230, 8 226, 11 *οὐδ' ἀποθάνοιμ' ⟨ἂν⟩*[1]) *ὑπὸ τῆς τυραννίδος* 267, 21 288, 28

ββ) in vitis soph. 40, 8.

b) Aoristi optativum

ex *εἰ* pendentem his locis invenies atque ita, ut in apodosi positus sit:

α) opt praes. c. *ἄν*

αα) in vita Ap. 81, 4 95, 18

ββ) in vitis soph. 11, 22

β) opt. aor. c. *ἄν*

in vita Ap.

35, 15 66, 9 115, 24 135, 3 190, 7 *εἰ δὲ καὶ Βιτελίῳ τῷ πάντων ἀσελγεστάτῳ τὴν ἀρχὴν παραδοίημεν, ἀναβιῴη ⟨ἂν⟩*[2]) *Νέρων* 217, 30 *εἰ γάρ ἀφίκοιτό τις ἐς ἤθη τὰ ἐμά, τράπεζαν μὲν . . . ἀνῃρῆσθαι πᾶσαν ⟨ἂν⟩*[3]) *ἕλοιτο* 252, 12 268, 2 324, 26 330, 18 340, 15.

---

[1]) *οὐδ' ἀποθάνοιμι* codd.: *ἀποθάνοιμ' ἄν* Kayser.

[2]) Sic lego contra codices, in quibus *ἂν* deest (cf. p. 55).

[3]) *ἂν* post *πᾶσαν* facillime addidit Westermannus, quem secutus est Kayser.

c) Praesentis et aoristi optativi

ex εἰ pendentes hoc loco exstant ita ut in apodosi legas

inf. aor. c. ἄν 237, 11 sqq. [1]).

Omnes qui exstant 27 optativi potentiales ad iudicium modestius proferendum adhibiti sunt.

2. εἰ c. ind. — opt. c. ἄν

Invenimus in apodosi

a) optativum praesentis

α) in vita Ap. 48, 20 109, 16 183, 14 *ἀλλ' ὑμεῖς ὅσι' ⟨ἂν⟩* [2]) *πράττοιτε φειδόμενοι τούτων* 297, 23

β) in vitis soph. 9, 6 110, 21

b) optativum aoristi

α) in vita Ap. 66, 7 79, 6 *οἱ γοῦν ἐξηγηταὶ τῶν ὄψεων . . . οὐκ ἂν ὑποκρίναιντο* [3]) *ὄψιν οὐδεμίαν* . . . 133, 14 158, 30 160, 10 163, 8 212, 27 249, 23 267, 9

β) in vitis soph. 36, 13 114, 1.

Semel exstat potentialis formae ἐάν c. coni. praes. — opt. aor. c. ἄν in vita Ap. 57, 21.

Hic quoque ut iam antea optativus potentialis semper ad iudicium modestius proferendum adhibitus est.

3. εἰ c. opt. — ind. (inf. part. imp.)

a) εἰ c. opt. praes.

in apodosi

α) ind. praes.

αα) in vita Ap. 71, 14 102, 32 106, 22 154, 29 185, 1 185, 1 193, 14 195, 20 263, 6 264, 18 282, 29 283, 3 312, 16 316, 5 320, 16 324, 10

ββ) in vitis soph. 100, 24

---

[1]) Praeterea invenitur exemplum formae *ἐάν* c. opt. praes. — opt. aor. c. *ἄν* in vita Ap.: 156, 13 *εἴτ' οὔτ' ἂν προθείην ἀνδρείας μελέτας, ἐὰν μὴ μετὰ κινδύνων γίγνοιτο.* Sine dubio hic codicum lectio corrupta et aut *ἐὰν . . . γίγνωνται* . . . aut melius . . . *εἰ γίγνοιντο* . . . scribendum est.

[2]) *ὅσι' ἂν πράττοιτε* Kayser, *ὅσια πράττοιτε* codd.

[3]) *ὑποκρίναιντο* 2 et Westermannus. *ὑποκρίνωνται* 1, *ὑποκρίνοιντο* Kayser.

β) ind. fut.

αα) in vita Ap. 8, 16 22, 11 39, 26 47, 5 48, 4, 22 52, 15 64, 19 114, 4 170, 1 215, 32 231, 13 234, 19 267, 22 270, 23 303, 31 305, 21

ββ) in vitis soph. 74, 28 113, 24

γ) imperativus

in vita Ap. 12, 20 148, 26 266, 2 300, 21 341, 2

b) εἰ c. opt. fut.

in apodosi

α) ind. fut.

αα) in vita Ap. 303, 26

ββ) in vitis soph. 29, 19

β) part. aor.

in vitis soph. 18, 5.

c) εἰ c. opt. aor.

in apodosi

α) ind. praes.

αα) in vita Ap. 29, 27 31, 6 33, 16 80, 24 115, 32 204, 12 214, 29 219, 16 235, 12 264, 22 276, 17 281, 1

ββ) in vitis soph. 104, 4

β) ind. fut.

αα) in vita Ap. 29, 31 52, 26 86, 13 106, 27 141, 2 169, 28 170, 9 198, 3 210, 10 246, 29 264, 30 304, 1 317, 30 325, 1, 3

ββ) in vitis soph. 7, 10 114, 7

γ) imperativus

in vita Ap. 73, 14 328, 17.

Apud Dionem eodem fere modo quo apud Dionysium potentialem formae εἰ c. opt. — ind. non multo saepius exstare quam potentialem formae εἰ c. opt. — opt. c. ἄν supra vidimus. Longe aliter apud Philonem contra 22 exempla potentialis formae εἰ c. opt. — opt. c. ἄν 61 exempla potentialis formae εἰ c. opt. — ind. stare nos docuit Reikius (Der Optativ bei Polybius und Philo von Alexandria Lpz. 1907). Eadem proportio (1 : 3) in Ap. et soph. vitis invenitur. Quibus locis Attici scriptores

constructionem *εἰ* c. opt. — ind. adhibuissent, p. 38 exposui. Dionem illorum usum secutum esse ostendi. Philostratum autem eum minime respexisse ex his, quae sequuntur, apparet. E 75 illis exemplis potentialis formae *εἰ* c. opt. — ind. 21 tantum exstant, quae secundum propriam optativi significationem opinionem exprimunt. 34ies partim de exspectatione partim de opinione quadam agitur ita ut *ἐάν* c. coni. ponere non minus rectum futurum fuerit. Qua constructione quin Attici usuri fuerint, non dubium est in 20 quae restant exemplis, cum solam exspectationem exprimant. Unde Philostratum optativum ab *εἰ* pendentem similiter atque optativum obliquum consilio saepius adhibuisse elucet.

II. Optativus in oratione obliqua adhibitus nobis occurrit

in vita Ap.

1. post tempus historicum

a) praesentis

114, 31 115, 7 237, 23 251, 17 284, 16 300, 32 333, 6

b) futuri

316, 30

c) aoristi

9, 11 15, 15 102, 1 174, 3 274, 1 *δείσας δὲ προδότου λαβεῖν αἰτίαν. εἰ φύγοιμι* [1]) *μὲν αὐτὸς τὴν ἀπολογίαν . . . ἥκω ἀπολογησόμενος* 259, 32

2. post praesens tempus

praesentis

25, 19 66, 29 71, 26 188, 11 286, 14.

Horum 20 exemplorum, quae attuli, tria tantum secundum optativi proprietatem adhibita sunt, de ceteris 17 idem dicendum est, quod iam supra exposui: pars (12) et opinionem et exspectationem, pars (5) exspectationem solam exprimit.

---

[1]) *εἰ φύγοιμεν* Westermannus, quem secutus est Kayser; *εἰ φύγω* codices.

III. Optativus iterativus

reperitur 18ies + bis

1. post praeteritum tempus

a) praesentis

α) in vita Ap. 17, 7, 10, 13

β) in vitis soph. 92, 8

b) aoristi

in vita Ap. 17, 14 29, 23.

Ut Attici scriptores ita et Philostratus semper fere post praeteritum tempus ἄν omisit; unum exemplum exstat: in vita Ap. 17, 7 *εἰ μὲν Ἑλλὰς ἡ πόλις εἴη καὶ τὰ ἱερὰ γνώριμα, ξυγκαλῶν ἂν τοὺς ἱερέας ἐφιλοσόφει περὶ τῶν θεῶν* (cf. Krügerum § 54, 12, 5).

2. post praesens tempus

a) praesentis

in viti Ap. 37, 16 93, 1 94, 29 119, 22, 27 151, 5 328, 3

b) aoristi

α) in vita Ap. 53, 20 57, 5, 14 103, 3 177, 31

β) in vitis soph. 47, 14.

Hic quoque plura exempla post praesens quam post praeteritum tempus exstare iam non mirum erit spectanti apud Dionem rem non aliter se habere (cf. p. 39).

Iam paucis complectamur, quae de optativi in Ap. et soph. vitis usu didicimus.

1. Optativi formae prorsus cum Atticorum scriptorum sermone congruunt.

2. Optativi potentiales apud Dionysium et Dionem multo plures quam in Ap. et soph. vitis exstant: illic plus minusve dimidiam, hic quintam fere partem omnium optativorum efficiunt.

3. Optativum iterativum Philostratus eodem modo quo Dio multo rarius adhibuit quam Dionysius, qui praecipue in ea ipsa re una cum Diodoro in vias veterum scriptorum regressus est.

4. Attamen optativus obliquus cum pro indicativo in enuntiatis pendentibus ab *ὡς* et *ὅτι* coniunctionibus et in inter-

rogationibus indirectis tum pro coniunctivo in enuntiatis finalibus saepissime invenitur.

5. Neque aliter in enuntiato condicionali formae εἰ c. opt. — ind. optativus multo saepius quam apud *Κοινῆς* scriptores atque Dionysium et Dionem adhibitus est.

Ἀττικιστὰς igitur qui dicuntur scriptores optativum apud *Κοινῆς* scriptores valde oppressum denuo saepius adhibere studuisse ex omnibus, quae attuli, satis apparet. Neque vero idem scriptor omnia optativi genera pariter tractavit, sed materiam respiciens alius alio praecipue usus est ceteraque plerumque non aliter atque *Κοινῆς* scriptores vitavit. Sic Dionysius et Dio imprimis optativum potentialem, Philostratus in Ap. et soph. vitis cum potentialem tum optativum obliquum ceteris optativi generibus multo saepius adhibuerunt.

Convertamus nos ad

Gymnasticum

pertractandum, cuius esse auctorem Philostratum secundum et Muenscher (l. c. p. 252 sqq.) et Iuethner (Philostratos, Über Gymnastik Lpz. et Berl. 1909, cuius editione usus sum) ostenderunt contra Suidam, qui eum Philostrato primo vindicat.

Optativi quoque usum cum Ap. et soph. vitis congruere his, quae sequuntur, satis ostenditur.

Inveniuntur in Gymnastico 55 optativi, centum ergo paginis Teubnerianis continerentur 118, paulo plures quam in vitis soph. exstant.

Sic inter genera verbi et tempora distribuuntur:

15 opt. act.: 12 praes. 3 aor. I
23 opt. med.: 16 praes. 1 fut. 4 aor. I, 2 aor. II
17 opt. pass.: 12 praes., 4 aor. I, 1 aor. II.

Quibus de optativis haec sunt disserenda:

I. De optativorum usu universo.

1. Optativi illi 55 praebent stirpes 29, qui omnes apud Atticos scriptores saepissime nobis occurrunt.

2. Verborum contractorum et in -μι exeuntium usus prorsus ad Ap. et soph. vitas quadrat.

Praebent enim verba in -εω cadentia hos 6 optativos

act.:	κρατοίη: 144, 27	pass.:	φοροῖτο: 158, 23
	ἀπαντλοῖμεν: 156, 7		κακουργοῖτο: 176, 27
med.:	ἐποχοῖτο: 164, 6		ἐπαντλοῖτο: 182, 19.

Optativi verborum in -άω et -όω exeuntium omnino non exstant.

Verborum in -μι exeuntium inveniuntur optativi 8 [1]) distribuendi inter 5 stirpes.

3. Optativus futuri semel nobis occurrit 136, 35 *καὶ πάλιν εἰς ταὐτὸν ὑπέστρεφον οἷον ἀγγέλλοντες, ὅτι δὴ ἀφίξοιτο ἡ Ἑλλὰς χαίρουσα.* Etiamsi 20 indicativi futuri contra hunc unum optativum stant, tamen eum in indicativum mutare nolo; nam in enuntiato pendente ab *ὅτι* coniunctione atque post praeteritum tempus invenitur; his autem in enuntiatis eodem modo quo in interrogationibus indirectis et in enuntiatis finalibus indicativum post praeteritum tempus omnino non inveniri videbis.

Optativi perfecti non exstant.

Optativi praesentis in Gymnastico etiam saepius quam in Ap. vita nobis occurrunt: ter fere toties adhibiti sunt, quoties omnia cetera tempora coniunctim; quin etiam aoristi II duo tantum optativi inveniuntur.

4. Activum dimidio rarius quam medium exstat, quin etiam a passivo duabus formis superatur; quae res ab Ap. vita valde abhorrens materia, qua praecipue, ut exempla afferam, verba *μάχομαι, ἀγωνίζομαι, φυλάττομαι, ἀνέχομαι, γυμνάζομαι, ἐφάπτομαι, συνάγομαι, κνάμπτομαι* poscuntur, satis explicatur.

II. Formae optativorum

plane cum Atticis congruunt: verborum in -έω exeuntium 3. pers. sing. optativi praesentis in -οίη cadit, et optativus aoristi I ter adhibitus formas in -ειας -ειε -ειαν desinentes praebet.

[1]) 6 praes. act., 1 aor. I med., 1 aor. II pass.

De optativi syntaxi

I. Optativus optantis

omnino non exstat.

II. Optativus potentialis

nobis occurrit

1. in enuntiatis primariis

a) in enuntiato pronuntiativo

α) praesentis activi 154, 25 178, 24
β) aoristi medii 146, 18 162, 23 176, 1
γ) aoristi passivi 150, 13 168, 2

b) in interrogationibus directis

aoristi medii 172, 16

2. in interrogatione indirecta

praesentis activum est medium inter se variant 144, 27.

Horum 9 optativorum potentialium 7 sensum urbanum habent et 2 aliquid fieri posse exprimunt; 8 ad praesens, 1 ad futurum tempus pertinent.

ἄν particula secundum easdem regulas atque in Ap. et soph. vitis posita est: bis post negationem, semel post *γάρ*, semel post adverbium, semel post pronomen interrogativum, ter post optativum nobis occurrit. Uno loco 162, 23 *ἄν* in codicibus deest eosque sequitur Iuethner; meo indicio *ἄν* vocula cum Kaysero post *κνάμπτοιντο* addenda atque legendum est: *καὶ οἱ σπόνδυλοι ἐκεῖ κνάμπτοιντ᾽ ἂν καὶ προσαναγκάζοιντο ὑπὸ τῶν παλαισμάτων.*

Ceterum optativus potentialis in Gymnastico paulo rarius quam in Ap. et soph. vitis apparet.

III. Optativum obliquum

hisce locis invenimus

1. in enuntiato pendente ex *ὡς* et *ὅτι* coniunctionibus

post praeteritum tempus

a) futuri medii 136, 35 post *ὅτι*

b) tempora inter se variant 146, 27—31 post *ὡς*.

Indicativus post praeterita tempora, quae et hic et in Imaginibus rarissime exstare materiam spectanti mirum non

erit, nullo loco invenitur; post praesens tempus indicativus quater nobis occurrit.

2. In interrogationibus indirectis optativus obliquus omnino non adhibitus est, cum indicativus post praesens tempus — a praeterito tempore pendens hic quoque deest — 12ies inveniatur.

3. Solo in enuntiato finali optativus saepius exstat idque

a) post praeteritum tempus

α) praesentis medii

post ὡς

136, 33 138, 34

β) aoristi genera verbi inter se variant

150, 26

b) post praesens tempus

α) pendens ab ἵνα coniunctione

αα) praesentis activi 182, 3

ββ) praesentis medii 182, 7, 17

γγ) praesentis passivi 148, 18 158, 23 176, 16 178, 11

β) pendens ab ὡς coniunctione

αα) praesentis medii 140, 10 152, 7

ββ) praesentis passivi 176, 21 *κυλιέσθων μέν, ἀλλ᾽ ἐπικείμενοι μᾶλλον ἢ ὑποκείμενοι καὶ μηδαμῆ περικυβιστῶντες, ὡς μὴ ἀνιῷτο*[1]) *τινι ἕλκει τὸ σῶμα* 176, 27 178, 2 182, 19.

In enuntiatis pendentibus ab ὡς et ὅτι coniunctionibus et in interrogationibus indirectis optativum obliquum in Gymnastico rarius quam in Ap. et soph. vitis exstare maximam partem materia, quae tot eiusmodi enuntiationes non admittit, explicatur. In enuntiatis finalibus optativi usus optime cum Ap. et soph. vitis congruit. Ut illis in vitis ita etiam in Gymnastico ὡς coniunctio praevalet: 9 optativi ab ὡς, 7 ab ἵνα pendent. Illic coniunctivus post praeteritum tempus semel, post praesens tempus 8 + 3 tantum locis nobis occurrit, hic neque post praeterita neque post praesentia tempora eum inveni.

In enuntiatis relativis et temporalibus optativus obliquus in Ap. et soph. vitis paucis tantum locis exstat, in Gymnastico prorsus deest.

[1]) Sic Iuethner] ὡς μὴ ἄν πω τινὶ ἕλκοι τὸ [.] ῶμα P.

Nec minus

IV. optativi iterativi

usus cum Ap. et soph. vitis congruit.

Bis eum in enuntiato temporali inveni

1. post praeteritum tempus pendens ab *ἐπεί* coniunctione

136, 32 *ἐπεὶ δὲ Ἠλεῖοι θύσειαν, ἔδει μὲν καὶ τοὺς ἀπαντῶντας Ἑλλήνων θύειν θεωρούς.*

2. post praesens tempus *ὁπότε* coniunctione inductus

164, 22 *πυγμῆς οὐκ ἀγαθοὶ προστάται τῷ τε πλήττοντι ὑποκείμενοι καὶ γελοίως ἀπὸ τῆς γῆς ἑαυτοὺς προσαίροντες, ὁπότε αὐτοὶ πλήττοιεν.*

V. In enuntiato condicionali

nobis occurrit

potentialis

1. formae *εἰ* c. opt. — opt. praes. c. *ἄν*

176, 2, qui sensum urbanum habet et ad praesens tempus pertinet.

2. *εἰ* c. ind. — opt. aor. c. *ἄν*

146, 23, qui item urbano sensu adhibitus est et ad praesens tempus pertinet.

3. *εἰ* c. opt. — ind. (inf. part. imp.)

a) *εἰ* c. opt. praes.

in apodosi

α) ind. praes.

140, 5 152, 13 156, 7 164, 6 178, 5 180, 12

β) ind. fut.

146, 3 *εἰ γιγνώσκοι τι* [1], *πονηρῶς ἐπὶ τοὺς παῖδας χρήσεται* 154, 29 *ἐς εὐηθὲς γὰρ ἐκπεσεῖται ὁ λόγος, εἰ τὸν ἀθλητὴν ἐφεστηκότα ἤδη τῷ σταδίῳ . . . ἐς τὸν πατέρα ἀναβαλλοίμεθα* [2]) *καὶ τὴν μητέρα.*

[1]) *γινώσκοι τι* Kayser, quem secutus est Iuethner] *γινώσκοιτο* P.

[2]) *ἀναβαλλόμεθα* P; correxit in *ἀναβαλλοίμεθα* Kayser.

b) εἰ c. opt. aor.

in apodosi

α) ind. fut. 154, 12

β) imp. aor. 150, 24.

Ex his 10 optativis duo tantum opinionem quandam exprimunt, ceteris locis eodem modo ἐάν c. coni. ad opinionem et exspectationem exprimendam adhiberi potuit.

Optativus iterativus

semel post praeteritum tempus reperitur: 138, 26 τὸν γὰρ ἤδη παρ᾽ αὐτοῖς ἐστεφανωμένον, εἰ ἀγωνίζοιτο αὖθις, ἐγγυητὰς ἔδει καταστῆσαι.

Ex omnibus, quae et de formis et de syntaxi optativorum in Gymnastico inventis disserui, hoc opus Ap. et soph. vitis simillimum esse atque differentias, quas interdum in hoc modo adhibendo inter Gymnasticum et illas vitas invenimus, diversa materia satis explicari apparet.

De epistulis.

Ut Gymnasticum Muenscher etiam omnes, quae exstant, epistulas contra Schmidium, qui epistulas eroticas falsas esse dicit, Philostrato secundo vindicat.

Raro optativus in iis nobis occurrit.

Inveniuntur in 35 paginis Teubnerianis 13 optativi iique

10 opt. act.: 9 praes. 1 aor. II

2 opt. med.: 1 praes. 1 aor. II

1 opt. aor. II pass.

1. Hi optativi formati sunt a 10 stirpibus, quae τρίζω verbo excepto ex Atticorum sermone sumptae sunt.

2. Verba contracta et in -μι cadentia non aliter atque in Gymnastico adhibita sunt:

Exstant verborum in -εω exeuntium hi duo optativi:

φοροίης: 244, 2

δέοι: 253, 6.

Optativi verborum in *-άω* et *-όω* desinentium non reperiuntur.

Verborum in *-μι* cadentium tres formae nobis occurrunt: bis *εἴη* et semel *εἶεν*.

3. Optativi praesentis activi omnia cetera tempora et genera verbi etiam multo magis quam in Ap. et soph. vitis prorsus paene represserunt.

Optativi futuri et perfecti omnino non apparent.

4. Formarum nulla Atticam regulam violat.

De optativi syntaxi.

I. Optativus optantis

particula non inductus nobis semel occurrit:

aor. 232, 7 *ταχέως σε θεασαίμην γενειῶντα.*

II. Optativum potentialem

invenimus

1. in enuntiato pronuntiativo
   - praesentis: 249, 8
   - aoristi: 241, 31
2. in interrogatione directa
   - praesentis: 255, 12.

Unus optativus potentialis ad praesens, duo ad futurum tempus pertinent; unus habet sensum urbanum, duo aliquid fieri posse significant.

III. Optativus obliquus

apparet

1. in enuntiato pendente ab *ὅτι* coniunctione semel post praeteritum tempus

   praesentis: 245, 1—2.

Contra hoc unum exemplum stant haec duo, quibus Philostratus post praeteritum tempus indicativum retinuit: 226, 2 240, 14 atque haec quattuor, quibus indicativum post praesens tempus optativo praetulit: 299, 33 245, 14 247, 16 256, 16, qua re optativum obliquum hic rarius quam in Ap. vita adhibitum esse cognoscimus.

2. Neque aliter de hoc modo iudicabis in

interrogationibus indirectis, in quibus optativus pro indicativo omnino non exstat. Indicativum etiamsi non post

praeterita, attamen post praesentia tempora 8ies invenimus; semel coniunctivus dubitativus post praesens tempus nobis occurrit (243, 27).

3. Prorsus autem ab Ap. et soph. vitis atque a Gymnastico optativi enuntiatorum finalium usus recedit. Philostratum his in enuntiatis optativo saepe usum esse vidimus; hic bis in iis reperitur: post praesens tempus

a) pendens ab ὡς coniunctione

praesentis: 249, 30

b) pendens ab ὡς ἄν particulis

aoristi: 256, 9 *ὡς δ' ἂν μὴ δρόσῳ, ἀλλὰ σιτίοις ἀληθινοῖς τραφείη, πεπίστευκά σοι μελήσειν.*

Hunc parvum optativorum numerum non materiae tribuendum esse hisce ostenditur exemplis quibus post praesentia tempora coniunctivus positus est: post ἵνα: 225, 11 240, 29 243, 18 244, 14 246, 8 248, 32 249, 4 post μή: 247, 4, 12 quin etiam post praeterita tempora coniunctivus ter locum tenuit: post ἵνα: 225, 13, 14 230, 6.

Coniunctionum quoque usus plane ab Ap. et soph. vitis atque a Gymnastico abhorret. Illis in operibus ὡς praevalet; in epistulis ὡς semel, ὡς ἄν semel, μή bis, ἵνα 10ies adhibitae sunt.

IV. Optativum iterativum

in epistulis aeque atque in Gymnastico omnino non exstare nemini mirum erit.

V. In enuntiato condicionali

potentialem formae

εἰ c. opt. — ind.

hisce locis invenimus

1. εἰ c. opt. praes.

in apodosi

a) ind. praes. 230, 17 244, 2 253, 20 de exemplis 250, 29 et 230, 3 cf. adnot. 1

---

[1]) 250, 29 *εἰ μὲν οὖν ἄγῃ ταχέως τῶν ῥόδων, μένει, εἰ δὲ μελλήσεις,*

b) imp. 252, 8

c) ind. fut. 253, 6

2. *εἰ* c. opt. aor.

in apodosi

ind. fut. 236, 29.

Horum sex exemplorum optativus bis opinionem exprimit, ceteris locis, quibus de opinione et exspectatione agitur, *ἐάν* c. coni. eodem modo adhiberi potuit.

His, quae exposui, optativum praecipue obliquum in epistulis rarius quam in Ap. et soph. vitis atque in Gymnastico exstare videmus, atque si solo ex optativi usu disceptandum esset, epistulae Philostrati secundi essent necne, Muenschero vix assentiremur.

De Heroico et Imaginibus.

Philostratum Lemnium, qui saepius in sophistarum vitis nominatur, et cui Suidas haec opera vindicat, Heroici et Imaginum auctorem esse statuit Muenscher, et ipse quoque ab hac sententia sto. Schmidius dicendi genere commotus ea quoque Philostrato secundo tribuit.

Optativi apparent in Heroico 142, centum ergo paginis continentur 156, qui numerus tertia parte maior est quam in sophistarum vitis, tertia parte minor quam in Apollonii vita invenitur.

In Imaginibus nobis occurrunt in 94 paginis optativi 92, qui numerus exiguus materia ipsa satis explicatur.

Optativi, quos inveni, sic inter genera verbi et tempora distribuuntur:

ἀπελήλυθε. Sic Westermannus et Kayser, quos sequor respiciens futurum in enuntiato antecedente: *μελλήσαις* codd. 230, 3 *εἰ δὲ καὶ νὺξ γένηται, δύο βλέπω μόνους ἀστέρας.* Sic 1, B; *εἰ δὲ γένοιτο* 5 E et Westermannus; Kayserum sequor, qui mavult *ἐὰν . . . γένηται*, respiciens enuntiata condicionalia, quae antecedunt.

137 opt. act.:

78 praes.	3 in Imag.
39 in Heroico	47 aor. II
39 in Imag.	32 in Heroico
1 fut. in Heroico	15 in Imag.
9 aor. I	2 perf. in Heroico.
6 in Heroico	

76 opt. med.:

44 praes.	8 aor. I
34 in Heroico	4 in Heroico
10 in Imag.	4 in Imag.
3 fut.	20 aor. II
2 in Heroico	13 in Heroico
1 in Imag.	7 in Imag.

21 opt. pass.:

15 praes.	6 aor. I
5 in Heroico	3 in Heroico
10 in Imag.	3 in Imag.

Quibus de optativis haec sunt disserenda:

I. De optativorum usu universo.

1. Optativi illi 142 + 92, quos attuli, praebent 73 + 62 stirpes, quae *ἀποθλίβω*, *ἀθύρω*, *διαπτύω* *ὁμαρτέω* verbis exceptis apud Atticos quoque scriptores saepissime inveniuntur.

2.) Hae sunt optativorum formae praesentis verborum desinentium in *-έω*:

in Heroico 15

act.:	*ἡγοίμεθα*: 149, 24
ἀδικοίην: 136, 16	*δέοιντο*: 208, 16
ἀδικοίης: 149, 3	*ποιοῖντο*: 196, 4
κατηγοροίη: 167, 10	*εὐωχοῖντο*: 209, 14
κινοίη: 200, 12	pass.:
med.:	*πωλοῖτο*: 129, 11
δέοιτο: 194, 20 215, 13	*ἀπιστοῖτο*: 140, 23
διηγοῖτο: 135, 18	*ἀμελοῖτο*: 148, 24
κινοῖτο: 143, 14	

in Imag. 8

act:	med.:
ἐπαινοίης: 20, 15 [1])	ἡγοῖτο: 5, 10
πλέοι: 39, 14	φοβοῖτο: 97, 12
δέοι: 91, 16	pass.:
ὁμαρτοίη: 38, 23	ἐπαινοῖτο: 31, 18
	κινοῖτο: 108, 18*

in -άω — in Heroico 5

act.:	med.:
διαπηδῴης: 151, 22	χρῷτο: 180, 30
ἐρῴη: 180, 29	pass.:
πεινῴη: 194, 20	ὁρῷτο: 150, 7

in Imag. 3

act.:	pass.:
τρυγῴη: 97, 4	τρυγῷτο: 49, 17
	ἐρῷτο: 67, 19.

Optativi verborum in -όω desinentium hic quoque desunt.

Hac re in Heroico et Imaginibus optativorum verborum contractorum usum a vitis Ap. et soph. minime recedere ostenditur. Illic verba contracta: verba in -ω = 1 : 8, 93, hic = 1 : 8, 66.

3. Idem dicendum est de verbis in -μι exeuntibus, quorum 12 stirpes praebent optativos 34 [2]) (opt. verb. in -μι: opt. verb. in -ω = 1 : 6, 58).

4. His quoque in operibus optativi praesentis valde praevalent. Opt. praes.: opt. aor. = 1 : 0, 67.

Optativi aoristi II, qui in omnibus Philostrati operibus saepius quam aoristi I nobis occurrunt, in Heroico et Imaginibus illos prorsus paene oppresserunt (opt. aor. I: opt. aor. II = 1 : 5).

At futurum et perfectum aliter atque in Ap. et soph. vitis hic plane repressa sunt.

---

[1]) Usus sum editione, quam curaverunt Benndorfii et C. Schenkelii consilio et opera adiuti seminariorum Vindobonensium sodales Lipsiae anno 1893.

[2]) In Heroico: 13 opt. praes., 2 fut., 1 aor. I, 5 aor. II
in Imag.: 10 „ „ 2 „ 1 „ II.

Futuri enim inveniuntur in Heroico tres optativi:

act.: κρύψοι: 161, 11

med.: περιέσοιτο: 146, 16

λήψοιτο: 201, 1

in Imag. unus

med.: ἔσοιτο: 69, 18

et perfecti in Heroico duo:

ἑστήκοι: 143, 13

πεφύκοι: 211, 22.

In Imaginibus optativi perfecti omnino non inveniuntur.

5. Optativos medii Philostratus in Heroico etiam saepius quam in Ap. et soph. vitis adhibuit. Illic opt. act.: opt. med. = 2 : 1 et 2, 5 : 1, hic 1, 4 : 1; in Imaginibus medii usus cum vitis sophistarum congruit.

II. De singulis optativorum formis.

Neque ullius optativi verborum contractorum, quae semper in -οίην (-οίης etc.) exeunt, neque ullius verborum in -μι cadentium forma Atticae regulae repugnat una forma excepta ἀποκρεμῷντο in Her. 216, 31, quae formata est per analogiam verborum in -άω desinentium.

Optativorum aoristi I cadit 3. pers. sing. ter in -ειε(ν)

in Her.: ἀπολέσειεν 175, 22 ante vocalem

ἐλέγξειε 177, 1 „ conson.

in Imag.: διαλύσειε 32, 7 „ „

3. pers. plur. bis in -ειαν:

in Her.: δράσειαν: 185, 32

in Imag.: δείσειαν: 109, 21

semel incerta causa contra Atticam regulam in: αιεν:

in Imag.: μεταδιδάξαιεν: 83, 23.

Aoristi II formae ut in Ap. et soph. vitis ita etiam in Heroico partim in -οίην (δοίην: 130, 10 bis, γνοίη: 134, 14) partim in -ῴην -ῴης etc. (βιῴη: 133, 21, ἀναβιῴη 130, 27 133, 20) exeunt.

Usus optativi in vitis Ap. et soph. etiamsi minime recedit ab Heroico, haec tamen observanda esse existimo:

1. Tempora futurum et perfectum illis in vitis saepius exstantia hic prorsus paene oppressa sunt.

2. Numerus optativorum aoristi II in Heroico valde auctus est.

3. Optativi medii hic saepius adhibiti sunt, qui usus cum Atticorum sermone optime congruit.

De optativi syntaxi.

I. Optativus optantis

legitur

1. in Heroico

a) in enuntiatis primariis

α) praes.: 131, 11 *μηδὲ γὰρ λανθάνοι τοὺς χαρίεντας τῶν ἀνθρώπων θεῖα οὕτω καὶ μεγάλα ὄντα*

β) aor.: 146, 1 *μὴ γὰρ ἀγνοήσας γε ἀπέλθοις τι τούτων* 165, 5 *παρέλθοι δέ με, ὦ Πρωτεσίλεω, μηδέν* 165, 6 *μηδὲ ἐκλαθοίμην ὧν ἤκουσά τινος* 219, 31 *πλεύσαιμι δὲ μήπω, Πόσειδον, πρὶν ἢ καὶ τοῦδε ἀκροάσασθαι τοῦ λόγου.*

b) in enuntiato relativo

aoristi: 174, 21 *στρατεύομεν ὑπὲρ Τροίαν, ἣν λάβοιμεν, ὦ θεοί . . .*

2. in Imaginibus

in enuntiato primario

aor.: 111, 3 *ἀλλ' οὖν τοῦ λοιποῦ γε παιδὸς ἀπόσχοιτο.*

Nullus horum 7 optativorum particula inducitur; 5 negativum, 2 positivum sensum habent. Ceterum in Heroico optativum optantis etiam paulo saepius quam in Ap. vita, in qua exstant inter 724 optativos 23 optativi optantis, adhibitum esse videmus.

Optativus concessivus apparet semel in Heroico: 130, 10

ΦΟΙΝΙΞ Τί δέ; καὶ συκάσαι;

ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΣ Καὶ τούτου ἄδεια, περίεστι γὰρ καὶ σύκων· καὶ κάρυα δοίην καὶ μῆλα δοίην καὶ μυρία ἀγαθὰ ἕτερα

et semel in Imaginibus: 23, 6.

II. Optativum potentialem

hisce locis invenimus:

1. in enuntiatis primariis

a) in enuntiato pronuntiativo

α) praes. act.

αα) in Heroico 134, 2 135, 5 149, 3

ββ) in Imag. 16, 20 31, 15 61, 20 74, 27 82, 24 91, 2 108, 1 128, 18

β) aor. act.

αα) in Heroico 128, 7 131, 17 138, 20 178, 20

ββ) in Imag. 35, 11 *τουτὶ δὲ περὶ τοὺς Ἀρκάδας εὕροις* ⟨*ἂν*⟩[1]) *μάλιστα* 37, 2 46, 1 *τύχοι*[2]) *δ᾽ ἂν καὶ λόγου νῦν* 57, 13 76, 16 83, 23 97, 12 *ᾠὰ γὰρ τῆς γλαυκὸς εἰ φάγοι παιδίον, ἀπεχθάνεται τῷ οἴνῳ . . . καὶ οὔτ᾽ ἂν πίοι καὶ φοβοῖτο*[3]) *τοὺς μεθύοντας* 109, 21 *δείσειαν*[4]) *δ᾽ ἂν οὐδ᾽ ἐγρηγορότα* 113, 1 118, 4

γ) aor. med.

in Heroico

141, 21 196, 10 217, 6 219, 13

b) in interrogationibus directis

in Heroico

α) praes. act. 145, 19 153, 20

β) praes. med. 135, 18 215, 5

γ) aor. act. 130, 13 154, 30

δ) aor. med. 213, 16.

2. In enuntiatis secundariis

haec optativi potentialis exempla reperiuntur:

a) in interrogationibus indirectis

α) praes. act.

in Heroico 133, 20

---

[1]) Sequor codices deteriores, qui *ἂν* post *εὕροις* praebent; in ceteris codicibus deest.

[2]) Codices FP habent *τύχῃ*, quod ratione grammatica caret.

[3]) Sic codices secutus Schenkelius; *φοβεῖται* deteriores.

[4]) *δείσειαν* codices exceptis F et m 1 P, qui habent *δείσειεν*.

β) aor. med.

αα) in Heroico 188, 17 203, 14

ββ) in Imag. 27, 20

γ) aor. pass.

in Heroico 147, 11

b) in enuntiato relativo

in Imag.

α) praes. med. 42, 2

β) praes. pass. 31, 18

γ) aor. act. 117, 6

c) in enuntiato consecutivo

in Heroico

aor. act. 133, 28.

Hac ex enumeratione optativum potentialem in Heroico 24ies, in Imaginibus 22ies exstantem non aliter atque in Apollonii vita adhibitum esse videmus. In Heroico potentialis semper ad praesens tempus pertinet; 21ies ad iudicium et bis ad voluntatem modestius proferendam adhibitus est (135, 5 138, 20), ter aliquid fieri posse significat (128, 7 153, 20 213, 16). In Imaginibus ex exemplis, quae exstant, 13 urbanum sensum habent, et 9 aliquid fieri posse exprimunt.

ἄν particula semel in omnibus codicibus deest: in Heroico

136, 16 *Νὴ Δί', ἠ ἀδικοίην ⟨ἂν⟩ φιλόσοφόν τε καὶ φιλαλήθη ἥρωα μὴ τιμῶν ἀλήθειαν*

semel in deterioribus tantum sine dubio suo loco exstat:

in Imag. 35, 11 *τουτὶ δὲ περὶ τοὺς Ἀρκάδας εὕροις ⟨ἂν⟩ μάλιστα.*

Loco 136, 16 *ἄν* particulam a Boissonadio et Westermanno recte post *ἀδικοίην* insertam esse cum eo cognoscitur, quod nulla alia vox antecedit, ad quam *ἄν* applicari potuit, tum hisce vides exemplis, quibus eodem modo *ἄν* vocula in initio enuntiati post optativum posita est:

in Heroico: 133, 21 195, 10 196, 10

in Imag.: 37, 2 46, 1 57, 13 61, 12 62, 26 74, 22 76, 16 91, 2 108, 1 109, 21 125, 18.

Praeterea *ἄν* particula in Heroico et Imaginibus exemplis,

quae supra attuli, exceptis non aliter atque in Ap. et soph. vitis saepe post negationem, γάρ particulam, pronomina praecipue interrogativa posita est.

III. Optativus obliquus

nobis occurrit

1. in enuntiato pendente ab ὡς et ὅτι coniunctionibus

a) post praeteritum tempus

α) praes. act.

in Heroico 139, 12 154, 11 156, 28 158, 24 ἔλεγε γάρ, ὅτι καὶ τὸν θυμὸν ἡ κραυγὴ κακῶς ἑρμηνεύει[1]) 162, 15 201, 10 210, 18

β) praes. med.

in Heroico 137, 5 180, 29

γ) praes. pass.

in Imag. 67, 19

δ) aor. act.

in Heroico 206, 9

ε) aor. act. et med. inter se variant

in Heroico 192, 20

b) post praesens tempus

α) praes. act.

in Imag.

10, 13 38, 21 91, 16 101, 21 ἔστι δ' αὐτῷ ποιμενικὸν ᾆσμα, ὡς λευκή τε εἴη καὶ γαῦρος . . . καὶ ὡς νεβροὺς τῇ Γαλατείᾳ σκυμνεύει[2]).

β) praes. act. et med. inter se variant

in Heroico 167, 7

γ) fut. med.

in Imag. 69, 18

---

[1]) Retinendum est ἑρμηνεύει, quam lectionem praebent codices; ἑρμηνεύοι coniecit Westermannus, quod satis bene opinionem exprimit, minime autem necessarium est; cf. exempla illa infra allata, quibus eodem modo indicativus post praeteritum tempus servatus est.

[2]) σκυμνεύει codd.] σκυμνεύοι Kayser, fortasse recte, ut dicit Schenkelius, sed non certo, ut equidem puto respiciens quod iam p. 25 adn. 1 exposui et Imag. 97, 11, 12, quo loco aeque eadem in enuntiatione sine ulla sensus differentia modi inter se variant.

δ) aor. act.

in Heroico 130, 26 185, 32

ε) aor. med.

in Heroico 157, 14 159, 29—32

ζ) tempora inter se variant

in Heroico 177, 8 sqq. 211, 18 sqq.

Haec 22 exempla 18ies ab ὡς et 8ies ab ὅτι pendent, qui coniunctionum usus plane ad Apollonii vitam quadrat.

Idem est subiectum in enuntiato primario atque secundario quater, variat 18ies.

Numerus optativorum obliquorum, qui exstant, in Heroico pro Ap. et soph. vitis paulo maior est. Re vera autem Philostratum hoc modo non saepius sed paulo rarius quam illic usum esse hisce videbis locis, quibus post praeteritum tempus indicativum retinuit:

133, 1 146, 20 152, 7 156, 17 158, 24 163, 7 165, 20 183, 3 187, 15 195, 6 197, 3 206, 2 212, 9; ergo opt. obl.: ind. = 1 : 0. 73 (in vita Ap. = 1 : 0, 37).

In Imaginibus optativus obliquus rarius exstat atque et in his et enuntiatis sequentibus semper fere post praesens tempus invenitur, id quod respicienti materiam, qua praecipue hoc tempus poscitur, minime mirum erit. Deinde hac quoque re indicativum his in enuntiatis post praeterita tempora omnino non nobis occurrere satis explicatur. Indicativum post praesentia tempora invenimus in Imaginibus 21ies, in Heroico 15ies, quibus numeris optativum in Imaginibus paululo rarius quam in Heroico adhibitum esse ostenditur.

2. In interrogationibus indirectis optativum pro indicativo invenimus

a) post tempora praeterita

α) praes. act.

in Heroico 196, 30

β) praes. med.

in Heroico 166, 12 194, 24 215, 13

γ) fut. med.

in Heroico 146, 16; 147, 17 ἤρετο, ποσάκις νικήσει[1]) τὰ Ὀλύμπια

δ) aor. act.

in Heroico 139, 31

ε) aor. med.

in Heroico 203, 10

b) post praesens tempus

in Imag.: aor. pass. 37, 10.

In enuntiatis pendentibus ab ὡς et ὅτι coniunctionibus optativum obliquum in Heroico et Imaginibus paulo tantum rarius quam in Ap. et soph. vitis exstare modo invenimus. His in interrogationibus indirectis optativus multo magis evanuit. In Heroico 7ies nobis occurrit. Quae contra exempla haec stant, in quibus indicativus post praeteritum tempus servatus est:

133, 30 157, 10 158, 21 171, 19 173, 14 175, 23 177, 27 180, 11 181, 6 192, 7 195, 15, 31 199, 13 203, 12 205, 29, ergo opt. obl.: ind. = 1 : 2, 14.

In Imaginibus exstant 2 optativi. Indicativum post praeterita tempora eadem de causa, quam supra iam exposui, non repperi. At indicativus post praesentia tempora 47ies apparet, quibus numeris optativum etiam multo magis quam in Heroico, ubi contra 7 illos optativos 15 indicativi post praeterita et 23 post praesentia tempora stant, videmus esse oppressum. Apud Dionem in interrogationibus indirectis rem non aliter se habere p. 27 sq. invenimus.

Semel optativus pro coniunctivo dubitativo adhibitus est: post perfectum in Imag. 108, 19.

3. In enuntiato finali

optativus nobis occurrit

a) post tempora praeterita

α) pendens ab ἵνα coniunctione

αα) praes. act. in Heroico 199, 19

ββ) praes. med. in Heroico 192, 5 196, 4

[1]) Hanc codicum lectionem retineo contra Westermannum, qui mutavit in νικήσοι, respiciens locos, quos hac pagina indicatos vides, quibus eodem modo indicativo tempus praeteritum antecedit.

γγ) aor. act.

in Heroico 216, 25

β) pendens ab ὡς coniunctione

αα) praes. act. et med. variant

ααα) in Heroico 194, 20

βββ) in Imag. 51, 20

ββ) praes. med.

in Heroico 208, 16 209, 14

γγ) praes. pass.

in Heroico 140, 23

δδ) aor. med.

in Imag. 20, 5

b) post praesens tempus

α) pendens ab ἵνα coniunctione

in Imag.

αα) praes. act. 7, 9 28, 7 39, 14

ββ) praes. med. 5, 10

β) pendens ab ὡς coniunctione

αα) praes. act.

in Imag. 11, 17 36, 12 64, 14 75, 11 97, 4

ββ) praes. med.

ααα) in Heroico 189, 5 216, 31

βββ) in Imag. 49, 17 60, 7 93, 17 95, 20 101, 17

γγ) praes. pass.

in Imag. 123, 10

δδ) praes. genera verbi variant

ααα) in Heroico 197, 31

βββ) in Imag. 39, 6 69, 24

εε) aor. act.

in Imag.

11, 23 32, 7 38, 9 *οἱ δὲ περιβάλλουσι ἀλλήλους . . . ὡς ἐκεῖνα γοῦν αὐτοὺς μὴ φύγῃ* [1]) 91, 12 50, 13 *σπαργάνοις*

[1]) Haec codicum lectio retinenda est contra Kayserum, qui *φύγοι* coniecit, quod necessarium non esse ostendunt exempla, quae infra afferam, in quibus item praesentia antecedunt.

ἀπίσχουσι . . . . ὡς μὴ ἄσημον τύχοι[1]) 110, 18 ἐπάγουσι . . . μηχανάς. . . . ὡς μὴ ἀναπνεύσειεν[2]) ὁ Ἡρακλῆς.

ζζ) aor. med.

in Imag. 58, 14 86, 15

ηη) aor. med. et pass. inter se variant

in Imag. 50, 22.

Non aliter atque in Ap. et soph. vitis hic quoque coniunctionum usu Attica regula violatur. Introducuntur enim exempla, quae attuli, 7ies + 21ies ὡς coniunctione, praecipue in enuntiatis negativis adhibita, et 8ies ἵνα.

Philostratum in Ap. et soph. vitis optativum obliquum cum ceteris in enuntiatis tum in finalibus saepe adhibuisse vidisti pagina 56 sqq. Neque aliter in Heroici et Imaginum enuntiatis finalibus res se habet. In iis optativum longe aliter atque in enuntiatis pendentibus ab ὡς et ὅτι coniunctionibus et in interrogationibus indirectis saepissime exstare et enumeratione supra allata et eo, quod coniunctivus in Heroico bis tantum post praeteritum tempus (post ἵνα: 208, 20 217, 15) et semel post praesens (post μή: 135, 9) invenitur, satis ostenditur. Idem videmus in Imaginibus, in quibus coniunctivus post praeteritum tempus omnino non, post praesens tempus 12ies tantum apparet (bis post ὡς, ter post μή, 7ies post ἵνα).

In enuntiatis relativis et temporalibus optativus obliquus non apparet.

Quid iam de optativi obliqui usu in universum dicemus? Ἀττικισταί illi, qui dicuntur, scriptores hunc modum praecipue in enuntiatis finalibus denuo saepius adhibere studuerunt, cum huius optativi generis usus in enuntiatis relativis et temporalibus, in enuntiatis pendentibus ab ὡς et ὅτι coniunctionibus et maxime in interrogationibus indirectis pro singulorum scriptorum genere dicendi Κοινῆς scriptorum magis minusve similis sit.

---

[1]) Deteriores sequor, qui praebent τύχοι, respiciens in Imag. post praesens tempus multo saepius optativum quam coniunctivum adhibitum esse.

[2]) ἀναπνεύσῃ deteriores quidam, ἀναπνεύσοι ceteri; ἀναπνεύσαι Schenkelius. Cum ceterae tertiae personae sing aor. I formae in Her. et Imag. omnes in -ειε(ν) exeant, Kayserum sequor, qui legit ἀναπνεύσειεν.

IV. Optativum iterativum

invenimus

1. in enuntiato temporali

a) ad rem tempore praeterito iteratam significandam

α) praesentis

αα) in Heroico 153, 32 161, 6 176, 21 191, 4 192, 12 193, 3

ββ) in Imag. 108, 18 *καταπαλαίει δὲ αὐτὸν ἄνω τῆς γῆς, ὅτι ἡ γῆ συνεπάλαιε . . . μετοχλίζουσα αὐτόν, ὅτε κέοιτο* [1])

β) aoristi

in Imag. 127, 23

b) post praesens tempus

praesentis

in Heroico 142, 27, 29.

Exempla, quae attuli, minime huius modi in Ap. et soph. vitis usui repugnant.

Neque aliter optativus iterativus adhibitus est

2. in enuntiato relativo,

in quo non exstat, nisi post tempus praeteritum

in Heroico

a) praesentis 195, 13 200, 12

b) aoristi 173, 14 187, 17.

In enuntiato condicionali optativus iterativus 11ies + quater nobis occurrit atque ita ut non aliter atque in Ap. et soph. vitis imprimis post praesens tempus (12ies) adhibitus sit.

His rebus optativum iterativum et in Heroico et in Imaginibus eodem modo quo in Ap. et soph. vitis vitatum esse satis ostenditur.

V. In enuntiatis condicionalibus

exstat

I. potentialis

1. *εἰ* c. opt. — opt. c. *ἄν*

a) *εἰ* c. opt. praes.

in apodosi

---

[1]) *κέοιτο* Kayser, quem secuti sunt Vindobonenses; *κινοῖτο* codices.

α) opt. praes. c. ἄν

in Heroico 136, 7

β) opt. aor. c. ἄν

αα) in Heroico 151, 21, 22 207, 7—8

ββ) in Imag. 62, 26

b) εἰ c. opt. aor.

in apodosi

α) opt. praes. c. ἄν

in Heroico 131, 8

β) opt. aor. c. ἄν

in Heroico 159, 18 195, 11.

Omnes 8 optativi potentiales sensum urbanum habent; 3 ad praesens, 5 ad futurum tempus pertinent.

2. εἰ c. ind. — opt. c. ἄν

invenimus in apodosi

a) opt. praes.

α) in Heroico 129, 10—12 133, 13, 21 136, 16 Νὴ Δί', ἢ ἀδικοίην ⟨ἂν⟩[1]) φιλόσοφον . . . 178, 2

β) in Imag. 99, 15

b) opt. aor.

in Heroico 145, 5.

Hic quoque optativus potentialis semper ad iudicium modestius proferendum adhibitus est.

3. εἰ c. opt. — ind.

a) εἰ c. opt. praes.

in apodosi

α) ind. praes.

αα) in Heroico 148, 23 174, 6, 15 219, 28

ββ) in Imag. 5, 15 39, 14 61, 16 102, 11 123, 8

β) ind. fut.

αα) in Heroico 143, 13 149, 24 177, 20 189, 11

ββ) in Imag. 20, 15—19 61, 9 126, 2 162, 2

γ) ind. aor.

in Heroico 188, 4

---

[1]) ἂν addidit Boissonadius; cf. p. 86.

b) εἰ c. opt. fut.

in apodosi

α) ind. praes.

in Heroico 201, 1

β) ind. fut.

in Heroico 210, 13

c) εἰ c. opt. aor.

in apodosi

α) ind. praes.

αα) in Heroico 131, 22 137, 28 160, 14 169, 31 207, 13
ββ) in Imag. 7, 20 48, 11 97, 11

β) ind. fut.

αα) in Heroico 132, 30 175, 22
ββ) in Imag. 14, 1

γ) praes. et aor. inter se variant

66, 18—20.

In Ap. et soph. vitis potentialis formae εἰ c. opt. — opt. c. ἄν: potentiales formae εἰ c. opt. — ind. = 1 : 3. Eadem est ratio in Heroico; in Imaginibus numerus potentialium formae εἰ c. opt. — ind. valde auctus est: in iis proportio est 1 : 7.

In enuntiatis pendentibus ab εἰ coniunctione optativus 8ies tantum ad opinionem exprimendam adhibitus est, quater + 8ies exspectationem exprimens prorsus ab Attica regula abhorret; locis, qui restant, optativo partim exspectatio partim opinio exprimitur ita ut coni. c. ἄν eodem modo adhiberi potuerit. Unde hunc quoque Philostratum optativum ab εἰ pendentem satis artificiose adhibuisse apparet.

II. Optativus in oratione obliqua

adhibitus nobis occurrit bis in Imaginibus

praesentis: 123, 8
aoristi: 80, 3.

Ambo exempla opinionem exprimentia ad Atticam regulam quadrant.

III. Optativus iterativus

reperitur 15[ies]

1. post praeteritum tempus

aoristi

in Heroico 170, 17 178, 22 210, 11

ἄν particula in enuntiato primario addita non est.

2) post praesens tempus

a) praesentis

α) in Heroico 148, 28 150, 3, 5, 7 214, 24

β) in Imag. 62, 18 65, 10

b) aoristi

α) in Heroico 137, 28 141, 31 143, 2

β) in Imag. 97, 12 99, 7, 9.

Qua enumeratione optativum iterativum his in operibus etiam saepius quam in Ap. et soph. vitis post praesens tempus exstare ostenditur.

Quod iam Menander rhetor nobis tradidit Heroicum et Imagines ab uno auctore scripta esse omnibus, quae attuli, denuo ostenditur; nam parvis tantum differentiis, quae satis materia explicantur, exceptis maximae inter has et illum optativi similitudines inveniuntur.

Neque vero ab Ap. et soph. vitis optativi syntaxis multum abhorret. Haec tantum invenimus:

1. Optativus obliquus enuntiatis finalibus exceptis in Heroico et Imaginibus saepius indicativo oppressus est.

2. Optativus ab εἰ pendens etiam pluribus locis quam illis in soph. vitis ad exspectationem exprimendam nobis occurrit.

His ex maxime exiguis differentiis et optativi formarum et syntaxis Heroicum et Imagines ab alio atque Ap. et soph. vitarum auctore esse scripta concludi non posse nemo negabit.

Addamus

eiusdem Philostrati tractatum, quo agitur de epistularum orationis forma.

Duo optativi in eo inveniuntur:

1. optativus in enuntiato finali post praesens tempus pendens ab *ἵνα* coniunctione

258, 16 *κύκλον δὲ ἀποτορνεύειν ἐν μὲν ταῖς βραχυτέραις τῶν ἐπιστολῶν ξυγχωρῶ, ἵνα τούτῳ γοῦν ἡ βραχυλογία ὡραΐζοιτο ἐς ἄλλην ἠχὼ πᾶσα στενὴ οὖσα*

2. optativus iterativus in enuntiato condicionali post praesens tempus: 258, 20 *ἀγωνιστικώτερον γὰρ ἢ κατὰ ἐπιστολὴν τοῦτο, πλὴν εἰ μή που . . . ξυλλαβεῖν δέοι τὰ προειρημένα.*

De Philostrati minoris Imaginibus.

Omnium consensu hae Imagines postremo Philostratorum tribuuntur.

31 optativi ita inter genera verbi et tempora distribuuntur:

23 opt. act.: 14 praes., 3 aor. I, 6 aor. II,
7 opt. med.: 3 praes., 1 fut., 1 aor. I, 2 aor. II
1 opt. aor. I pass.

1. Optativi illi 31 a 21 stirpibus ex Atticorum sermone sumptis formati sunt.

2. Verborum in *-αω* et *-οω* exeuntium optativi non exstant, verborum in *-εω* hae formae:

μισουργοίη: 400, 14
κινοῖτο: 405, 25.

Verborum in *-μι* cadentium inveniuntur 6 optativi idque quater *εἴη*, semel *προΐοι*, semel *ἔσοιτο*.

3. His quoque in Imaginibus ut in plerisque Philostratorum operibus optativos praesentis, qui dimidiam omnium optativorum explent, aoristi II sequuntur, cum futurum semel: *ἔσοιτο*: 394, 4, perfectum non saepius inveniatur: *πετρωμένον εἴη*: 392, 10.

4. Optativi formarum exeunt

3. pers. sing. verborum in *-εω* cadentium semel in *-οίη*:
μισουργοίη: 400, 14

2. pers. sing. aor. I act. bis in *-ειας*:
ἐννοήσειας: 409, 20
θαυμάσειας: 409, 22

3. pers. sing. aor. I act. semel in -ειε
δεήσειεν: 413, 20 (ante vocalem).

Ceterarum quoque formarum nulla Atticam regulam violat.

De optativi syntaxi.

I. Optativus optantis
non exstat.

II. Optativum potentialem
invenimus

1. in enuntiatis pronuntiativis

a) praesentis

act.: 405, 17 411, 15

b) aoristi

act.: 407, 18
med.: 407, 28
pass.: 413, 27.

Horum 5 optativorum potentialium 3 ad praesens, 2 ad futurum tempus pertinent, 2 ad iudicium modestius proferendum adhibiti sunt, 3 aliquid fieri posse exprimunt.

2. in interrogationibus directis,
id quod recedit a Philostrati maioris Imaginibus, in quibus optativus potentialis in hoc enuntiatorum genere non reperitur

a) praesentis

act.: 411, 13

b) aoristi

act.: 395, 15 409, 12 418, 20.

Omnia quattuor exempla ad praesens tempus pertinent et sensum urbanum habent. Interrogationes omnes sunt rhetoricae.

Semel optativus potentialis exstat in

enuntiato relativo

aor. med. 411, 25 *ὁρᾷς γὰρ βραχίονας . . . τὰ δὲ πρόσωπα, οἷα γένοιτ᾽ ἂν ἑαυτοὺς σπερχόντων.*

III. Optativus obliquus

nobis occurrit

1. in enuntiato pendente ab ὡς coniunctione

post praeteritum tempus

praes. act.: 404, 7
fut. med.: 394, 4
perf. pass.: 392, 10.

Indicativus, qui post praeteritum tempus non exstat, post praesens tempus 5ies locum tenuit (391, 25 392, 19 404, 16 405, 12 408, 11)

2. in interrogationibus indirectis

post praesens tempus

praes. act.: 394, 9 410, 18 415, 13
praes. med.: 399, 13 pro coniunctivo dubitativo.

Indicativum post praesens tempus Philostratus 18ies retinuit.

His in enuntiatis optativum obliquum raro exstare vix miramur spectantes aliis quoque in Philostratorum operibus optativum obliquum cum in enuntiatis pendentibus ab ὡς et ὅτι coniunctionibus tum in interrogationibus indirectis non aliter atque apud *Κοινῆς* scriptores adhibitum esse.

3. in enuntiato finali

post praesens tempus

a) pendens ab ἵνα coniunctione:

praes. act.: 391, 30, 32
praes. act. et med. inter se variant: 400, 13—14

b) post ὡς ἄν particulis

praes. act.: 406, 14 407, 4.

Coniunctivus locum tenuit

semel post praeteritum tempus

pendens ab ὡς ἄν particulis: 390, 15

semel post praesens tempus

pendens ab ὡς coniunctione: 399, 20.

Quibus numeris hunc quoque Philostratum eodem modo quo

ceteros huius nominis auctores in enuntiatis finalibus optativum coniunctivo videmus praetulisse.

4. post verba timendi

pendens a tempore praesenti

praes. act.: 414, 13.

Coniunctivus semel servatus est post praesens tempus: 415, 2.

IV. Optativus iterativus

apparet in enuntiato relativo

post praesens tempus

405, 25 *παραλλάττουσι τὴν αὐγήν, ὅπῃ τε καὶ ὅπως κινοῖτο.*

V. In enuntiato condicionali

potentialis tantum exstat

1. *εἰ* c. opt. — opt c. *ἄν*

400, 20—22.

Potentialis habet sensum urbanum et ad futurum tempus pertinet.

2. *εἰ* c. opt. — ind.

a) *εἰ* c. opt. praes.

in apodosi

praes.: 406, 15

b) *εἰ* c. opt. aor.

in apodosi

α) ind. praes. 413, 30

β) ind. fut. 390, 7 391, 2.

Ter in enuntiato ab *εἰ* pendente de opinione et exspectatione agitur, quapropter *ἐάν* c. coni. eodem modo adhiberi potuit; semel haec constructio poscitur, cum de exspectatione agatur.

Atque haec quidem habui, quae de Philostratorum usu optativi disputarem.

Vita.

Natus sum *Bertholdus Jaekel* die XIV. mensis Septembris anni 1887 Silesiae in oppido, cui nomen est *Trachenberg*, patre *Hermanno*, matre *Anna* e gente *Welzel*, quos ambos adhuc salvos esse magnopere gaudeo. Fidei addictus sum catholicae. Primis litterarum elementis imbutus gymnasia Sprottaviense, Lubanense, Elisabetanum Vratislaviense frequentavi. Autumno anni 1907 maturitatis testimonium adeptus in universitate litterarum Friderica Guilelma Silesiaca per undecim semestria studiis philologicis et historicis incubui.

Hi me docuerunt viri doctissimi:

Baumgartner, *Cichorius*, *Foerster*, *Gercke*, *O. Hoffmann*, *Kampers*, *Kaufmann*, *Kautzsch*, *Kuehnemann*, *Preuss*, *Skutsch* †, *Wendland*, *Ziegler*.

Exercitationibus seminarii philologici per duo semestria sodalis ordinarius intereram moderantibus *Foerster*, *Gercke*, *Skutsch* †; ad exercitationes archaeologicas me admisit *Foerster*; ad seminarium historicum aditum mihi praebuerunt *Cichorius*, *Kampers*, *Preuss*, ad philosophicum *Kuehnemann*.

Quibus omnibus viris gratias ago quam maximas, imprimis autem *Foerstero*, qui me, ut hanc dissertationem scriberem, hortatus est et consilio suo semper adiuvit.

Theses.

1. In Minucii Felicis Octavio I 5 Parisini codicis lectionem *superstitiosis* in *superstitionis* mutari necesse esse, id quod dicunt Maehly et Boenig, equidem pro certo habere nolim.
2. In Propertii reginae elegiarum versu octavo *umbrosos rogos* legendum est.
3. L. Licinii Crassi oratio, cuius Valerius Maximus IX 1, 1 mentionem facit, non pro C. Sergio Orata contra Considium (M. Krueger, M. Antonii et L. Licinii Crassi oratorum Romanorum fragmenta, diss. Vrat. 1909 p. 53) sed contra C. Sergium Oratam pro Considio habita est.
4. In Aristotelis artis poeticae libri p. 1448a 35 Spengelii coniecturam *αὐτοί* et *Ἀθηναίους* contra Wilamowitzium amplector.
5. Senex praeconis sceptrum tenens, quem in amphora videmus Paridis iudicium repraesentante (Furtwaengler-Reichhold tab. 21), neque Iupiter (O. Jahn, Beschreibung der Vasensammlung König Ludwigs in der Pinakothek zu Muenchen n. 123) neque Priamus est (Furtwaengler-Reichhold, Griechische Vasenmalerei Serie 1 p. 95) neque ab artifice spatii vacui explendi causa additus (Zahn, Athenische Mitteilungen 1898 p. 46 adnot. 2), sed deus montanus est, qui aeque atque Mercurius praeconis munere fungitur.

Philostratus, Flavius - nephew of uncle of S
- only one work - "Tablea